

**LURRALDE ETA IKASTETXE DESBERDINETAKO
EUSKARAREN ERABILERAREN DATUEN
HAUSNARKETA ETA KONPARAKETA**

Beñat Urkiza Sesma

Master Amaierako Lana
Bigarren Hezkuntzako Irakasleen Prestakuntzarako
Masterra
Giza eta Gizarte Zientzien Fakultatea
Nafarroako Unibertsitate Publikoa (NUP)

2012-2013 ikasturtea

AURKIBIDEA

SARRERA	3
HELBURUAK	3
MARKO TEORIKOA	
- Lurraldetasuna	4
- Hizkuntzak	8
- Datu Soziolinguistikoak	14
- Hezkuntza ereduak.....	23
- Etorkinak	29
- Nerabezaroa	37
METODOLOGIA	
- Lagina	42
- Datu bilketarako tresnak	47
- Datu bilketa eta azterketa	48
EMAITZAK	49
HAUSNARKETA ETA KONPARAKETA	
- Ama hizkuntza	60
- Erosotasuna	61
- Bizilekua	61
- Euskararen erabilera	62
- Eleanitz-English	63
- Gurasoak	64
- Aisialdia	65
- Euskaraz bizi	67
- Etorkinak	69
PROPOSAMENA EDO GOMENDIOA	69
ONDORIOAK	74
BIBLIOGRAFIA	77
ERANSKINAK	79

SARRERA:

Gaur egungo gizartea globalizazioarengatik gero eta uniformeagoa da. Mundu global honen barruan, lurralde eta hizkuntza txikiak daude eta beraien biziraupena kolokan dago.

Herri batek mantendu behar badu, bere hizkuntza eta guzti egin beharko du edozeren gainetik aurrera eta hori horrela izateko, hizkuntzaren erabilerarekin batera beste hainbat elementu zaindu eta aztertu beharko dira.

Gure kasuan euskara barruan hartzen duten hezkuntza sistemek, nolabait euskara irakasteko borondatea dute. Eredu batzuk hori horrela izateko diseinatuak izan dira eta gaur egun, euskal gazteriaren portzentaje handi batek horrela ikasteko beta izan du.

Bizi garen testuinguru anitzetan, euskaraz ikaste hutsak ez du bermatzen gazteriak euskaraz egitea eta lan honen helburua hori da, hau da, euskararen erabileraren inguruko datuak ematea.

Ikastetxe eremutik kanporako eremuak lantzen ere saiatu da, baina beti ere erabileran oinarrituak. Euskara ikastetxeko hizkuntzaz gain, ikasleen egunerokotasuneko hizkuntza den edo honetaz zer pentsatzen duten ikertzen ere saiatu gara.

Datuak atera ondoren irtenbideak eman baino, hausnarketarako bidea zabaltzen saiatuko gara.

Horretarako, Euskal Autonomia Erkidegoko eta Nafarroako Foru Erkidegoko bi herri/hiri-ren arteko konparaketa ere egitea nahiko da. Bi errealitate desberdin izaterakoan, baina gazteak beti gazte, ikusi egin beharko da datuek zer esaten duten.

HELBURUAK:

- Lanak datuak biltzen dituen momentutik aurrera, lan deskriptibo bat dela esango genuke. Hau da, ikasleek esandako erantzunak interpretatuko dira.
- Lagina galdeketa baten bidez jasoko da, test formatuan.
- Nagusiki hizkuntzaren erabilerari emango zaio garrantzia.
- Horren barruan ezingo dira aipatu gabe utzi, erabileraren gainean eragin dezaketen hainbat elementu (ama hizkuntza, aisialdia, eskola faktorea, euskaraz bizi, eskola kanpoko erabilera...)
- Euskal Autonomi Erkidegoa eta Nafarroako Foru Erkidegoko konparaketa bat egingo da.
- Ikusitako datuekin, hezkuntzara aplikatutako proposamen bat egin nahiko da. Proposamena irakasleei zuzendua egongo da eta euskararen erabilera eskola barruan nola landu izango du helburu.

MARKO TEORIKOA:

Marko teoriko hau osatzeko, gai desberdinen inguruan espezialistek aurretik idatzitako lanak erabili ditut eta bertatik informazioa hartu. Beraien hitza ahalik eta zuzenena izatea aldera, kasu gehienetan beraien lanetatik zuzenean hartuak izan dira.

Modu honetan, autoreen egiletasuna ahalik eta hobekien zaintzen saiatu da eta beraien lana ez da nahi izan manipulatu eta aldatu inoiz.

- Lurraldetasuna:

Wikipedia entziklopedia librean lurraldetasunari buruzko informazio eskerga dago eta zuzenean ondorengo atalean dagoen informazioa hartu dut.

Euskal Autonomia Erkidegoa —maiz *Euskadi* izenaz aipatua— Euskal Herriko mendebaldeko zatia da, eta Espainiaren iparraldeko autonomia erkidego bat osatzen du 1979. urteaz geroztik.

Badu arrazoirik *euskal* izena hartzeko, lurralde hori baita bere eremu osoan sorreratik bertatik euskara hizkuntza ofizialtzat duen lurralde bakarra. Gaztelania ere bada ofiziala.

Araba, Gipuzkoa eta Bizkaiko lurraldeak biltzen ditu. Erkidegoko hiriburua, izatez Gasteiz da, eta bertan aurkitzen dira Eusko Jaurlaritza eta Eusko Legebiltzarra.

Nafarroako Foru Erkidegoari haren parte izateko eskubidea onartzen zaio Espainiako Konstituzioan, baina nafar herritarrek honi buruz erabakitzeke duten eskubidea ez da inoiz erreferendum batean gauzatu.

Geografiari dagokionez, Iparraldean Bizkaiko Golkoarekin eta Pirinio Atlantikoak departamenduarekin egiten du muga, hegoaldean Errioxa, Gaztela eta Leon eta Nafarroa Garaiarekin, mendebaldean Kantabriarekin eta ekialdean Nafarroa Garaiarekin.

Bere orografia menditsua da orokorrean, Pirinioen eta Kantabriako mendikatearen artean. Ebro ibai inguruan lurra lauagoa da eta Arabaren hegoaldean sakana dago. Kantauri aldean bailara ugari daude, gehienak gizakiak hartutakoak. Mendietan pinuak, haritzak eta pagoak aurki daitezke. Sakanan ordea mahastiak eta zereal, patata edo erremolatxa landak aurki daitezke, baso naturalen muinoekin batera. Autonomia Erkidegoak biosferaren erreserba bat dauka Urdaibain, eta natur parke ugari.

Klimatologia klima atlantiko eta mediterraneo tartekoa da: Tenperatura leunak eta euri ugari Kantauri aldean (Bizkaia, Gipuzkoa eta Arabaren iparraldea) eta erdi arteko

temperaturak eta euri moderatuak Araban, lehorragoak hegoalderantz goazen heinean. Ohikoa da zirimiria, oso euri fina.

Nahiz eta biztanleria txikia izan Euskadik industria bolumen handia dauka eta Espainiako zonalde aberatsenetakoa da, Europako PIB per capita-ren %117,1ekin (Eustaten datua 2002 urtean). Honen arrazoi garrantzitsuenetakoa ohitura industrial indartsua da. Hala ere 1980ko hamarkadan errekonbertsio industrial bat gauzatu zen, eta bertatik euskal industria kaltetuta irten zen.

Demografiari dagokionez, Espainiako Industria Iraultzaren abiarazle bat izanda, XIX. mendetik 70eko hamarkada bitarte, Euskadiko biztanleriak gora egin zuen. Batez ere Espainiako autonomia erkidegoetatik lan bila joan zen jendea.

Eustaten eroldaren arabera, euskal biztanlearen %4,50a atzerritarra zen 2006an. Espainiako portzentajerik txikiena, estatu mailako batez bestekoaren erdiaren azpitik (%8,47). Europarrak ez direnen artean, Amerika Latindarrak eta Marokorrek eta Europarren artean, Errumaniarrak eta Portugalarrak dira gehienak.

Euskadiren eboluzio demografikoa, eta estatu mailako biztanleriaren portzentaia							
	1857	1900	1910	1920	1930	1940	1950
Biztanleria	413.470	603.596	673.788	766.775	891.710	955.764	1.061.240
Ehunekoa	%2,67	%3,24	%3,37	%3,58	%3,77	%3,67	%3,77
	1960	1970	1981	1991	1996	2001	2005
Biztanleria	1.371.654	1.878.636	2.134.763	2.109.009	2.098.055	2.101.478	2.124.846
Ehunekoa	%4,49	%5,53	%5,66	%5,35	%5,29	%5,11	%4,82

Historian kokatzen badugu, Euskal Autonomia Erkidegoaren aurrekari zuzena 1936ko Euskadiren Autonomia Estatutuaren bidez 1936an sortutako autonomia erkidegoa izan zen. Hark ere Araba, Bizkaia eta Gipuzkoa hartzen zituen bere barnean. Frankismoak autonomia erkidego hura desegin zuen hurrengo urtean, Eusko Gudarostea armen indarrez menpean hartu eta gero.

Diktadura haren ondotik, 1978ko Espainiako Konstituzioan oinarrituta, 1979an Euskal Autonomia Erkidegoko Estatutua onartu zen. Arabako, Bizkaiko nahiz Gipuzkoako foru erakundeen hainbat eskumen Eusko Jaurlaritzak hartu zituen, eta hala sortu zen Euskal Autonomia Erkidegoa.

Nafarroako Foru Erkidegoa (Euskaltzaindiak onartutako izena), **Nafarroako Foru Komunitatea** (Nafarroako Gobernuak onartutako izena) edo **Nafarroa Garaia** (gaztelaniaz *Comunidad Foral de Navarra*) Euskal Herriko zazpi herrialdeetatik handiena da (10.391 km², Euskal Herriaren % 49,6), Euskal Herriko erdialdean eta

hegoaldean dagoena, eta Espainiako autonomia erkidegoetako bat. 644.566 biztanle ditu, eta Iruñea du hiriburu (197.604 biztanle).

Nafarroa Garaia Iberiar penintsularen iparraldean dago. Bere mugakideak hauexek dira: Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa iparraldean, Aragoi ekialdean, Errioxa hegoaldean, eta Gipuzkoa eta Araba mendebaldean.

Geografiari dagokionez, Nafarroako Foru Erkidegoak 10.391 km²-ko azalera du, eta Pirinio mendien, Euskal Herriko arkuaren eta Ebro ibaiaren artean dago. Elkarren oso bestelakoak diren mendi horiez gainera, Nafarroan elkartzen dira Kantauri aldeko eta Mediterraneo aldeko isuriak eta klima ozeanikoa, subalpeetako eta mediterranea, bakoitzak bere landaredi berezia duela. Horren guztiaren ondorioz, kontrasteak dira Nafarroaren ezaugarri nabarmenenetako bat, eta arrazoi beragatik, heterogenitatea dute eskualdeek ezaugarri, nahiz batetik besterako trantsizioa oso mailakatua den.

Historian kokatzen baldin bada, esan behar da, Nafarroako Erresuma Europako Erdi Aroko erresumen artean garrantzitsuenetarikoa zela. Erresumak, Euskal Herriko lurralde guztiak hartzen zituen Antso III.a Nagusiaren garaian.

Nafarroako errege hura halaber izan zen Aragoiko kondea eta Hispaniako enperadore. Testamentuan, lau semeen artean banatu zituen bere mendeko lurak. Antso III.ak, Euskal Herriko ondorengotza-zuzenbidean ohitura zenez, tronkaltasuna aplikatuta, bere seme nagusi Gartzia III.a Santxez Naiarakoari utzi zion erreinu osoa, eta bere beste hiru semeei lurralde banaren jaurgoa. Hau da, oraingo Nafarroa-Errioxa-Euskal Autonomia Erkidegoa biltzen zituen lurren agintea Gartzari zuzenean utzi zion. Gartzaren meneko izateko baldintzarekin, Gontzalori, Sobrarbe-Ribagortzaren gobernua utzi zion eta Ramirori, Aragoikoa. Hala ere, Antso III.ak ez zuen inoiz *Gaztelako konde* titulurik hartu nahi izan, beraz, Fernandok bere amarengandik jaso zuen Gaztela.

XIII. mendetik aurrera, Gaztelako erregeak kendu zizkion Nafarroako erregeari Araba, Bizkaia eta Gipuzkoako lurak. XVI. mendearen hasieran Alba-ko Dukeak militarki hartu zuen Nafarroa Garaia, eta beraz Espainiako erregeek Nafarroako errege bihurtu ziren, gerratearen bidez. Nafarroa behera ez zuen Espainiar armadak lortu, eta independente gelditu zen.

Bitarte horretan bizi izan zen Xabierko Frantzisko, Jesusen Konpainian sartu eta Asian misiolari ibili ondoren santu eta Nafarroako patro bihurtu zena. Geroago, Nafarroako Henri III. errege zena, Frantziako Henri IV bihurtu zen 1589. urtean, katolizismoa onartu ondoren. Ondorengo Frantziako errege guztiak, beraz, "Roi de France et de Navarre" titulua izan zuten.

Frantziako iraultzaren ondoren galdu zuen Nafarroa Behereak askatasuna.

Hegoaldean, Nafarroa garaia erresuma bezala gelditu zen, nahiz eta Espainiar erregea hartu behar. 1841. urtean galdu zuen bere askatasuna, lehen karlistada galdu ondoren.

Administratiboki ere Nafarroa modu berezi baten banatzen da.

- Merindadeak:

Foru Erkidegoa tradizionalki bost zatitan banatzen da, Nafarroako merindadeetan alegia. Halaber, merindade bakoitza eskualdetan banatuta dago. Nafarroa erresuma zela eta frankismora arte (1979ra arte hain zuzen), merindadeak garrantzizkoak izan ziren. Esaterako, hauteskunde barrutia izan ziren XIX. eta XX. mendeetan. Gaur egun, ordea, merindadeek ez daukate eskudantziarik, epaitegi barrutiekin bat egiten badute ere.

1530era arte, Nafarroako Erresumak Behe Nafarroa ere bazeukan bere. Seigarren merindadetzat hartzen bada ere, zehazki bailegoa zen, hau da, baile izeneko administrariaren ardurapean zegoen. Merioa Zangozan zegoen.

- Eskualdeak:

Alfredo Floristani jarraikiz, Nafarroa hiru zatitan ere banandu da, erliebea eta klima kontuan hartuta: Mendialdea (iparraldean), Erdialdea (erdian), eta Erribera (hegoaldean).

Azken urteotan Nafarroako Gobernuak beste era batean sailkatu zituen eskualdeak, "Nafarroa 2000" izeneko proiektuan. Hala ere, ez dago soberan arautua (izenak ez daude finkaturik esaterako), eta ez ditu zalantzan jartzen Nafarroako Gobernuko departamentuek haien kasa egin ditzaketen beste sailkapenak. Dena dela, maiz erabiltzen da nafar administrazioan eta kanpokoan ere. Horren arabera, Nafarroako 7 eremutan, 18 azpi eremutan eta 68 eskualdetan geratzen da bananduta. Hona hemen eremuak eta azpi eremuak:

- Ipar-ekialdea: Bortziriak, Baztan, Malerreka, Ultzamaldea, Sakana eta Leitzaldea.
 - Pirinioa: Auñamendi, Erronkari-Zaraitzu, Agoitzaldea eta Irunberrialdea.
 - Iruñaldea: Iruñerria eta Izarbeibarra.
 - Lizarrerria: Ekialdeko Lizarrerria eta Vianaldea.
 - Ekialdeko Erdialdea: Tafallaldea eta Zangozaldea.
 - Erribera Garaia: Erribera Garaia eta Arga-Aragoiko Erribera.
 - Tuterldea.
- Udalerrriak:

Nafarroako udalerrietan eredu batzuk aurki daitezke: herri gunek bakarrekoak eta herri bat baino gehiagokoak. Bigarren horiek kontzejuez osatuak dira, eta batez ere erdialdean eta mendialdean kokatzen dira. Iruñea inguruko herri gunek anitzeko entitate batzuk "zendea" izena daukate; bost dira horiek, hain zuzen ere: Berriobeiti (lehen Antsoain), Galar, Itza, Oltza eta Zizur. Beste haran asko ere kontzejuz konposaturiko udalak dira. Baztan kasu berezia da, herriak kontzejuak ez direlako.

Guztira, Nafarroako udalerriak 272 dira, eta kontzejuak 353.

Kontzejuek ere eskumenak dituzte, besteak beste herri lurak kudeatzeko. Batzarra da kontzejuak gobernatzeko sistema, betiere kontzejuburu bat dutela. 100 biztanle baino gutxiago dituen batzarra irekia da, hau da, herri osoak hartzen du parte erabakietan. 100 biztanletik gorakoa bada, kontzejuburuaz gain beste 4 kide daude herria gobernatzeko.

- **Hizkuntzak:**

Hizkuntzen atal honetan beharrezkoa iruditutako zait Euskal Herriko hizkuntzen ofizialtasunaren inguruko datuak azaltzea.

Horretarako, Euskal Herriko Unibertsitate Publikoko diagnosi baten oinarritu naiz datu lortzeko orduan. Diagnosi hau EHU-k sarean duen orrialde batetik atera dut eta bere izena *Sareko Euskal Gramatika* ataria da. Informazio egokia iruditutako modu zuzenean lan honetan aipatzeko.

Ofizialtasun osoa

Euskara ofiziala da, gaztelaniarekin batera, Euskal Autonomia Erkidegoan eta Nafarroako Foru Erkidegoko eremu euskaldunean.

Ofiziala denez, hiztunak eskubidea du euskara balio eta eraginkortasun juridiko osoarekin erabili ahal izateko, eta ezingo dio inork eskatu berak hautatutako hizkuntza ofiziala ez besteren batean mintza dadin. Era berean, mintzakidea erakunde publikoa bada, hiztunak eskubidea du berak hautatutako hizkuntza horretan erantzun diezaion.

Bestalde, herri-aginteei euskaraz erantzun behar diete hala nahi duten herritarrei. Euskal Autonomia Erkidegoan eta Nafarroako Foru Erkidegoko eremu euskaldunean diren herri-aginte guztiak daude euskararen ofizialtasun-araubidearen pean.

Hor sartzen dira: - Eusko Jaurlaritzaren menpeko administrazio-erakundeak. - Eremu euskaldunean diren Nafarroako Gobernuaren administrazio-erakundeak. - Udalak eta toki-administrazioak gainerako erakundeak. - Lurralde historikoetako administrazioak - Euskal Autonomia Erkidegoan eta Nafarroako eremu euskaldunean den Estatuaren administrazioa. - eta, hala balegokio, Europar Batasunak lurralde horietan ezar ditzakeen administrazio-erakunde edo ordezkariak. - Horiez gain, baita erakunde

autonomoaren izaera duten administrazio-erakundeak ere, hala nola: Instituto Nacional de Estadística (INE), Instituto Nacional de Empleo (INEM), Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS), Agencia Estatal Tributaria, Red Nacional de Ferrocarriles Españoles (RENFE), Correos y Telégrafos, eta abar. - Orobat, Euskal Autonomia Erkidegoan edo Nafarroako eremu euskaldunean diren bertako zein nazioarteko beste herri-aginte batzuk.

Harreman publiko nahiz pribatueterako euskara askatasunez hautatu ahal izateko herritarrek duten eskubidearen oinarrian daude:

- Euskararen ofizialtasuna. - Berdintasunerako eskubidea, eta hitz egiteko euskara hautatzeagatik bereizkeriarik ez jasateko eskubidea. - Espainiako 1978ko Konstituzioak I. tituluko II. kapituluaren onartzen dituen eskubide eta askatasunek, eta horien artean berdintasunerako eskubideak, herri-aginte guztiak lotzea. - Herritarrak eta herri-aginteak konstituzioaren eta ordenamendu juridikoaren gainerako arauen menpe egotea.

Gure harremanetarako euskara hautatzeko eskubidea lurraldeko edozein lekutan erabil dezakegula, lurralde horretako egoera soziolinguistikoa edozein dela ere. Hizkuntza bat ofiziala da gizartean duen pisua edozein dela ere, eta hizkuntza horri ofizialtasuna ezagutzeak esan nahi du herritar guztiek dutela eskubide berbera euskara ofiziala den lurraldeko edozein lekutan erabiltzeko.

Bestalde, euskara eta gaztelania ofizialkide izateak ez du esan nahi herri-aginteek herritarrekiko harremanetan biak erabili behar dituztela nahitaez.

Espainiako ordenamendu juridikoak aukera ematen du hizkuntza ofizialkideetan bata edo bestea –bat bakarra– erabiltzeko.

Izan ere, toki-administrazioeko euskal korporazioek, nahi izanez gero, badute beren jardueretarako euskara lehenestea, eta horretarako oinarri juridikoa Autonomia Erkidegoan aplikazio osagarrikoa den Estatuko araudian aurki dezakete, hark aukera ematen baitu hizkuntza ofizialkideetako bat bakarra balio eta eraginkortasun juridiko osoarekin erabiltzeko, beti ere toki-administrazioeko korporazioak berak horren inguruan hartutako erabakiekin bat etorritik. Hala ere, Euskal Autonomia Erkidegoko administrazioetatik datozen xedapen orokorrak eta administrazio-egintzak –eta baita jarduketara materialak ere– legez kontrakoak direla joko da baldin eta haien onarpena zein jakinarazpen eta argitarapena, ez badira bi hizkuntza ofizialetan egiten.

Ofizialtasun partziala

Euskarari buruz ari garela, ofizialtasun partziala deitzen zaio, nafar euskaldunen hizkuntza-eskubideen erabilera arautzen duen Nafarroako Foru Erkidegoko araubide juridikoari.

Nafarroan euskararen ofizialtasuna partziala da erkidego horren lurraldeko eremu batean baino ez delako ofiziala eta Nafarroako herritar euskaldunen zati bati baino ez dizkiolako ezagutzen hizkuntza-eskubideak.

Dena dela, euskara, gaztelaniarekin batera, hizkuntza ofiziala da Euskararen Legeak eremu euskalduna deitzen duen Nafarroako zatian. Zehaztuta daude eremu horretan dauden udalerriak.

Nafarroako herritarrek euskara jakin eta erabiltzeko eskubidea dute. Hezkuntzako era bateko eta besteko mailetan irakaskuntza euskaraz eta gaztelaniaz jasotzeko eskubidea, Legeak ezarritako baldintzetan, Nafarroako errealitate soziolinguistikoaren arabera, eta printzipio hauekin bat etorritik: borondatezkoa izatea, mailakakoa izatea eta begirunea. Herri-administrazioekiko harremanetan euskara zein gaztelania erabiltzeko eskubidea, Legeak ezarritako baldintzetan.

Horrez gain, eremu euskalduneko nafarrei eskubide hauek ezagutzen zaizkie:

- Administrazio-jakinarazpen eta -komunikazioak euskara hutsez jasotzeko eskubidea, euskara hutsez jasotzeko aukera berariaz egin dutenean, eta hizkuntzetako bat berariaz aukeratu ez dutenean, bi hizkuntza ofizialez idatzita jasotzekoa. - Fede-emaile publikoei euskarazko kopia eta lekukotzak eskatu eta horiek euskaraz eskuratzeko eskubidea, eta fede-emaile horien erantzukizunekoak diren matrize eta agiriak itzultzeko ardura fede-emaileena euren izatekoa. - Eta herri-erregistroetan euskarazko kopia eta ziurtagiriak eskatu eta eskuratzeko eskubidea.

Euskara ez da ofiziala Nafarroako eremu mistoan ez eta eremu ez-euskaldunetan ere.

Hala ere, Euskararen Legeak eremu mistoko herritar guztiei ezagutzen die Nafarroako herri-administrazioarekiko harremanetan euskara nahiz gaztelania erabiltzeko eskubidea, eta lege horretan aurreikusten denez, herri-administrazio horiek zehaztu egin behar dute zein lanpostu publikotarako izango den beharrezkoa euskara jakitea.

Ez dago horrelako aurreikuspenik eremu ez-euskaldunerako. Legearen arabera, badago eremu horretako herritarrei gaztelaniara itzul dezaten eskatzea Nafarroako Herri Administrazioari euskaraz zuzentzan zaionean.

Irakaskuntzaren inguruan, Legeak xedatzen du eremu mistoko ikastetxeetan euskarazko irakaskuntzarako lerroak sortuko direla, eta hau dio hitzez hitz: "eremu ez euskaldunetan, euskararen irakaskuntzari laguntza emanen zaio, eta, hala balegokio, herri-aginteei finantzatu egingen dute irakaskuntza hori, osoki edo hein batean, hizkuntza hori sustatzeko irizpidean oinarrituta, eta zer eskari dagoen ikusita".

Era berean, eremu mistoan eta ez-euskaldunetan, toponimoen erabilera ohikoa eta ofiziala hizkuntza biez izanen da, baldin eta gaztelaniazko izenez gain, euskaraz gaztelaniazkoa ez bezalako izena badute, jatorrizkoa eta usadiozkoa.

Ofizialtasunik eza

Euskara ez da ofiziala Ipar Euskal Herrian, administrazio eta politikaren aldetik Frantziako Pirinio Atlantikoetako Departamenduan sartuta dagoen Euskal Herriaren zati horretan.

Frantziar Errepublikako hizkuntza ofizial bakarra frantsesa da. Bera da irakaskuntzako, laneko, trukeetako eta zerbitzu publikoetako hizkuntza.

Ez dute ezagutza ofizialik. ez euskarak ez Frantzian diren gainerako hizkuntza berezkoek ere

Horren ondorioz herri-agintek:

- ez dute sustatzen ez hizkuntza horiek jakitea ez erabiltzea. - Frantsesa ez den gainerako hizkuntzak ez dituzte hartzen beren herrialdeko ondarearen eta kultur aberastasunaren zatitzat. - ez dute uste ofizialak ez diren hizkuntzek inolako babes berezirik merezi dutenik.

Horren ondorioz,

- Ofizialak ez diren hizkuntzek ez dute osperik agintegune ofizialetan - eta, batez ere, ofizialak ez diren hizkuntzek eta haien hiztunek ez dute eskubiderik estatuaren ikuspuntutik.

Hizkuntza horiei ofizialtasuna ezagutu gabe, herritarrek eurek hartu behar izaten dituzte beren gain hizkuntza babestu, garatu eta sustatzeko zereginak, bai eta beren eskubideak aldarrikatzekoa ere. Frantziako ordenamendu juridikoak babestu egiten ditu elkartzeko askatasuna, irakaskuntza-askatasuna eta berdintasunerako eskubidea, eta horri esker dira legezko euskara babestea eta sustatzea beren gain hartu duten gizataldeen ekimen eta ekintzak. Adierazpen- eta manifestazio-askatasunak babesten dituzte euskarazko argitalpen eta hedabide pribatuak zein euskaldunen eskubideak ezagutuak izatea eskatzen duten aldarrikapen-ekintzak.

Hizkuntzei ofizialtasuna ezagutzearen garrantzia

Hiltzeko zorian diren hizkuntzak berreskuratzearen inguruan adituak diren Fishmanek eta Richard Y. Bourhis-ek azpimarratu dute zein garrantzitsua den erakundeek laguntza eta herritarren parte hartzea, biak aintzat hartzea, hizkuntzek bizirik irautea lortze aldera.

Gobernu baten hizkuntza-politikak ezin du arrakastarik izan baldin eta herritarren borondatea eta parte hartzea kontuan hartzen ez badira. Baina, aldi berean, egia da hau ere: herritarren parte hartzea berez ez da aski hizkuntza baten berreskurapena eragiteko, baldin eta erakundeek laguntzarik ez badu.

Herri-aginteeek hizkuntza baten normalizazio-prozesuan duten zeregina ezinbestekoa da.

Hortaz, ondorio garbiak lituzke Frantziar errepublikak euskal hiztunentzat euskara hizkuntza ofizial gisa ezagutzeak

Ofizialtasunak berarekin dakar, ezinbestean

- Ofizialtasunaren lurralde-eremuan nork bere hizkuntza balio eta eraginkortasun juridiko osoarekin erabiltzeko eskubidearen bermea. - Herritarrek beren hizkuntza-eskubideak erabiltzeko aurkitzen dituzten oztopo eta zailtasunak kentzeko herri-aginteeek duten betebeharra. - Hizkuntza ofizial baten alde eta bestearen kaltetan arbitrarietatez jokatzeko debekua. - Bizitza ekonomiko eta sozialean, herri-administrazioekiko harremanetan, irakaskuntzan, osasun-arloan, auzitegietan, hedabideetan eta edozein gune publiko edo pribatutan hizkuntza aukeratu ahal izateko eskubidea.

Bereziki nabarmendu beharrekoa da euskara irakaskuntzan sartzeak hizkuntzaren transmisiorako izango lukeen eragina eta biderkatze-ondorioa. Euskara irakaskuntzan sartzen ez bada, haren iraupena arriskuan izango da Ipar Euskal Herrian. Duela mende bat baino gehiago abokatu eta domingotar frantses Henri-Dominique de Lacordaire ospetsuak, Frantses Akademiako kide eta erlijio-gaietan Frantziako mintzalari bikainena omen zenak, horrexetaz ohartarazi zuen: “une langue qu'on n'enseigne pas est une langue qu'on tue.”

Nazioartearen babesa

Nazioarteko erakundeak arduratzen dira eremu urriko eta eskualdeetako hizkuntzak babesteaz, euskara horien artean. Hizkuntza horietako hiztunen eskubideak aintzat hartuak dira oso nazioarteko legedian eta nazioarteko erakundeen jardueran, baita Europar Batasunaren araudian ere.

Ondoren, hizkuntza-ondarearen babesean gehien nabarmendu diren erakundeak aipatuko ditugu, oro har, eta Europako hizkuntzak babesteko zereginetan nabarmendu direnak, bereziki:

- Nazio Batuen Erakundea (NBE) - Europako Kontseilua - Europar Batasuna (EB)

Honako hauek dira hizkuntza guztietako hiztunen eskubideak eta hizkuntza-aniztasuna babesteko beharrezana aitortzen dituzten testu juridiko nagusiak, nazioartean aplikatzekoak:

- Giza Eskubideen Nazioarteko Adierazpena, Eskubide Zibil eta Politikoen Nazioarteko Hitzarmena, Haurren Eskubideen gaineko Hitzarmena, gutxiengo nazional, etniko, erlijioso eta linguistikoetako kide diren pertsonen eskubideei buruzko Adierazpena,

horiek oro Nazio Batuen Erakundearen batzar nagusiak onartutakoak, 1948an, 1966an, 1989an eta 1992an, hurrenez hurren, eta bai Espainiak bai Frantziak sinatu eta sendetsitakoak.

- Eskualdeetako hizkuntzen eta gutxiengoaren hizkuntzen gaineko Europako Gutuna, Giza Eskubideak eta Oinarritzko Askatasunak Babesteko Europako Hitzarmena, Europako gutxiengoaren hizkuntzen eta dialektoen hezkuntza- eta kultura-arazoen gaineko Gomendioa, Vienako 1993ko Adierazpena eta Gutxiengo Nazionalak Babesteko Esparru Akordioa, guztiak Europako Kontseiluaren barruan onartutakoak.

- Europako Erkidegoa Eratzeko Itunaren 149. artikulua, 1997ko urriaren 2ko Amsterdameko Itunak eman zion idazkera berriaren arabera, eta Europako Parlamentuaren adierazpen, Europako Batzordearen komunikazio eta Eskualdeetako Lantaldearen irizpen zenbait, Europar Batasunaren barruan onartutakoak.

Nork bere hizkuntza ezagutu eta erabiltzeko eskubidearen nazioarteko arauketaren ezaugarriak honako hauek dira:

- Duintasun eta balioaren aldetik hizkuntza guztiak berdinak direla aldarrikatzea. - Herritarrek, erabiltzen duten hizkuntza dela-eta, bereizkeriarik ez jasateko duten eskubidea ezagutzea. - Kultura- eta hizkuntza-ondarea babesteko beharrezana baieztatzea.

Horiek betetzeko neurri zehatzak hartzeko beharrezana, neurriok dena delako testuan dagoeneko zehaztuta daudenean izan ezik. Nazioarteko testu juridikoen edukia bete beharrekoa da nahitaez. Izan ere, nazioarteko itunek negozio izaera dute, estatuek euren artean egindako negoziazioaren ondorio dira; estatuek, testua adostu ondoren, sinatu eta sendetsi egiten dute, nazioarteko eremuan betebeharrak beren gain hartzeko duten borondatearen adierazgarri.

Nazioarteko itunak, sendetsitakoan, sinatu dituzten estatuen barruko ordenamendu juridikoaren zati bihurtzen dira.

Nazioarteko erakundearen adierazpen, gomendio eta irizpenek, funtsean, interpretaziorako edo egitasmo-erako arauak dituzte, eta arau horiek estatu sinatzaileetako herri-aginteak ere behartzen dituzte.

Hala, esate baterako, indarrean den Espainiako Konstituzioak onartzen dituen funtsezko eskubideak, eta horien artean berdintasunerako eskubidea, Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsalaren arabera interpretatu behar dira, Konstituzioak berak agintzen duenez.

Bereizi egin behar dira, ordea, Europar Batasunaren erakundeetatik datozen arauak, beste era batean aplikatzen baitira Batasuneko kide diren estatuen barruan.

Bestalde, hiztunen eskubideak ezagutzen dituen nazioarteko itun bat edo estatuari egiteko edo ez egiteko betebeharrak jakin batzuk ezartzen dizkion bat betetzen ez bada, badago auzitegi arruntetan haiek baliatzea.

Kontuan izan behar da, estatu baten barneko zuzenbidearen osagai diren nazioarteko arauak zuzen-zuzenean aplikatzekoak direla.

Gainera, eskumen- eta prozedura-arauen arabera erkidegoaren gaitan jurisdikzio-ahala baliatu behar denean, Luxemburgetako Justizia Auzitegiari dagokio horrelako auziak epaitzea. Auzitegi horrek hau bermatzen du: EBko legeria (teknikoki “erkidego zuzenbidea” deritzona) berdin interpretatu eta aplikatuko dela Batasuneko kide diren estatu guztietan, hau da, bat bera izango dela alderdi guztientzat eta egoera guztietan. Auzitegiak ahala du Batasuneko kide diren estatu, EBko erakunde, enpresa eta banakoen arteko lege-gatazkek konpontzeko.

Era berean, Giza Eskubideak eta Oinarritzko Askatasunak Babesteko Europako Hitzarmena sinatu zuten estatuak hau onartu zuten: egoera jakin batzuetan eta giza eskubide jakin batzuk babesteko, estatu barruko auzibidea amaitutakoan, Giza Eskubideen Europako Auzitegiaren jurisdikzioaren pean jarriko zirela.

- **Datu Soziolinguistikoak:**

Euskal Autonomo Erkidegoko datuekin hasiko naiz datu soziolinguistikoak azaltzen. Erkidego honetan, *Arrue Proiektuarekin* habiatu dute Soziolinguistika Klusterreko lagunek eta bertan, lan honek egin nahi dituen galderetako zenbait ere agertzen dira.

Proiektu honen datuak 2013ko urtarrilean atera ziren argitara eta ordura arte behintzat nik ez neukan honen berri. Kasualitateak eraman gaitu antzekoa den bide honetan elkartzera.

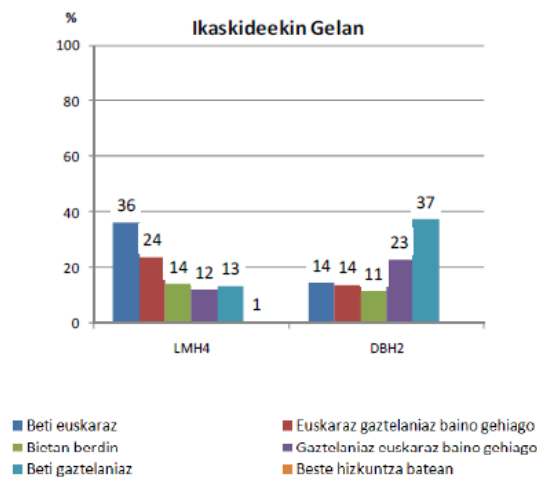
Arrue Proiektuak, 2011.urtean EAEko ikastetxe publiko eta itunpekoetan egindako galdetegi baten oinarritua dago. Bertan EAEko eta bi generazio tartetako ikasleak sartu zituzten galdetegian. Alde batetik, LH 4.mailako ikasleak (18.636 ikasle) eta DBH 2.mailako ikasleak (17.184), guztira 35820 ikasle.

	Ikastetxeak	Taldeak	Ikasleak		Ikastetxeak	Taldeak	Ikasleak
LMH4	522	986	18.636	DBH2	329	865	17.184

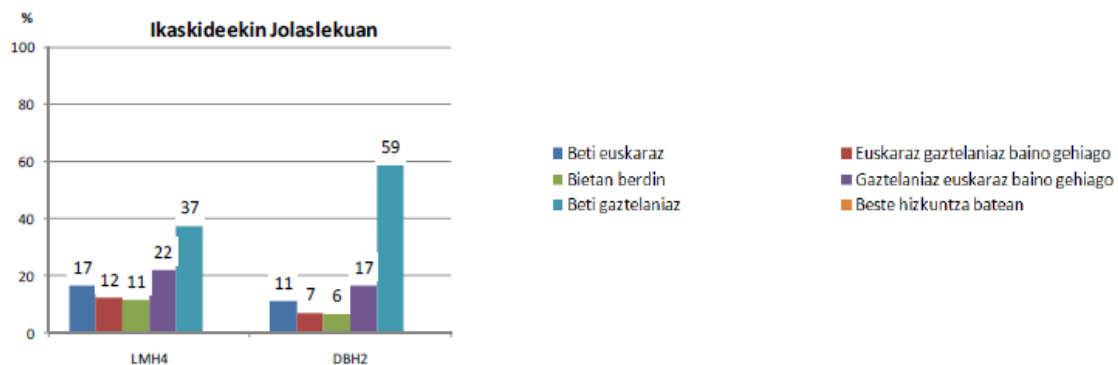
Lan honetan, euskararen erabilera oinarritu da, baina zehazki eskolako erabilera. Neurtu dituzten parametroen artean honakoak daude: Ikaskideen arteko hizkuntza erabilera gelan, ikaskideen hizkuntza erabilera jolaslekuan, ikasleen erabilera hizkuntza irakasleekin gelan ... adibidez.

Hauek izan dira beraien azterketan emandako emaitzen grafikoetako batzuk.

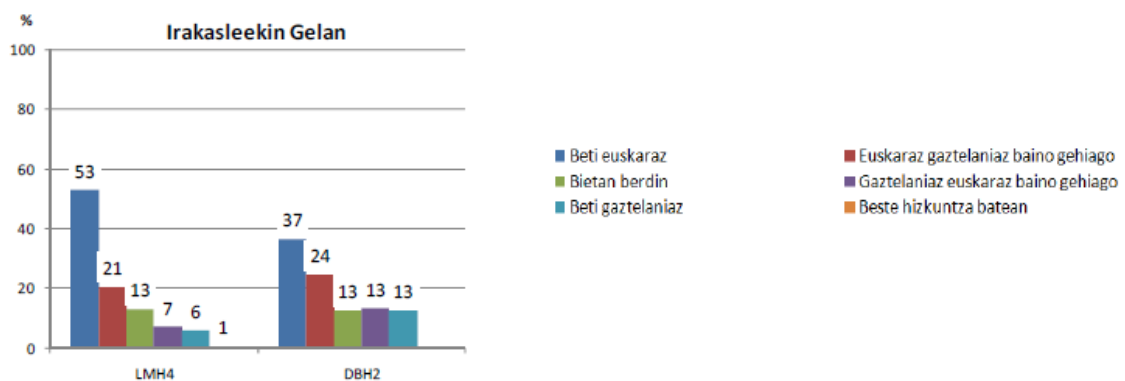
a) Ikaskideen arteko hizkuntza erabilera gelan:

b) Ikaskideen hizkuntza erabilera jolaslekuan:

c) Ikasleen erabilera hizkuntza irakasleekin gelan:

borondatezko lan baten bitartez egin da.

Proiektuak emandako emaitzen artean ikusten genezake ikasleen gela barruko hizkuntzaren erabilera aldatu ez ezik, irauli egiten dela. LH 4.mailan gela barruan gehienak (% 60) euskaraz ari da eta DBH 2.mailan aldiz, (% 60) gaztelaniaz.

Jolaslekuan, gehienak gaztelanian aritzen dira baina proportzio desberdinetan. LH 4.mailan % 59a eta DBH 2.mailan % 75a. Irakasleekin harremanetan bai gela barruan

eta kanpoan euskara da nagusi, baina hemen ere proportzioak aldatzen dira. Gela barruan, LH 4.mailakoen % 74ak euskaraz, DBH 2.mailan % 61ak. Gelatik kanpo, LH 4.mailakoen % 64ak euskaraz, DBH 2.mailan %52ak.

Beste parametro batean, eskolako hizkuntzaren erabilera neurtu da 1etik 5era. Muturretako egoeretatik hasita, ikasleek beraien burua ebaluatu beharko zuten. 1 dena erdaraz eta 5 dena euskaraz. LH 4.mailan hizkuntzaren erabilera batz bestea 3,26koa da eta DBH 2.mailan 2,60koa.

Hauek izan dira *Arrue Proiektuak* eman dituen emaitzetako batzuk.

Honetaz aparte, Eusko Jaurlaritzak 1998.urtean onartutako *Euskararen Biziberritze Planean* egindako diagnostikoa ekarriko dut gogora. Bertan dagoen informazio andanatik irakaskuntzara bideratutakoa bakarrik hartuko dut.

Lan honetan, euskararen indar guneak eta ahuleziak aipatzen dira eta 1998 datuak izan arren gogora ekarri nahiko dituzke. Bukatzeko, lan honetan ondorengo urteetan egin beharko litzatekeena ere aipatzen du. Berriz diot, lan honetan irakaskuntzari dagozkion esparruak aipatuko ditudala.

Irakaskuntzaren indar guneak (1998):

Euskarak arrakasta handia izan du irakaskuntzan. Zenbaterainokoa izan den ohartzeko 1971 inguruko ikerketen ondorio batzuk izan beharko genituzke gogoan. Eskola publikoetako guraso eta irakasle gutxiri bururatzen zitzaion euskaraz eskola zitekeenik. Euskara irakatsi ote zitekeen bakarrik galdetu zitzaion, beraz. Eskola orduetan eta beharturik irakatsi behar zitzaizela onartzen zutenak ez ziren % 40ra iristen, herri euskaldun samarretan. Erlijioa bezalaxe, nahi zuenari aukera ematearen alde agertzen ziren ia % 30. Eta ia beste horrenbestek eskola orduetatik kanpo eta nahi zuenari bakarrik irakastea onartzen zuten.

Irakaskuntzan D, B eta A ereduak ezarri zirenetik, ordea, nabarmena izan da gurasoek egin duten aukera, gero eta eredu “euskaldunagoak” edota “euskalduntzen trinkoagoak” eskatzen baitituzte. Horren ondorioz, gero eta haur erdaldun gehiago ari da euskaraz eskolatzen. Gurasoen aldetik jarrera argia da, beraz: etxean beren seme-alabei ezin irakatsi dieten euskara eskolaren bidez irakatsi nahi diete. Hasieran, B eredua hazi zen gehien. 90. hamarkadan, ordea, D eredua nagusitu zaio. A eredua, berriz, urtetik urtera ari da ahultzen eta urritzen. Alde batetik, aukeran eskaini zaielako eta, bestetik, gaztelania-hutsunerik sumatzen ez dutelako hartu dute jokabide hori gurasoek, noski. Euskararen mailari dagokionez, berriz, B eta, batez ere, D ereduetan euskara-maila egokia lortzen dute haur euskaldunek, irakurketa-idazketan eta hizketan. Are eta hobe, jakina, etxeko eta inguruko euskara zenbat eta biziagoa den edota harreman-sarea trinkoagoa duen. Haur erdaldunek ere zenbat eta euskarazko

eredua trinkoagoa duten, orduan eta maila hobe lortzen dute, eskolan erabiltzen den euskara horretan ikasle euskaldunen parekoa, gorabehera handirik gabe.

Horren ondorioz eta Irakaskuntza Ertainen emaitza gisa, ikasle gero eta elebidunagoak eta euskaraz ikasten ohituagoak ditugu. Orobat, euskararen indar gune da gazteen eta langileen prestakuntzarako Lanbide Heziketak hartu behar duen garrantzia eta eskualde euskaldunetan duen indarra ere.

Ikasleetan ez ezik, irakasleetan ere hobekuntza nabarmena gertatu da hogeitortan. 1976-77an % 5era iristen ziren irakasle euskaldunak. Gaur, % 65era iritsi dira.

Azkenik, seinalagarria da, indargarri suertatuko delako, oro har, euskalduntzearen aldeko jarrera ere.

Nafarroan ere gora egin dute elebidunek, eskolari esker gehienbat. 1996-97 ikasturteko A ereduaren kopurua % 17,26 zen; D ereduarena, berriz, % 26,27. D eta B ereduetan batez bestekoak gora egin du. Hemendik urte batzuetara nafarren ia erdiek jakingo dute gutxienez euskara zer den. Laurdena, gainera, euskalduna izango da. Euskaldunen batez bestekoa, beraz, bikoiztu egingo da. Nafarroa osoan ari da euskara barreiatzen: Iruñerrian, Lizarraldean eta Tafallan batez ere.

Iparraldean, haurren % 12 eskolatzen da ikastoletan eta ikasgela elebidunetan. Garapen Kontseiluak neurri egokiak proposatu ditu, bestalde, irakaskuntza euskalduntzeko: euskarazko irakaskuntza lurralde osora zabaltzea, eta itsasaldean, bereziki, B eta D ereduak eskaintzea.

Euskararen ahulguneak (1998):

Eskolak urte luzeetan egindako euskalduntze-ahaleginak ez du behar bezalako jarraipenik gizartean: ez enpresa-munduan, ez kulturean, ez kalean. Eskolan bertan ere, ikasleen arteko harremanetan bereziki, erdarak menderatzen du euskara, baita teoriak onak diren eskola-baldintzetan ere. Belaunaldi berrion bihar etziko hizkuntza-portaeraren seinale izan daiteke jokabide hau, geroko gizon-emakume euskaldunen arteko harremanak erdaraz eraikitzen ari baitira maiz. Euskara bigarren hizkuntza dutenen artean nabarmenagoa da, jakina, hau guztia. Belaunaldi gazteek, euskaraz ikasi eta eskolatuak izan arren, ez dute, zoritxarrez, zenbait eskualdetan behinik behin, euskal gizarterik osatuko.

A ereduan ikasten duten haur erdaldunek, bestalde, oso maila apala dute ulermen-mailan, apalagoa idazteko eta hitz egiteko. Ez dute legeak finkatzen duen “nahikotasun”-mailarik lortzen. B eredu “bigunean” ere hutsune nabarmenak agertzen dira: nahasketak fonologian, lexikoan eta joskeran, hiztegi mugatua. Esaldiak osatzeko zailtasuna eta abar.

Irakasle euskaldunen eskasiak ere asko mugatzen du irakaskuntzaren euskalduntzea. Euskal Herriko Unibertsitateak, bestalde, oraindik erabakitzeke du zein unibertsitate-eredu nahi edo behar duen, elebakarra ala eleanitza. Era berean, finkatzeke du zein ikasketari eman behar zaion lehentasuna euskaldungoaren ikuspegitik.

Euskararen egitekoak (1998):

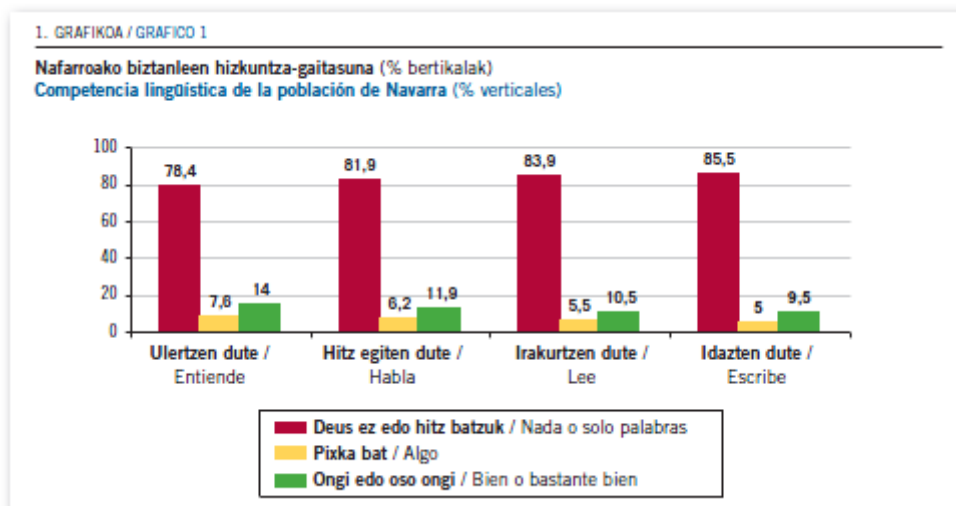
Hizkuntza-politikaren arloan garatutako ekimenen eraginik aldekoena hezkuntza-arloan antzeman da, hain zuzen ere, EAEko eta Nafarroako Lehen eta Bigarren Hezkuntzako ikastetxeetan. EAEn, irakaskuntza-sistemako B ereduaren eta bereziki D ereduaren onarpenari esker gertatu da euskararen areagotzea gazteenen artean. Beste aldean, berriz, Iparraldea dago; lurralde horretan euskararen jarraipena belaunaldi gazteenen artean atzeraka doa: euskarazko hezkuntza-sistema ezarri ez izanaren eragin zuzena. Iparraldean 1991n eta 1996an egindako inkesten emaitzek argi asko frogatzen dute esaldi honek dioena: “Une langue qu’on n’enseigne pas est une langue qu’on tue”. Lurralde horretan gero eta guraso euskaldun gutxiago dago euskara familian bertan gerora dezakeena. Hori horrela, gurasoek finantzatutako euskal eskolak ez dira aski eskola umeen masa kritiko bati euskararen jarraipena ziurtatzeko. Diruz lagundutako euskarazko eskolarik gabe, belaunaldi batetik bestera euskaldunen kopuruaren beherakada esponentziala besterik ez du ekarriko etorkizunak. Iparraldea itzulerarik gabeko egoerara doa horrela: ez da bermatuko ezta euskararen biziraupena ere. Diru publikoz finantzatutako euskarazko irakaskuntza ezinbesteko da euskararen jarraipenerako Iparraldean. Eskolatik eta Unibertsitatetik baztertzen den hizkuntzak ez du iraupenik. Bestalde, mugaz bi aldeetako herri-erakundeen arteko harremana areagotu behar da ikerketan ez ezik baita jardun-esparru desberdinetan ere, besteak beste, hizkuntza politikaz arduratzen diren zerbitzuen arduradun publikoen eta adituen arteko elkarlana sustatuz eta horretarako baliabideak eskainiz.

Nafarroako Foru Erkidegoko datuak aipatzeko, 2008an Nafarroako Gobernuak eta Euskara bideak egindako *Euskararen egoera Nafarroan* diagnostik hartu dut informazioa

Datu asko aipatzen dira lan honetan, baina garrantzitsuena bakarrik aterako dut.

Nafarroako 15 urtetik gorakoen hizkuntza profila eta gaitasuna oso anitza da. Jakina den bezala, 1986ko Euskararen Foru Legeak Nafarroa euskarari dagokionez, hiru zatitan banatu zuen: Zonalde euskalduna, Zonalde Mistoa eta Zonalde Ez-euskalduna.

Hizkuntzaren gaitasunari dagokionez, 10 lagunetatik 2k gaitasun-mailaren bat dute euskaraz idazteko, irakurtzeko, hitz egiteko eta/edo ulertzeko.

Nafarroako 2000. urteko Eskualdekatzearen arabera, azterketaren emaitzek erakusten dutenez, Nafarroako ipar-mendebaldean euskararen jakite maila handia da, batez ere alfabetatu beharrik ez duten berezko gaitasunetan, hots, mintzamenean eta ulermenean. Gainerako eremuetan, biztanle gehienek jakite-maila txikiagoa dute; Erriberan eta Tuteraldean ageri dira portzentajerik baxuenak.

Nafarroako biztanleen hizkuntza-gaitasuna, Nafarroako 2000. urteko Eskualdekatzearen arabera (% bertikalak)
Competencia lingüística de la población de Navarra según la Zonificación Navarra 2000. (% verticales)

	IPAR-MENDEBALDEA NORDESTE	PIRINIDALDEA PIRINEO	IBURIALDEA PAMPLONA	ESTELLERRIA TIERRA ESTELLA	ERIALDEKO EREMUALDEA NAFARRDIA NAVARRA MEDIA ORIENTAL	ERRIBERA RIBERA	TUTERALDEA TUDELA
Ulertzen du / Entiende							
■ Deus ez edo hitz batzuk / Nada o solo palabras	26,4	63,8	80,1	82,8	79,3	95,6	96,2
■ Pixka bat / Algo	9,8	17,5	8,8	8,4	10,4	1,2	2,2
■ Ongi edo oso ongi / Bien o bastante bien	63,9	18,7	11,2	8,8	10,3	3,1	1,6
Hitz egiten du / Habla							
■ Deus ez edo hitz batzuk / Nada o solo palabras	33,9	72,5	83,6	87,0	84,1	96,8	96,1
■ Pixka bat / Algo	8,2	12,5	6,8	6,2	10,4	1,2	3,3
■ Ongi edo oso ongi / Bien o bastante bien	57,9	14,9	9,5	6,7	5,5	1,9	0,5
Irakurtzen du / Lee							
■ Deus ez edo hitz batzuk / Nada o solo palabras	42,0	73,7	84,7	90,4	86,9	98,0	97,3
■ Pixka bat / Algo	13,9	12,4	6,1	4,0	3,6	0,0	1,7
■ Ongi edo oso ongi / Bien o bastante bien	44,1	13,9	9,1	5,6	9,5	1,9	1,0
Idazten du / Escribe							
■ Deus ez edo hitz batzuk / Nada o solo palabras	47,0	78,8	86,2	90,5	88,3	98,0	98,3
■ Pixka bat / Algo	14,4	8,1	5,2	2,8	6,2	0,0	1,2
■ Ongi edo oso ongi / Bien o bastante bien	38,5	13,1	8,6	6,8	5,5	1,9	0,5

Iturria: Euskararen egoera Nafarroako Foru Komunitatean. Azterlan soziolinguistikoa. 2008. urtea
Fuente: La situación del euskera en la Comunidad Foral de Navarra. Estudio sociolingüístico. Año 2008

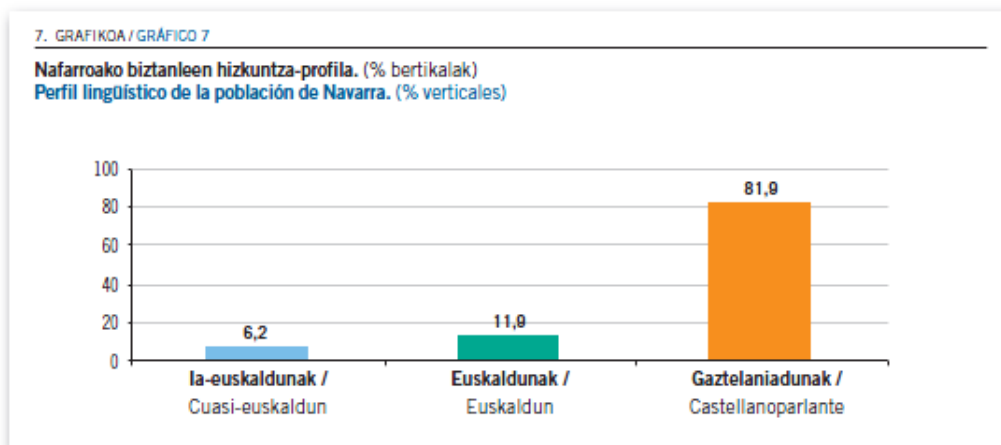
Adinaren arabera, gaur egun, 4 gaztetatik 1ek ongi edo oso ongi ulertzen du euskaraz, eta, 5etik 1ek maila ona du gainerako gaitasunetan, hots, mintzamenean, irakurmenean eta idazmenean. 55 urtetik gorakoek dute euskararen jakite-mailarik baxuena aipatutako 4 gaitasunetan (% 10ek baino gutxiagok); euskararen ulermena da salbuespena, euskara ulertzen duten 55 eta 64 urte bitartekoak % 12,1 baitira.

35 urteko edo gutxiagoko biztanleen elebitasun maila (% 19,9 eta % 13,1) Nafarroako batez bestekoa baino handiagoa da (% 11,9); 35 eta 54 urte bitartekoena, berriz, horren antzekoa dugu (% 11,7). Batez bestekotik behera daude gainerako adin-tartekoak: % 9,6 dira 55 eta 64 urte bitarteko elebidunak, eta % 7,3 dira 65 urtekoak eta gorakoak.

Adinaren parametroei lurraldetasuna gehituko bagenio, eremu euskaldunean, galdetutako biztanle gehienek (adin-tarte guztietan) ongi ulertu eta hitz egiten dute euskaraz. Portzentajerik altuenak 15-34 urte bitartekoek dituzte, eta, adinean gora egin ahala, jaitsi egiten dira kopuru horiek; 55 eta 64 urte bitartekoen artean zertxobait igotzen da. Irakurmenari eta idazmenari dagokionez, galdetutako 34 urtetik beherako pertsonen jakite-maila handiagoa dute gaitasun horietan; adin horretatik aurrera, ordea, irakurtzen eta idazten ez dakitenen biztanleekiko aldea askoz txikiagoa da. Beraz, esan daiteke eremu euskalduneko biztanle gehienek berezko hizkuntza-gaitasun handiak dituztela (ulertu eta hitz egiten dutela), baina, 35 urtetik aurrera, behera egiten duela portzentajeak alfabetatzea beharrezkoa den gaitasunetan, hots, irakurmenean eta idazmenean.

Eremu mistoan, 15 eta 24 urte bitarteko pertsonen hobeki dakite euskaraz gainerako biztanleek baino, eta % 20 dira hizkuntza gaitasun guztietan maila altua dutenak. 25 urtetik gora, adinean aurrera egin ahala jaitsi egiten da gaitasuna. Eremu ez-euskaldunean daude jakintza portzentajerik txikienak (ulermenean, mintzamenean, irakurmenean eta idazmenean) adin tarte guztietan. 25 urtetik beherako biztanleek dituzte portzentajerik altuenak gaitasunetan, baina, adinean aurrera egin ahala, jaitsi egiten dira nabarmen (65 urtetik gorakoek ez dakite euskaraz batere).

Hizkuntza profilari dagokionez, Nafarroako Foru Komunitatean bizi diren 15 urtetik gorako biztanleen % 11,9 euskaldunak edo elebidunak dira; hau da, ongi edo oso ongi hitz egiten dute bai euskaraz bai gaztelaniaz. Bestalde, biztanleen % 6,2k adierazi dute ez dutela euskaraz ongi hitz egiten, eta % 81,9 gaztelaniadunak dira, hau da, ez dute euskaraz hitz egiten.

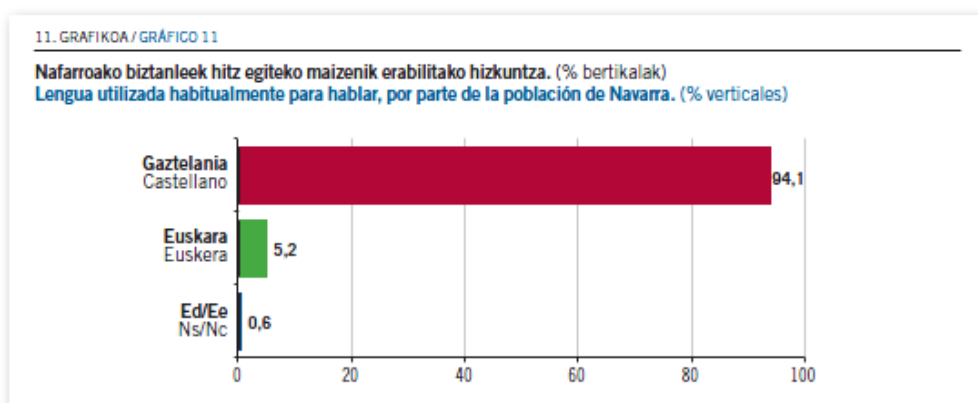
Hizkuntza-eremuen arabera, ikusten da eremu mistoan euskaldunen portzentajea handiagoa dela eremu ez-euskaldunean baino. Eremu euskaldunean dago lurraldeko euskaldun-kopururik handiena (% 57,6), baita gaztelaniadun-kopururik txikiena ere (% 33,6). Nafarroako 2000. urteko Eskualdekatzearen arabera, Ipar-mendebaldean

galdetutako biztanleen erdiak baino gehiago euskaldunak dira; Pirinioaldean % 15 dira euskaldunak, eta gainerako eremuetan % 7 inguru, Erriberan eta Tuteraldean izan ezik.

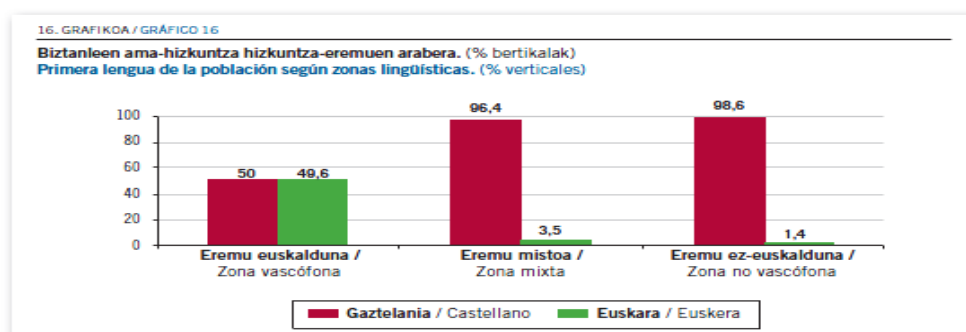
Nafarroako biztanleen hizkuntza-gaitasuna, Nafarroako 2000. urteko Eskualdekatzearen arabera (% bertikalak)
Competencia lingüística de la población de Navarra según la Zonificación Navarra 2000. (% verticales)

	IPAR- MENDIALDEA NOROESTE	PIRINIOALDEA PIRINEO	IRUÑALDEA PAMPLONA	ESTELLERRIA TIERRA ESTELLA	ERIALDEKO ERRIALDEKO NAFARROA NAVARRA MEDIA ORIENTAL	ERRIBERA RIBERA	TUTERALDEA TUDELA
Euskaldunak / Euskaldun	57,9	14,9	9,5	6,7	5,5	1,9	0,5
Ia-euskaldunak / Cuasi-euskaldun	8,2	12,5	6,8	6,2	10,4	1,2	3,3
Gaztelaniadunak / Castellano parlante	33,9	72,5	83,6	87,0	84,1	96,8	96,1

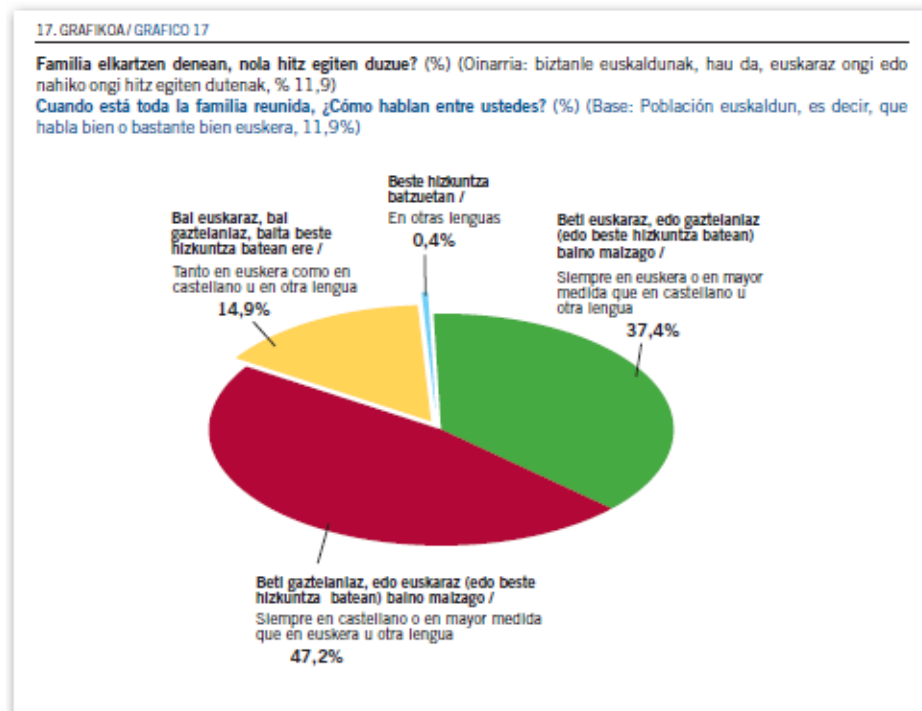
Gehien erabiltzen duten hizkuntzen inguruan, grafikoak erakusten du biztanleen % 5,2k euskara erabili ohi dutela hitz egiteko, eta, % 94,1ek gaztelania erabiltzen dutela.

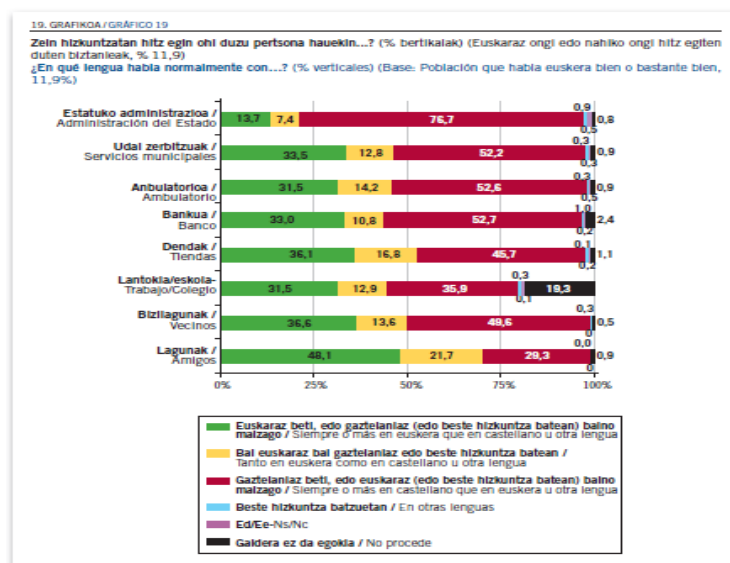
Euskararen transmisioaren inguruan lanean jartzen du, nafarren ama-hizkuntzari dagokionez, grafikoak erakusten du galdetutako biztanleen % 7,3k euskara dutela lehen hizkuntza, eta % 92,7k, berriz, gaztelania. Bestalde, euskara da galdetutako euskaldunen % 52,8ren ama hizkuntza. Eremuen arabera, proportzioak aldatu egiten dira: eremu euskaldunean, galdetutako pertsonen % 49,6ren ama-hizkuntza da euskara, eta % 50ena gaztelania. Eremu mistoan eta ez-euskaldunean, galdetutako biztanle gehienek adierazi dute beren lehen hizkuntza gaztelania dela (% 96,4 eta % 98,6, hurrenez hurren); ama-hizkuntza euskara dutela % 4k baino gutxiagok adierazi dutela.

Lan honetan agertzen denaren arabera, agertzen diren emaitzetan, euskara edo beste hizkuntzaren bat erabiltzen duten kasuetan %-ak desberdinak dira. Gaztelaniak abantaila du hemen ere, baina ez da beste zenbait kasuetan bezalako nabarmena. Euskararen gainetik gaztelania erabiltzen den kasuak % 47,2koa da eta gaztelaniaren gainetik euskara erabiltzearen datuak %37,4koa. Euskararen erabileran badago aldea, baina ez ikusi dugun beste kasu batzuen bestekoa.

Egindako galdeketa eta diagnosi honetan, gizarte-esparruari dagokionez, euskaldun biztanleek pertsona hauekin egiten dute gehien euskaraz: lagunekin % 48,1ek, bizilagunekin % 36,1ek eta dendetan % 36,1ek. Aitzitik, Estatuko administrazioarekin hitz egiten dute gutxien euskaraz (% 13,7k).

Nafarroan euskara ikasi eta erabiltzen duten kasuetan, hiru adierazle nagusitzen dira beste guztien gainetik. Euskaraz dakiten Nafarroako biztanleen erdiak baino gehiagok 17 adierazi dute familian (% 62,9k) eta eskolan ikasi dutela euskaraz (% 35,2k). Euskaltegia hirugarren lekuan dago, euskara ikasteko lekuen artean (% 14,8).

Euskararen ikaskuntzan ikastetxeak eta familiak duten eragina adinari lotua dago erabat. Hala, bada, zaharrenek familiarean (% 76,6k) edo lagunekin (% 20,7k) ikasi dute euskaraz, eta gutxi egin dute euskaltegian edo eskolan (% 2,7k eta % 0,4k, hurrenez hurren). Gazteenek batez ere eskolan ikasi dute euskaraz: 15 eta 24 urte bitarteko biztanleen % 74,5endako ikastetxea euskara ikasteko lehentasunezko tokia da. 35 eta 54 urte bitartekoen taldean, berriz, garrantzitsuagoa da euskaltegia: euskaraz dakiten adin horietako pertsonen % 39 euskaltegia joan dira euskara ikastera.

	ADINA / EDAD				
	15-24 urte / años	25-34 urte / años	35-54 urte / años	55-64 urte / años	65 urte eta gehiago / y + años
Familiartean / En la familia	39,5	40,9	48,4	60,9	76,6
Eskolan / En la escuela	74,5	52,8	16,8	3,2	0,4
Lagunekin / Con los amigos/as	4,2	6,5	4,7	1,4	20,7
Euskaltegia / En el Euskaltegi	3,4	27,8	39,0	23,3	2,6
Haien kabuz / Por su cuenta	0,1	7,4	16,6	17,0	6,9

- **Hezkuntza ereduak:**

Euskal Autonomia Erkidegoko hezkuntza ereduen datuak, nahiz eta 2009ko datuak izan, Eusko Jaurlaritzak egindako *IV. Mapa Soziolinguistikotik* ateratakoak izango dira. Agertuko diren datuak 2007-2009 ikasturteko datuak izango dira eta unibertsitatea ikasketak ez ditu kontuan hartu ondoren aipatuko diren datuetan.

Datuak ematen hasi aurretik esan behar da EAEn hezkuntza ereduetan hiru eredu sartzen direla: A eredu (dena gaztelaniaz + euskara arloa); B eredu (elebiduna-komunak gaztelaniaz); D eredu (dena euskaraz + gaztelania arloa)

Guztira 319.842 ikasle daude ikasturte horretan. Horietatik % 56, hau da, 179.076 ikasle, D eredu matrikulatuta daude. B eredu % 23,2, hau da, 74.077 ikasle eta azkenik, % 20,9 daude matrikulatuta A5 eredu, 66.689 ikasle, alegia.

Ikasketa-maila kontuan hartzen denean, askoz handiagoa da ereduen arteko aldea. Zenbat eta ikasketa maila txikiagoa izan, hainbat eta handiagoa da D eredu matrikulatutako ikasleen kopurua.

2007-2008 ikasturtean, Batxilergoan A eredu ari dira ikasleen ia erdia % 49,9. Dena dela, kontuan izan behar da B ereduaren pisua oso-oso txikia dela, % 1,3 besterik ez. D eredu % 48,7 daude matrikulatuta. Esan daiteke nahiko parekatuta daudela A eta D ereduak Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzari dagokionez, D eredu ikasten dute

erdiak baino gehiagok, % 51,5ek, B ereduan % 26,1ek eta A ereduan % 22,4k. Azkenik, Haur hezkuntzan, ikasleen % 69 D ereduan matrikulatuta daude, % 25,1 B ereduan eta % 5,9 baino ez A ereduan.

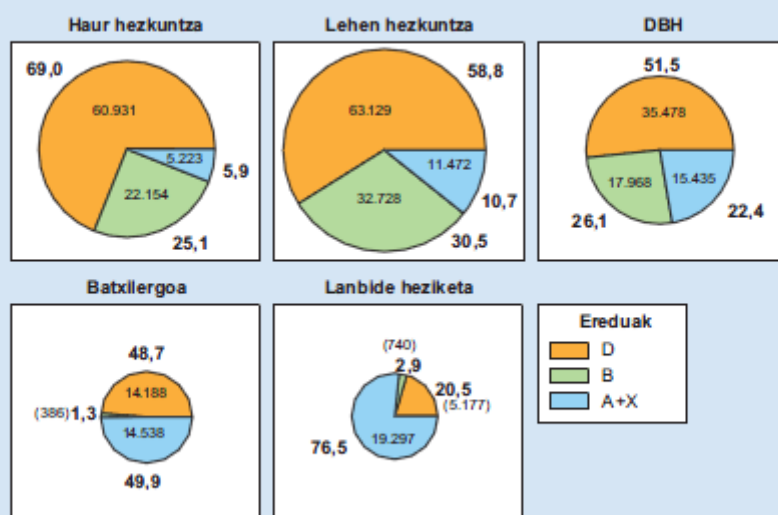
Lanbide heziketan, ordea, bestelakoak dira datuak. Ikasle gehien-gehienak A ereduan daude matrikulatuta: lautik hiru baino gehiago (% 76,5). D ereduan % 20,5 daude matrikulatuta eta % 2,9 B ereduan.

8. taula. Irakaskuntza ez unibertsitarioko hezkuntza-ereduaren arabera. EAE, 2007/08

Ereduak	Haur h.	Lehen h.	DBH	Batzilergoa	Lanbide h.	H. berezia
A+X	5.223	11.472	15.435	14.538	19.297	724
B	22.154	32.728	17.968	386	740	101
D	60.931	63.129	35.478	14.188	5.177	173
Guztira	88.308	107.329	68.881	29.112	25.214	998

Iturria: Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Saila

7. irudia. Irakaskuntza ez unibertsitarioko hezkuntza-ereduaren arabera. EAE, 2007/08

Oharra: zirkuluen tamaina maila bakoitzeko ikasle kopuruaren arabera da.

Datu horiek guztiak EAE osoari dagozkie, baina hiru lurraldeetako matrikulazioa aztertuz gero, ikus daiteke lurraldearen arabera ere banaketa desberdina dela.

Araubide orokorreko irakaskuntza ez unibertsitarioko matrikulazio osoari erreparatuko diogu lehenik. Gipuzkoan erabat nagusi da D eredu gainerako bi eredu aldean. Gipuzkoako ikasleen % 71,5 dago matrikulatuta D ereduan, % 19,2 B ereduan eta % 9,3 A ereduan.

Bizkaian ere D eredu da nagusi, ikasleen % 51,3 ari baita ikasten eredu horretan. Bizkaiko ikasleen % 25,7 A ereduan daude matrikulatuta eta B ereduan % 23. Araban ere D eredu da nagusi, baina neurri txikiagoan. Ikasleen % 35,8 D ereduan daude matrikulatuta, % 33,2 B ereduan eta % 31 A ereduan.

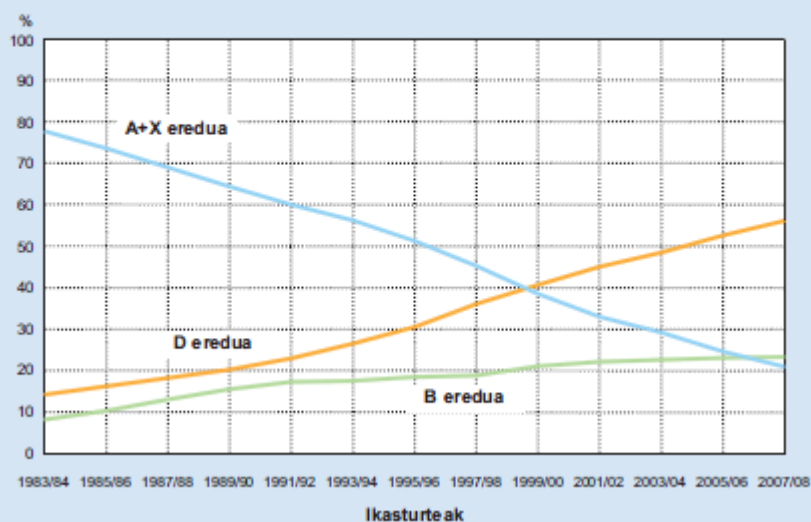
Dena dela, arestian bezala, ikasketa-maila kontuan hartzen denean, askoz handiagoa da ereduaren arteko aldea hiru lurraldeetan. Zenbat eta ikasketa maila txikiagoa izan, hainbat eta handiagoa da D ereduaren matrikulatutako ikasleen kopurua.

Gipuzkoan haur hezkuntzan ikasleen % 83,1 D ereduaren matrikulatuta daude, % 14,8 B ereduaren eta % 2,1 baino ez A ereduaren. Bizkaian haur hezkuntzako ikasleen % 65,4 D ereduaren daude, % 26,5 B ereduaren eta % 8,1 dira A ereduaren matrikulatutakoak.

Arabaren haur hezkuntzan D eta B eredu oso parekatuta daude. Haur hezkuntzako ikasleen % 46,4 D ereduaren daude matrikulatuta. % 45,9 B ereduaren daude matrikulatuta eta % 7,7 baino ez A ereduaren. Hezkuntza-ereduak abian jarri zirenetik, izugarritzko hazkundera izan du D ereduak, B ereduak ere hazkundera izan du, baina txikiagoa, ia aldaketarik gabe egon baita azken urteotan. A ereduaren pisua, ordea, murriztuz joan da urtetik urtera.

1983-1984 ikasturtean EAEko ikasleen % 77,7 A+X ereduaren matrikulatuta zegoen, baina 2007-2008 ikasturtean % 20,9 dira eredu horretan matrikulatu direnak. Horrek esan nahi du A ereduak 23 urtetan ia 57 puntu galdu dituela. D ereduarekin alderantziz gertatu da, % 14,2 izatetik % 56 izatera pasatu da. Ia 42 puntu irabazi ditu D ereduak. Azkenik, B ereduak igoera txikiagoa izan du 23 urte horietan. Ikasleen % 8,1 zeuden matrikulatuta B ereduaren 1983-1984 ikasturtean; % 21 dira, ordea, 2007-2008 ikasturtean. B ereduak ia 13 puntuko igoera izan du 24 ikasturtetan.

8. irudia. Irakaskuntza ez unibertsitarioaren bilakaera hezkuntza-ereduaren arabera. EAE, 1983/84-2007/08

Nafarroako Foru Erkidegoko datuak, nahiz eta lana 2008koak izan, datuak Nafarroako Gobernuak eta Euskara bidek eginiko *Euskararen egoera Nafarroan* diagnostik aterako ditut.

*Wikipedia*n jartzen duenaren arabera, Nafarroako hezkuntza sistemak hizkuntza eredu desberdinak eskaintzen ditu, haurrak euskaraz eta/edo gaztelaniaz eskolatzea ahalbidetzeko.

- A eredia

Gaztelaniaz ematen da irakaskuntza eta euskara irakasgai bezala izaten da, maila, etapa eta modalitate guztietan. A eredia ematen duten ikastetxeak

- B eredia

Zati batean euskaraz ematen da irakaskuntza, gaztelania irakasgai bezala izaten da eta irakasgai batean edo gehiagotan ere irakasteko hizkuntza gaztelania da, ikasketen, zikloaren edo etaparen arabera. B eredia ematen duten ikastetxeak

- D eredia

Irakaskuntza osorik euskaraz ematen da, gaztelaniako irakasgaia izan ezik. D eredia ematen duten ikastetxeak

- G eredia

Eredu honetan ez da euskara ematen, ez irakasgai bezala ezta irakasteko hizkuntza bezala ere. Hizkuntza eremuaren arabera ezartzen da. G eredia ematen duten ikastetxeak (eredu hori duten ikastetxeen direktoriorako lotura).

Eremu euskaldunerako A, B eta D ereduak baimentzen dira eta, beraz, nahitaezkoa da euskararen irakaskuntza; eremu mistorako A, B, D eta G ereduak baimentzen dira eta eremu ez-euskaldunerako A eta G ereduak. Edonola ere, hezkuntza sisteman sartzean hizkuntza eredu jakin bat aukeratzen duten ikasleek, eredu horretan berean jarraitu beharko dute eskolatzeko garai osoan.

Hainbat urteetan sistema honi jarraitu eta gero, ingelesa indarrean zuten beste hainbat sistema sartu ziren. Esaterako British eta TIL modeloak eta gaur egun jendartearen modelo eleanitzak bezala ezagutuak dira.

- British: Arloak erdiak gaztelaniaz eta beste erdiak ingelesez.
- TIL (Tratamiento Integrado de Lenguas): Aldatu daitekeen % bat gaztelaniaz eta beste zati bat ingelesez. Hauen aukeren artean badira, ordu batzuetan euskaraz ematea posible dutenen kasua ere (TIL-A deitutakoa).

Datuak emate aldera, 2008ko *Euskararen egoera Nafarroan lanean* esaten duen bezala, Nafarroako biztanleen % 4,5ek noiz edo noiz D ereduan (irakasgai guztiak euskaraz, gaztelania izan ezik) egin dituzte ikasketak; galdetutako 4 lagunetatik 1ek A

edo B ereduaren (irakasgai batzuk euskaraz eta beste batzuk gaztelaniaz) egin dituzte ikasketak; eta gehienek G ereduaren egin dituzte ikasketak guztiak (gaztelaniaz bakarrik).

Adinaren arabera, 15 eta 24 urte bitarteko gazteek D ereduaren egin dituzte ikasketak, gainerako biztanleek baino gehiago (% 16,7k); hurrengo adin tartean, erdira jaisten da portzentajea (% 8,4), eta gutxituz doa biztanleak zahartu ahala.

Nafarroako biztanleek egindako ikasketen irakaskuntza-eredua, adinaren arabera (% bertikalak)
Modelo de enseñanza en el que la Población de Navarra cursó sus estudios por edad. (% verticales)

	ADINA / EDAD				
	15-24 urte / años	25-34 urte / años	35-54 urte / años	55-64 urte / años	65 urte eta gehiago / y + años
A eta B ereduak ³¹ / Modelo A y B ³²	38,4	31,6	30,9	12,1	10,4
D ereduak ³³ / Modelo D ³⁴	16,7	8,4	2,2	0,2	0,4
G ereduak ³⁵ / Modelo G ³⁶	44,9	60,0	66,9	87,7	89,2

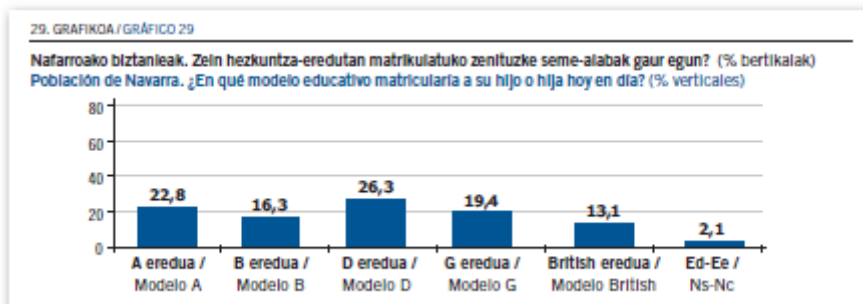
Adinaren arabera, % 40,6k egin dituzte D ereduaren lehen hezkuntzako ikasketak, % 11,2k egin dituzte D ereduaren bigarren hezkuntzako ikasketak, eta % 20,3k batxilergoa nahiz erdi edo goi mailako ikasketak. Nafarroako biztanleen hizkuntza-profilari dagokionez, 10 euskaldunetatik 4k euskara hutsean egin dituzte ikasketak, eta 10etik 3k A edo B ereduaren. Ia euskaldunen artean, erdiak baino gutxiagok A edo B ereduak aukeratu dute, eta beste erdiak gaztelania hutsean egin dituzte ikasketak. Bestalde, gaztelaniadun gehienek gaztelaniaz egin dituzte ikasketak.

Nafarroako biztanleek egindako ikasketen irakaskuntza-eredua, hizkuntza-profilaren arabera (% bertikalak)
Modelo de Enseñanza en el que la Población de Navarra cursó sus estudios por perfil lingüístico. (% verticales)

	EUSKALDUNAK EUSKALDUN	IA-EUSKALDUNAK CURSO-EUSKALDUN	GAZTELANIADUNAK CASTELLANOPARLANTE
A eta B ereduak ³⁷ / Modelo A y B ³⁸	30,4	43,6	23,3
D ereduak ³⁹ / Modelo D ⁴⁰	37,3	1,0	0,1
G ereduak ⁴¹ / Modelo G ⁴²	32,3	55,4	76,6

Eremu euskalduneko biztanleen % 45 inguruk euskarazko ereduaren batean egin dituzte ikasketak: % 28,7k A edo B ereduaren ikasi dute, eta % 16,1ek D ereduaren. Eremu mistoan portzentajea % 37,2koa da, eta emaitzarik urriena eremu ez-euskaldunean dugu (% 14,6).

Bestalde, euskaraz irakaskuntzan duen balioa azpimarratzeko, esan behar da kontra argudio bezala, biztanleen % 13,1 seme-alabak British ereduaren matrikulatzearen aldekoak direla (eredu horretan ingelesez eta gaztelaniaz eskaintzen da irakaskuntza).

Gurasoei seme-alabak matrikulatzeko beste aukera bat emango bagenie, zonalde emaitza hauek aterako lirateke:

	EREMU EUSKALDUNA ZONA VASCÓFONA	EREMU MISTOA ZONA MISTA	EREMU EZ-EUSKALDUNA ZONA NO VASCÓFONA
A eredua / Modelo A	7,8	21,7	28,6
B eredua / Modelo B	16,3	16,3	16,4
D eredua / Modelo D	71,3	27,6	11,8
G eredua / Modelo G	2,1	18,2	26,1
British	2,0	13,6	15,3
Ed-Ee / Ns-Nc	0,5	2,6	1,8

Eremu euskaldunean, galdetutako biztanleek D eredua aukeratuko lukete zalantzarik gabe, gaur egun seme-alabak matrikulatu beharko balituzte; G eta British ereduak dituzte emaitzarik urrienak. Eremu mistoko biztanleek ere euskara hutsezko eredua hobetsi dute; galdetutakoen % 20k A eta G ereduak aukeratu dituzte, eta, hemen ere British eredua aukeratu da gutxien. Eremu ez-euskalduneko biztanleek A eredua aipatu dute gehien, eta gertutik, G eredua azaltzen da; eremu horretan D eredua aukeratu dute gutxien.

Datu esanguratsua izan daiteke, baina 55 urte arteko gurasoek gaur egun beraien seme-alabak D ereduko ikastetxe batean matrikulatuko lituzkete. 65 urtetik gorako gurasoek aldiz, G eredu.

	ADINA / EDAD				
	15-24 urte / años	25-34 urte / años	35-54 urte / años	55-64 urte / años	65 urte eta gehiago / y + años
A eredua / Modelo A	22,6	22,4	23,5	25,2	20,3
B eredua / Modelo B	20,2	18,1	11,1	17,7	20,5
D eredua / Modelo D	28,4	29,5	29,5	26,6	16,0
G eredua / Modelo G	11,3	11,7	21,7	16,4	30,0
British	16,4	16,9	12,1	11,2	10,2
Ed-Ee / Ns-Nc	1,0	1,3	2,1	2,9	3,0

Bukatzeko, lanean galdetegia pasa duten familiei euskararen garrantziaz galdetzen zaie eta ea hezkuntzan integratua izan beharko litzatekeen. Kasualitateak aparte, zonalde eta adin tarte guztietako jendeak garrantzitsua eta bidezkoa ikusten du euskara hezkuntza eredu guztietan integratua egotea.

Familiei ea beraien zonaldean euskara hezkuntzan sartua izan behar den galdetzean garrantzitsua edo nahiko garrantzitsua dela esaten erantzuten duten gehienek.

	EREMU EUSKALDUNA ZONA VASCÓFONA	EREMU MISTOA ZONA MIXTA	EREMU EZ-EUSKALDUNA ZONA NO VASCÓFONA
■ Oso garrantzitsua / Muy importante	71,5	26,7	13,9
■ Nahiko garrantzitsua / Bastante importante	19,8	38,2	28,7
■ Garrantzi gutxikoa / Poco importante	3,8	18,2	25,8
■ Garrantzirik gabea / Nada importante	2,0	13,6	25,5
■ Ed-Ee / Ns-Nc	3,0	3,4	6,1

Azken datu bezala, euskara lurraldeen banaketagatik mugatua egon beharko litzatekeen galdetzen zaie familiei eta hemen ere euskararen zabalkundearen aldeko hautua egiten dute familiek gehiengo handi batekin Nafarroa zatitzen duen hiru zonaldeetan.

	EREMU EUSKALDUNA ZONA VASCÓFONA	EREMU MISTOA ZONA MIXTA	EREMU EZ-EUSKALDUNA ZONA NO VASCÓFONA
■ Nafarroa osoan / Toda Navarra	81,6	67,5	60,8
■ Eremu euskaldunean eta mistoan bakarrik / Solo en las zonas vascófona y mixta	5,4	9,8	8,0
■ Eremu euskaldunean / La zona vascófona	5,0	14,5	16,3
■ Ed-Ee / Ns-Nc	8,1	8,2	14,9

- **Etorkinak:**

Euskal Autonomi Erkidegoko etorkinen inguruko datuak, 2010ean Hezkuntza Ikerkuntzako eta Diagnosi Metodoen Saileko Nahia Intxausti Intxaustik eta Feli Etxebarria Sagastumek egindako *EAEko familia etorkinen aukerak lehen hezkuntzan: eskola eta hizkuntza eredu*a lanetik hartuak izango dira.

Aurreko ataletan egiten saiatu den bezala, hemen ere etorkinen datuak hezkuntzara zuzendutakoak izango dira.

Familia etorkinen seme-alaben jatorrizko herrialdeen aniztasuna kontuan hartzekoa da, 128 jatorrizko herrialde desberdinetatik etorritako ikasleak baitzeuden 07-08 ikasturtean EAE-ko eskoletan. Urte bereko datuen arabera, jatorri talde handiena kolonbiarrek osatzen zuten (% 14,48), ondoren, Boliviarrak (% 12,27), Ekuadortarrek (% 10), Marokoarrek (% 8,77), eta Errumaniarrek (% 7,89).

Atzerritar ikasleria ugaritzen ari den honetan, Euskal Gobernuak Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Sailak zenbait neurri hartu ditu ikasle etorkinen eskolatzea Euskal Gobernuak Hezkuntza Sistemari bideratzeko.

1998. urteko aginduan lehen aldiz arautzen dira ekintza eta neurriak «*gizarte edo kulturaren ikuspegitik besteak baino egoera txarragoan diren ikasleentzat eta eskolara egokitze zailtasun handiak dauzkaten ikasleentzat*» (1998 Agindua, 164, 1998-8-31). Urte berean Hezkuntza Departamentuak argitaratu zuen «Eskolan aniztasun etniko eta kulturalari hezkuntza erantzuna emateko orientabideak» liburua (Jaussi Nieva, et.al. 1998). Era berean, Euskal Gobernuak 2003. urtean «EAEko ikasle etorkinak epez kanpo eskolatzea arautzeko instrukzioak» deituriko zirkularra banatu zuen eskoletan

(Eusko Jaurlaritza, 2003). Zirkularraren puntu azpimarragarriak hiru dira: fondo publikoekin mantentzen diren eskoletan etorkin kopuru orekatua lortzea, ikasleak B eta D ereduaren bitartez hizkuntza normalizazio prozesuan integratzea eta diagnostiko bat nahiz estrategia bat zehaztea.

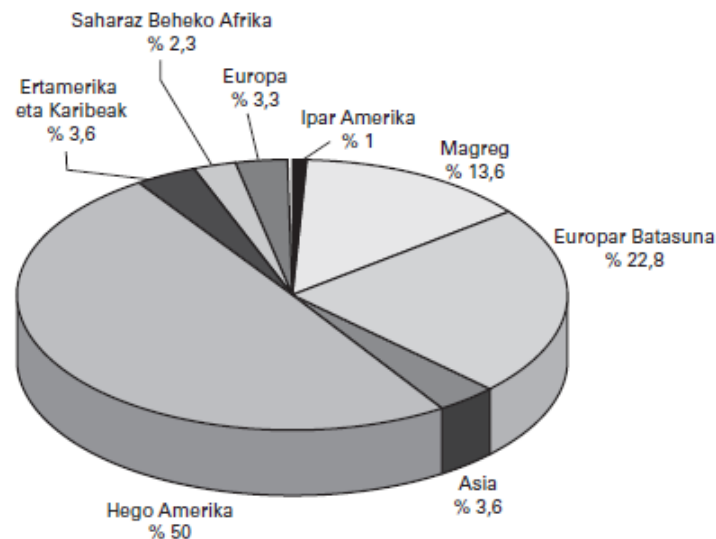
Urte bete geroago, «Etorkinak artatzeko programa» sortu zen (Eusko Jaurlaritza, 2004) berariazko hiru helburuei erantzuteko: ikasleek bi hizkuntza ofizialak ahoz eta idatziz menderatzea, gainerako ikasleen curriculum bera izatea eta autonomia garatzea. Honetarako, Gobernuak eskolei eskaintzen die Hizkuntza Indartzeko Proiektuak aurkezteko aukera. Proiektu hauen bidez baliabideak eskaini nahi zitzaizkien, Euskal hezkuntza Sistemaren lehen aldiz eskolatzen ziren ikasleen beharrak artatzeko, baldin eta komunikatzeko gabezia handiak bazituzten, eta hizkuntza errefortzua behar bazuten (Eusko Jaurlaritza, 2006). Zenbait ikerketak adierazi dute (Basurko et.al, 2006; Septien, 2006) giza baliabideen premia ikasleek trataera egoki bat eskura dezaten.

Euskal Gobernuak azkenekoz 2007-2010 urte bitarteko programa eskaini zuen (Eusko Jaurlaritza, 2007). Programaren xedea Kultura-artekotasuna eta iritsi berria den ikaslearen inklusioa bultzatzea da, hain zuzen ere ondorengo hiru helburuen bitartez: 1) Ikasle iritsi berriaren eskola inklusioa eta inklusio soziala bultzatzea, harrera eta integrazio egoki baten bitartez, inolako diskriminaziorik gabe. 2) Kultura-arteko hezkuntza sustatzea, berdintasuna, elkartasuna eta kultura aniztasuna errespetatuz. 3) Ikasle iritsi berriaren eskola arrakasta lortzea, komunitateko bi hizkuntza ofizialen ikasketa dela medio, bereziki euskararen ikaskuntza indartuz.

Ikerketa honek eman dituen emaitzak sailkatuak agertzen dira lanean bertan. Familia etorkinen ezaugarriak deskribatzeko, hiru atal nagusi aipatzen dira: ezaugarri demografikoak, ezaugarri soziokulturalak, ezaugarri profesionalak,

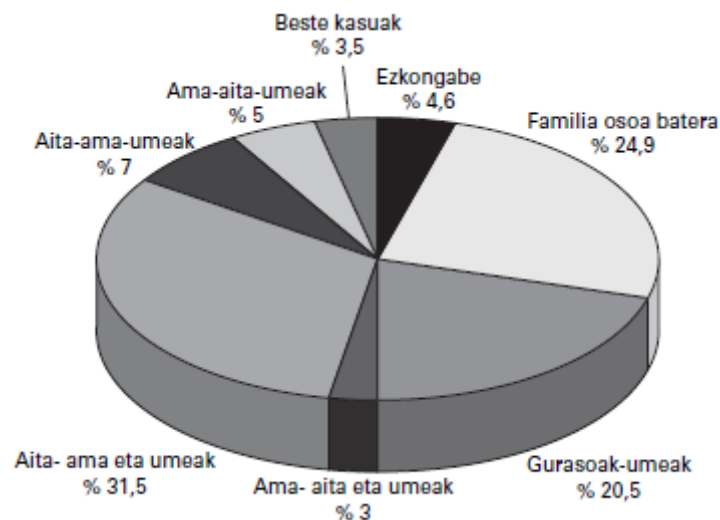
Ezaugarri demografikoak:

Lagina osatzen duten % 81,5 emakumeak dira eta % 18,5 gizonezkoak. Erdia baino gehiagok 30-39 urte bitarte ditu (% 54,3), baina kontuan hartzekoa da 20-29 eta 40-49 urte bitartekoak % 16,6 eta % 20,9 direla, hurrenez hurren. Familia gehienek batez beste 5-6 urte bitarte daramatzate EAEn bizitzen. Dena dela, aldaketa nabaritzen da 2000. urtetik aurrera, lagineko familien % 88 urte horretatik aurrera iritsi baita EAEa.

Guztien erdi Hego Ameriketatik datozenek osatzen dute, baina herrialdeka sailkatuko bagenu, % 13,9 batetik Errumania da gehien duena. Kanpotik datozenen % 75,2 hiriguneetan bizi zen jendea da eta herri txikietatik datozenak gutxiengoa dira % 7,6. Gaur egun, % 51,7 hiriguneetan bizi da eta % 42,7 herri urbanizatueta.

Familien artean migrazioa egin duten ereduak desberdina da. Kasu gehienek zailtasunak izan dituzte denak batera etortzeko, arruntagoa baita zatika etortzea. Hori da etorkinen % 70,5en kasua, hau da, denborarekin denak migrazioko lekuan batzea.

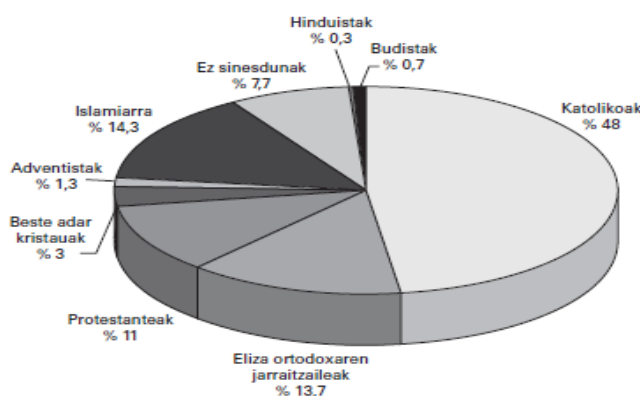

Ezaugarri soziokulturalak:

Ezaugarri multzo honetan, honakoak sartzen dira: erlijioak, ama hizkuntza, hizkuntza konpetentzia eta hezkuntza formala nahiz iraunkorra.

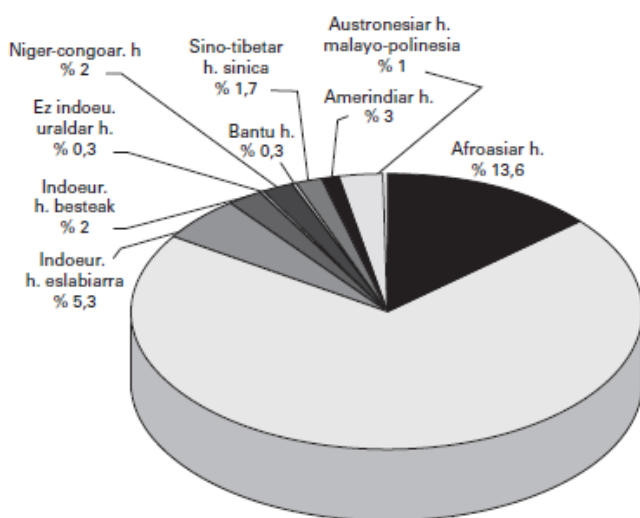
Erlijioari dagokionez, gehienek erlijioa semitikoa da; batetik, kristau adarra nagusitzen da eta hauen artean batez ere katolikoa. Eliza ortodoxoaren jarraitzaileak eta kristau protestanteak dira ondoren ugariak. Presentzia txikia dute ordea beste adarretako kristauak, hots, Jehovahen testiguak edo mormoi jarraitzaileak kasu. Bestetik, islamiar

adarrekoak dira familien % 14,3. Azkenik, erlijio Dharmikoen presentzia baxua da, hinduista eta budistak ditugu hauen artean. Erlijio sinesmenik ez dutenak laginaren % 8a dira.

Ama hizkuntzari dagokionean, 30 ama hizkuntza desberdin jasotzen dira laginean. Hauen artean indoeuropar hizkuntzak dira gehienak (% 77,8). Multzo honetan erromantze hizkuntzak nagusitzen dira eta hauen artean, gaztelerak du lekurik handiena, eta ondoren errumanierak. Bestetik, % 7,3k erromantzea ez den ama hizkuntza dute: Albaniera, Ingelesa, bulgariera, ukrainiera, errusiera, alemana eta hungariera. Bestalde, Asiatik etorritako familiak daudenez, indoeuropar familiako indoarioak daude; Pakistanetik (Punjabera) eta Indiatik (Sindhia).

Hizkuntza afroasiarren presentzia ere garrantzitsua da. Hauen artean arabiera da ordezkatuena, nahiz eta Tamazight hizkuntza ere marokoar familia batzuen ama hizkuntza izan. Bestelako hizkuntza familietakoak dira gainerakoak. Saharaz beheko Afrikatik etorritako familien ama hizkuntzak Bantu familiakoak dira gehienak, eta Niger-Congoar familiakoak besteak. Beste hizkuntza familien presentzia txikiagoa da; amerindiarrak (guarania eta quechua), Sino Tibetar familiakoa Mandarin txinera eta Austronesiar familiako tagaloa. Lagineko subjektuen % 10,3k ama hizkuntzatzat hizkuntza gutxiagotu bat du eta gainerakoak, jatorrizko herrialdeko hizkuntza nagusia.

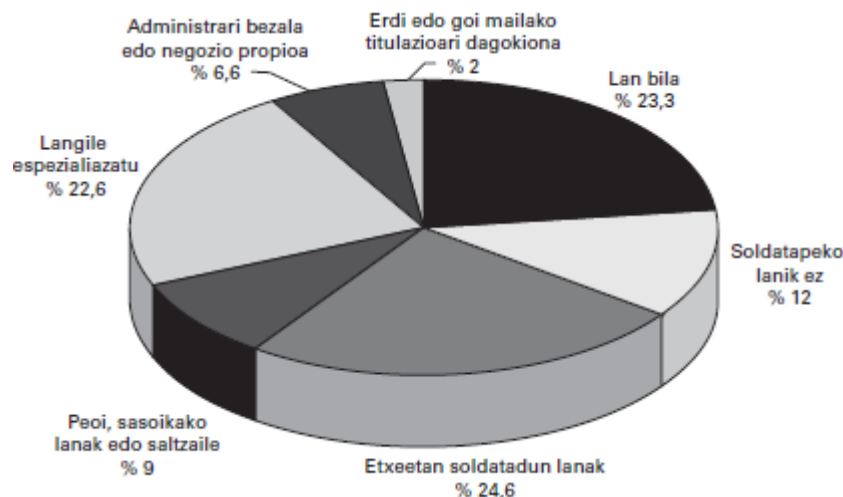

Subjektuen hizkuntza ezaugarrien inguruan esan behar da, % 39,7 elebakarrak direla eta % 34,8 berriz elebidunak. Elebidunen artean, kasurik gehienetan ama hizkuntza jatorrizko herrialdeko hizkuntza nagusia dutenak daude (Adib: errumaniera, portugesa), eta EAera etorritakoan gaztelania ikasi dutenak. Badira ordea, EAera etorri aurretik elebidun zirenak, hots, ama hizkuntza modura hizkuntza gutxiagotu bat dutenak (Adib: quechua, guarania dakitenak) eta gaztelania dakitenak. Aipagarria da laginaren % 25,5k konpetentzia eleanitza izatea. Talde honetan daude euren herrialdean jada elebidunak edo hiru eledunak zirenak eta harrera herrialdean gaztelania ikasi dutenak.

Formazioari dagokionean, lagineko oso pertsona gutxi dira alfabetatu gabeak eta ikasketarik gabeak. Lehen eta Bigarren Hezkuntzako ikasketak dituzte laginaren bostenak eta % 30,9k, berriz, batxilergoa. Formazio Profesionala edo teknikoa eta unibertsitate ikasketak neurri baxuagoan dituzte. Hezkuntza formalaz gain, ordea, familia batzuk (% 18,2) formazio iraunkorreko programetan parte hartzen dute EAEn; batzuek hizkuntzei lotua (batez ere gaztelania eta neurri baxuagoan euskarazko kurtsoa) eta besteek lanbide izan litekeenera egokitzen diren ikasketak, esaterako, zaintzari lotutakoak edo ostalaritzari lotutakoak. Neurri baxuan burutu dituzte goi mailako ikasketak.

Ezaugarri profesionalak:

Ezaugarri sozioekonomikoei dagokienean galde egin zaie duten lanbide profesionalaren inguruan. Ondorengoak izan dira erantzunak.

Krisi garaian egindako datu bilketa denez, ia laurdena lan bila zebilen datu bilketa egin zenean. Bestetik, badira soldatapeko lanik egiten ez dutenak umeak zaindu behar dituztelako edo lan baimenik ez dutelako. Beste laurden batek soldatadun lanak burutzen dituzte etxeetan.

Familia etorkinen aukeratzen duten hezkuntza ereduaren inguruan lanak emandako emaitzen artean, horrelako gauzak esaten dira.

Lanaren laginean dauden familia etorkinen artean, «D eredu» ikasten duten ikasle kopurua da handiena (% 43,8), ondoren B ereduak (% 28,8) eta azkenik A ereduak (% 27,4).

Hizkuntz-ereduen aukeraketa familien jatorrizko hizkuntzaren arabera

	Ama hizkuntza		Guztira
	Ez gaztelania	Gaztelania	
A eredu	33 (%40)	49 (%60)	82
B eredu	39 (%45)	47 (%55)	86
D eredu	75 (%57)	56 (%43)	131
Guztira	147	152	299

Hizkuntza ereduaren hautaketarako irizpideak ezagutzeko aurrez aurkeztu zaizkie zenbait arrazoi. Arrazoiaren artean daude, alde batetik, eskolari lotutakoak, bestetik, arrazoi instrumentalak ikaskuntzari lotuak, hizkuntzarekin edo beste ikasgaiekin; azkenik, sozialak.

Arrazoi instrumentalei dagokienez, % 35,8k *euskara ikastearen* garrantzia azaldu du eta beste % 64,2k ez du azaldu «euskara ikastea» hizkuntza ereduaren aukerarako arrazoi gisa. Familien % 27,5ek *euskaraz ikasketak egiteak sor ditzakeen zailtasunak saihesteagatik* aukeratu du hizkuntza eredu. *Etxean ikasteko lanetan familiak lagundu ahal izatea* kontuan izan du familien % 24,5k.

Hizkuntza ereduaren aldaketari dagokionez ondorioztatzen da familia gehienek ez dituztela seme-alabak ereduaz aldatzen. Honek adierazten du zer nolako eragina duen lehen aukerak seme-alaben hizkuntzaren ibilbidean. Dena dela, ez dago diferentziarik eredu euskaldunagora edota gaztelarazkoagora pasa direnen artean.

Nafarroako Foru Erkidegoak ere etorkinen etorrerarekin batera, hauen integrazioarako plan bat martxan jarri zuten 2007. urtearen inguruan. Plan horretan proposatutako baldintza eta egin bideen inguruko informazioa, Nafarroako Eskola Kontseiluan onartutako txosten batetik atera dut, zehazki esanda, *Hezkuntza Sistema Nafarroan: Txostena 2006-2007 ikasturtea*-tik. Nahiz eta urte batzuetan emaitzak aldatuko ziren, pentsatzen dut lan bideak antzekoak izango direla.

Azalpenak emanda, hau da etorkinak eta hezkuntzari lotutako atalean txostenean agertzen dena.

Biztanleria atzeritarraren etorrerarekin aldaketa nabarmenak gertatu dira Nafarroako gizartean, herrietan eta hirietan eta, nola ez, ikastetxeetan ere bai. Izan ere, ikasle-taldea desberdinagoa eta anitzagoa da orain. Testuinguru horretan, garrantzi handia du hezkuntza sustatzeko orduan aniztasunean bizitzen ikastea eta gizarte anitz, adeitsu eta tolerante bat lortzea bezalako balioak azpimarratzea eta oinarrian hartzea.

Hezkuntza Departamentuak, udaletxeekin batera, ikastetxeetan aniztasuna sustatzeko eta ikasle guztiak, kudeaketa eta aprobetxamendu egokiak eginez, geletan integratzeko helburuarekin, nolabaiteko “harreraguneak” sortu ditu; eta Toki Batzordeak izenarekin ezagutzen dira.

Toki Batzordeen xedea

- Hezkuntza-sistemari eta Nafarroako ikastetxeetan eskolatzeko prozesuei buruzko informazioa ematea.
- Eskolatzeko proposamena egitea, familien eskaeraren eta tokian tokiko ikastetxeen aukeren arabera.
- Gurasoek askatasunez aukeratzeko duten eskubidea babestea.
- Ikasleak modu orekatuan banatzea ikastetxeetan.
- Familiei proposamen orientatzaile bat egitea; proposamena derrigorrezkoa izango da ikastetxeetarako.
- Ikasleen eskolatzearen jarraipena egitea.

Hezkuntza Departamentuak 2006/2007 ikasturtean ikastetxeetan hutsik zeuden plazen berri eman zien Eskolatzeko Toki Batzordeei. Horri esker, matrikulazio-epe arruntetik kanpo iritsitako ikasleen eskolatzeara egitea ahalbidetu da. Zenbait kasutan ez zen beharrezkoa izan Eskolatzeko Toki Batzordeek esku hartzea ikasleen eskolatzeara egiteko.

Batzordeen funtzionamenduaren balorazioa

- Bilera guztietan kide guztiek parte-hartze oso aktiboa egin dute. Eskuarki, kide gehienak bertaratu dira batzordeak egindako bileretara.
- Zailtasunak ikusi dira, ikasle etorkinen artetik portzentaje altu bat atzerapen akademiko handiarekin iristen delako eta, ondorioz, zaila izaten da bere adinagatik dagokien maila akademikoan eskolatzeara.
- Batzordeari esleipen ekonomiko bat egin beharko litzaioke. Horrela ulertu da zenbait udalek egindako eskaerak ikusita.
- Udalen ardura da koordinazioa, antolamendua eta funtzionamendua eta ikastetxeetako ordezkariak lana utzi beharko dute batzordeak eskatutako zereginiei erantzuteko.
- Batzordekideen eginkizunen txandakatzea egin beharko litzateke.

- Zenbait ikastetxetan, maila jakin batzuetan, ez dago plaza hutsik eta, ondorioz, zailagoa da ikasleen banaketa orekatu bat egitea.
- Eskola-garraioan arazoak daude, ibilbide batzuetan ez baitago plaza hutsik. Aldi baterako etortzen diren familien seme-alabak eragiten dituen arazo bat da.

Harrera Programa ikasle etorkinentzat

Ikastetxeek emango duten hezkuntza-erantzuna egokitu eta sistematizatu behar dute ikasle etorkinak edo iritsi berriak hartzeko.

- Ikasle etorkinek zailtasunak izaten dituzte.

Besteak beste, ondorengoak aipa daitezke:

- Eguneroko bizitzan eta irakaskuntza-prozesu osoan ama-hizkuntza ez duten beste hizkuntza bat erabili behar dute.
- Hainbat kultur erreferente: eskolak eskaintzen duena eta etxekoa. Normalean, bizitzeko eta jokatzeko bi kontzepzio desberdin izaten dira.
- Maila akademiko desberdinak. Zenbait ikaslek curriculum-atzerapena ekartzen dute eta adinagatik dagokiena baino maila bat edo bi beherago hasten dira.
- Auzora edo herrira egokitzeko zailtasunak eta, ondorioz, gizarteratzeko zailtasunak: ikasleek, batzuetan, ez dute lagunik izaten edo nazionalitate bereko haurrekin egoten dira beti.
- Erreferentzia sozial eta afektibo ugari galdu dituzte eta, ondorioz, emozio-mailako desoreka pairatzen dute askok.
- Ezegonkortasun ekonomikoa, langabezia, etxebizitza-baldintzak, eta abarren eragina.

Harrera Programaren helburu nagusia ikasle guztiak integratzea da, ikastetxe baten hezkuntza-funtzioan parte hartzen duten kide guztien parte-hartzea eta konpromisoa baliatuz. Ikasleari, lehen aldiz eskolatu behar duenean, harrera egokia eskaini behar zaio, funtsezkoa baita ikasle berriaren garapen pertsonala, kulturala eta soziala ahalbidetzeko. Ildo horretan, ikastetxeek, prozesuari laguntzeko, balio jakin batzuk eskaini, trukatu eta sustatu behar dituzte.

Bestalde, txostenak Nafarroara 1999-tik 2007-ra mundo osotik etorri diren etorkinen zerrendak aipatzen dizkigu. Nagusiki, etorkin kopuruan urtetik urtera igotzen joan dira.

Zenbakitan esanez gero:

- Europatik: 1999.ikasturtean 184 ikasle eta 2007.ikasturtean 1876 ikasle.
- Ameriketatik: 1999.ikasturtean 580 ikasle eta 2007.ikasturtean 6007 ikasle.

- Afrika: 1999.ikasturtean 249 ikasle eta 2007.ikasturtean 1379 ikasle.
- Asia: 1999.ikasturtean 45 ikasle eta 2007.ikasturtean 173 ikasle.
- Ozeania: 1999.ikasturtean 4 ikasle eta 2007.ikasturtean ikasle 1.

Guztira: 1999.ikasturtean 1062 ikasle eta 2007.ikasturtean 9436 ikasle

Eraitza hauek izanda bidezkoa da etorkinen harrerarako neurriak hartzea. Martxan jarri ziren “harreraguneak” eta tokiko batzordeak bezala egitasmoak, oso baliagarriak izan dira etorkinen eguneratze eta integrazio prozesuetan.

Besteak beste, ikastetxe publiko eta hitzartuetan 1999.ikasturtetik 2007.ikasturtera modu honetara banatu ziren, hurrengo taulak erakusten duenez.

Atzerriko ikasleak, datuak etapaka, 1999/2000 ikasturtetik 2006/2007 ikasturtera											
Ikasturtea	Ikastetxe publikoak					Ikastetxe hitzartuak					Guztia-ren
	HH	LH	DBH, Batx., LH	Guztira I Pub.	Guztiaren gainean % publikoa	HH	LH	DBH, Batx., LH	Guztira Hitzart.	Guztiaren gainean % hitzart.	
1999/2000	174	412	161	747	70,44	65	162	88	315	29,66	1.062
2003/2004	1.166	2.544	1.619	5.329	79,36	255	596	535	1.386	20,64	6.715
2004/2005	1.216	2.952	1.786	5.954	79,59	244	641	642	1.527	20,51	7.481
2005/2006	1.247	3.331	2.345	6.923	80,32	288	710	698	1.696	19,68	8.619
2006/2007	1.310	3.729	2.573	7.612	80,67	250	732	842	1.824	19,33	9.436

Datuak jaso ziren azken urteko banaketa honakoa da aurreko gai berdinarekin jarraituz, hau da, 2006/2007 ikasturtea.

Ikasle atzerritarren banaketa sare publikoaren eta pribatuaren artean, 2006/2007 ikasturtea				
Ikastetxeak	HH	LH	Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzaren Ondokoa	
				Guztira
Publikoak	1.310	3.729	2.573	7.612
Hitzartuak	250	732	842	1.824
Guztira	1.560	4.461	3.415	9.436

Datuetan ikusten denez, ikasle kopururik handienak sare publikoan kokatzen dira eta Lehen Hezkuntzako adin tartean.

Nafarroako Hezkuntza Sistema ikusita nola banatua dagoen, ez dut ikasle etorkinen artean hori erakusten duten datu kuantifikaturik lortu.

- **Nerabezaroa:**

Nerabezaroaren figura, aurretik aipatu diren elementuen gainetik dagoela iruditzen zait. Ikasleak garai honetan daudenean, kontra edo errebeldia puntu bat izatea ohikoa izango da, horrela esan zuen Alberto Barandiaranek ere *Berriako* zutabe batean 2013/4/9-an.

Esandakoa interesgarria denez, egun horretako *Berriako* zutabetik Barandiaranen hitzak ekarriko ditu gogora, gaur egun gizartean gertatzen ari den pasarte baten egiazko isla izan daitekeelako.

Errebeldia ote dagoen 9 eta 14 urte bitarteko ikasleen euskara erabilera maila baxuaren atzean, horixe EAEko ikasleei hizkuntza ohiturak aztertzeke martxan jarri Arrue proiektuaren emaitzak aztertu dituzten ikerlariak darabilten galdera. Guraso eta irakasleei, eta oro har, goitik ezarritako ereduari kontra egiteko jarrera osasuntsu eta ezinbestekoa ote den askoren burmuinean gertatzen den klik linguistikoa azaltzen duen arrazoia, arbelaren beltza paretik desagertu eta batera. Hori ote den arrazoi bat, esplika dezakeena bestela nekez ulertzen duguna: nola, inguru euskaldunetan ere, euskara nagusi, begibistakoa, ondo onartua eta baliagarria den inguruetan ere, nola jaisten den erdira euskararen erabilera, nerabezaroaren atarian daudenen arteko harremanetan.

(...) Errebeldia ote dago, jarrera bat da krak hori ernatzen duena?

Errebeldia balitz.

Bitartean, ez dugu erremediorik. (...)

(...)

Uste dugu mirestekook garela, Europako zaharrenak, eta oraindik ez dakigu zer dagoen, benetan, gure jende gaztearen buruan. Afrikara, Kaukasora, Atlantidara, Orioneraino joan gara nondik gatozen jakiteko, eta inguratzen gaituztenei oraindik ez diegu galdetu nora joan nahi duten.

Nerabezaroaren inguruko datuak eta informazioa aurkitzen ibili naizenean, Soziolinguistika Klusterrak Topagunearen laguntzaz 2011ko uztailan *Nerabeak, interneteko sare sozialak eta euskara* lantxoa aurkitu dut. Bertan nerabeak eta euskararen arteko harremanean dagoen sinbiosia hausnartu dute modu labur eta eraginkorren. Ondorengo informazioa bertatik atera dut, zati honetarako interesgarria iruditzen zaidalako.

Nerabeak eta euskara:

Nerabeen hizkuntza erabilera, euskararen normalizazioan dabiltzaneren interesgune nabarmena da, gaur egun. Hezkuntza-sistemak euskararen ezagutza bermatzean bertatik igarotako belaunaldien bizimodua euskaraz garatuko zela aurreikusi zutenen ustea ez da bete, erabat behintzat. Herrian eta etxean euskararen presentzia esanguratsurik aurkitzen ez duten nerabeek euren arteko harremanetan eta, orokorrean, eskolaz kanpoko bizitzan, gatzelaniarako joera erakusten dute sarri.

Horrez gain, garrantzitsua da aipatzea euskaraz dakien nerabearen profil soziolinguistikoa aldatu egin dela duela urte batzuetatik hona. Euskara bigarren hizkuntzatzat duten euskaldunen proportzioa gero eta altuagoa da. Era berean, hiri inguruneetan bizi diren euskaldunak ere gero eta gehiago dira. Ezaugarri horiek aldatu diren moduan, euskara erabiltzeko motibazioetan ere bilakaera bat ematen ari dela antzeman daiteke.

Nerabezaroaren atalarekin bukatzeko Hik Hasi egitasmoaren orrialde web-ean aurkitu dudan artikulu bat ekarriko dut hona. Hik hasi egitasmoa 1995ean sortu zuen irakasle talde zabal batek, euskal hezkuntzaren partaide garen guztion informazioa, eztabaida eta elkargunerako bitarteko izan nahian. Hik Hasi egitasmoak ezaugarri hauek hartu zituen abiapuntutzat: euskalduna, nazionala, hezkuntzako komunitateko partaide guztiena, baterakoia, irekia, plurala eta independentea izan zela.

Hori argituta, 2013/2/25ean *Hik Hasi*-ko orrialde webean aditu desberdinek nerabezaroaren inguruan esandakoez artikulu bat atera zen.

Atal honi bukaera emateko modu egokia iruditu zait, atal honek bukatutzat emango duelako azaldu nahi izan den testuinguru zabal hau. Besteak beste, hau izan da artikulutik atera eta hona ekarri dudana.

Nerabezaroa, sarri, oso garai konplikatua bilakatzen da etxean, seme-alaba, bat-batean ezezagun bihurtzen dela diote guraso askok. Nerabea baino gehiago, nerabezaroa bera da aski ezezaguna, fenomeno berri samarra baita oraindik. 40 urte inguru dituen gertakaria da nerabezaroa, Jaume Funes psikologoaren arabera. Ordura arte, familia aberatsetako seme-alabak soilik bizi izan zezaketen aro hau; gainontzekoek lana egin behar zuten, eta beharrak haurtzarotik helduarora zeramatzan.

Gaur egun, DBHko lehen urtetik batxilerrera edo ziklo formatibora bitarteko garai hori, 12tik 18ra —edo kasu batzuetan 20 urteak arte—, hauxe da adin horretako pertsonen egitekoa: nerabe izatea. Beraiek oso ondo ulertzen dute etapa horretan horixe dela euren zeregina, ia zeregin bakarra, gainera, bai etxean, kolean eta baita eskolan ere, nerabe izatera dedikatzen dira. Aldiz, familiari, eskolari eta, oro har, jendarteari, gaitzagoa zaio nerabezaroa bizitzen ari direnen zeregina ulertzea.

Nerabezaroa bizitzako esperientzia aberasgarria eta inportantea da. Joseba Azkarraga HUHEZIKo irakaslearen arabera, pertsonaren izanaren eraikuntzan bi funtsezko une daude: bizitzako lehen urteak eta nerabezaroa. Garapen biologiko, psikologiko, sozial eta sexualean garrantzia handia duen etapa izango da. Aldaketa, proba eta aurkikuntza garaia da.

Nerabezaroa fenomeno gisa ulertzeak lagunduko du nerabea ulertzen. Izan ere, Azkarragaren arabera eskaera handiari egin behar izaten diote aurre egun nerabeek, ikuspegi psikikotik askoz zorrotzagoa den gizarte batean bizi baikara gaur egun eta

horrek eragin zuzena du haien jarreran: “Bada idealtasunaren etengabeko transmisio mediatikoa ere: edertasuna, estatusa, arrakasta, boterea, distira egoikoa ... uste dut ez dela erraza gazte izatea”, dio irakasleak.

Ez da fama oneko sasoia haurtzarotik helduarora bitarteko hau. Nerabeek dena daukatela esaten da, eta ikuspegi materialetik hala izaten da sarri, esne mamitan haziak izan baitira; baina ikuspegi psikosozialetik hauskorrangoak dira. Nerabeari arreta berezia eskaini ezean, familiak eta eskolak ulermena eskaini ezean, ulertuko dituen beste eragile batek eskainiko die arreta berezia: merkatuak. Azkarragaren arabera, gaur egun merkatuak zuzentzen du, hegemonia handiz, gazteek daukaten autonomia gosea eta nitasuna eraikitze beharra. “Kolonizatze hori gero eta goiztiarragoa eta masiboagoa da, gainera. Eredu hegemoniko horiek kontsumismoari, niaren gorespenari, famari, arrakastari ... lotuak daude, baina helduen esku dago bestelako eredu batzuk ikusaraztea, konpromiso sozial handiagoko eredu zentzudunak”.

Nerabezaroa ulertzeko, nerabeek bizi duten bilakaerako unearen garrantziaz jabetu behar dela dio Aitziber Estonba sexologoak, helduek haiekin duten jokaera zorrotzegia izan ez dadin, eman dezakeena baino gehiago eska ez dakion eta elkarbizitzarako bideak uztartzeko.

1-Itxuraren tranpa: aldaketa fisikoak

Garai horretan, hazkundea izugarri bizkortzen da, eta gorputzaren itxura aldatu egiten da. Ikuspuntu fisiko eta fisiologikotik, aurreko etapetan baino eraldaketa sakonagoak eta azkarragoak gertatzen dira, Estonbaren arabera, fetu garaikoen edo jaiotzaren ondorengoen parekoak. “Aldaketa fisiko handienak gorputzaren eta ugaltze-organoen neurrietan eta itxuran gertatzen dira. Beraz, eta hazkundearen bizkortze hori dela eta, nerabeak, oso epe motzean, ume gorputza izatetik heldu gorputza izatera iristen dira.

Gorputz berri hori izango du, eta, une horretatik aurrera, pertsona heldu baten gorputza dute kanpo aldetik, nahiz eta oraindik heldu izatera iristeko prozesua luzea izan”. Horixe da, Estonbaren arabera, nerabezaroan gertatzen den gertakari bitxia: “Desoreka handia dago diruditenaren eta direnaren artean. Itxurak eragin handia du guregan, eta, horregatik, nerabeari eman dezakeena baino gehiago eskatzeko joera izaten dugu askotan, itxurak egiten digun tranpa horregatik. Argi dago heldu izateko prozesu horretan daudela; ez dira umeak jada, baina oraindik ere bide luzea dute helduok dauzkagun gaitasun asko garatzeko”.

Aldaketa fisikoekin batera, garapen sexuala dator, izan ere, aldaketa fisiko horiek hormonek eragindakoak dira. Azken batean, etapa horren amaieran, erreproduzitzeko gai izango dira neska-mutilak: neskek aurreneko hilekoa izango dute nerabezaro hasieran, eta mutilak espermatozoideak ekoizten hasiko dira. Irrika sexuala indartsua izango da.

2- Helduen munduan leku egiten: aldaketa psikologikoak

Nerabezaroaren ezaugarri nagusia helduen gizartera iristea eta gizarteratzea da. Psikologiaren ikuspuntutik, hauek dira, Estonbaren hitzetan, aztarna funtsezkoenak: “Haurrak haur izateari uzten dio, hazi egin delako eta helduen ezaugarri fisikoak bereganatu dituelako, eta bere tokia hartu behar du helduen munduan. Hala, helduen antzekoa izan behar du, baina helduei aurre egin beharko die, haien postua hartu ahal izateko”. Aldi berean, helduen munduak gaitzetsi egiten du nerabea, oraindik ere heldugabetzat eta esperientzia nahikorik gabekotzat jotzen baitu.

Nerabeak, gizartean bere tokia aurkitzeko, heldu identitate berria bilatu beharra du heldu izateko bide horretan, gorputz berrira egokitzeaz gain. Estonbaren arabera, identitate hori gurasoengandik edo gertuko ereduetatik desberdina izango da. “Horregatik, nolabait helduaren aurka jarri beharra izaten du; ez pertsonaren aurka, helduak adierazten duenaren aurka baizik”. Helduarekin urruntze/hurbiltze jolasean ibiliko da nerabea: haren beharra izango du, baina behar hori ukatu egingo du. Helduaren aurrean guztia jakingo balu bezala jokutzen du nerabeak, eta helduari dagokio hori ez dela horrela azaltzea, beti ere nerabea hortaz jabetu gabe. Garai honetan, gainera, taldeak berebiziko garrantzia hartuko du, bere gertukoena den gizarte taldean onartua izateak bere identitatea sendotzen lagunduko dio; horregatik, kideek eta adiskideek aurretik izan ez duten balioa hartuko dute.

Nia eraikitze horretan, probak egiten dituzte nerabeek. Beren eta inguruko mugak ezagutu behar dituzte, eta sarri, bai fisikoki nahiz izaera aldetik, muturreko jarrerak hartu ohi dituzte.

Intelektualki ere kanbio garaia da: arrazonamenduaren eta pentsamendu formalaren eta abstraktuaren hastapenetan baitago. Teoriak sendotzen haste da nerabea, argudiatzeko eta analisirako gaitasunak bereganatu ditu, eta balioen eskalak egingo ditu.

3- Aldaketa sozialak

Gizarteak, nerabearentzat, garai horretan duen garrantzia nabarmentzen du Estonbak, aurreko adinetan izan ez duen inportantzia hartzen baitu. Dagoeneko etxeko eta eskolako lau hormetatik kanpo gertatzen denaz, eta horrek duen eraginaz jabetzen da; mundua deskubritzen du; orain, gainera, inoiz baino azkarrago eta zabalago, Internetari esker. “Gizarteak eragin handia du adin guztietan, baina oso desberdina da nerabezaroan duena, lehen norberarengan norberak eragiten baitzuen (horretaz jabetu gabe), eta gizartearentzat haurrak ez baitzuen kontzientziarik. Orain, berriz, gizarteak egiten duen presioaz jabetzen da, eta aktoretzat ikusten du bere burua: alde batetik, gizarte batean dagoela jabetzen hasten da, eta gainera, nola jokatu behar duen ulertzen du; beste alde batetik, gizarte horretan zergatik dagoen ulertu nahi du,

eta berak hautatu ez duen jokamolde bat onartu behar ote duen galdetzen dio bere buruari”.

METODOLOGIA:

Ikerketa alde batetik, deskriptiboa izango da lortzen diren ikasleen datuak interpretatuko direlako. Beste aldetik, hautagaitzakoak izango dira, ikasleak berak bere hautaketa pertsonala egingo duelako. Hautaketa honetan, planteatutako galdera bakoitzeko ikasleak bereari dagokion erantzuna aukeratzeko beta izango du. Ikusiko dugunez, zenbait kasutan, erantzun bat baino gehiago hartuko dute beraien izatearen parte.

- Lagina:

Laneko lagina lortzeko Euskal Autonomi Erkidegoko mapan kokatua dagoen herri bat eta Nafarroako Foru Erkidegoko mapan kokatua dagoen hiri baten bidez lortu da. Zehazki Bizkaiko Ondarroa herria eta Nafarroako Iruñea hiria aukeratu dira. Helburuetan esan bezala, bukaeratako konklusio bezala, bi errealitate desberdinen konparaketa egitea da.

Horretarako, eta konparazioa ahalik eta bidezkoena izateko, datu bilketan eskola publikoak eta ikastolak sartu ditut. Azken urteetan euskararen aldeko hautua egin duten erakundeak dira edo horretarako sortu dira eta horrela ahalik eta datu zabalenak lortuko nituela uste nuen.

Aukeratutako ikastetxeak 4 izan dira:

- Ondarroa (Bizkaia):
 - Zubi Zahar Ikastola
 - Ondarroa BHI
- Iruñea (Nafarroa):
 - Jaso Ikastola
 - Askatasuna BHI

Hurrengo lerroetan, ikastetxe bakoitzaren historia laburra ekarriko dut gogora, bere ibilbidea eta izaera erakusteko.

Zubi Zahar ikastola (Ondarroa):

- Historia:

Sorrera - 1966

Hazia ereingo zuten zenbait bilera egin ziren.

1967

Kresala Elkartean "Lengua Vasca" sekzioa sortu zen. Urte bereko azaroan, Kresalaren eraginez, Antsosolon (garai hartan Berriatuko lurralde eta bertako udalaren baimenarekin), ikastolari hasiera ematen zaio: hogeita hamar bat ume jolasean, euskaraz.

1969ko iraila.

Berriatutik Ondarroara aldatzen da ikastola, Kresala Elkartera.

1970eko iraila.

EGUNSENTIA kooperatibaren estatutuak onartu ziren Madrilen. Hilabete horretan, OHOk 1. maila irekitzen da, Sta Klara Arrantzaleen Kofradiako lokaletan. Orduan ipini zioten ZUBI ZAHAR izena, zubi zaharraren alboan zegoelako, eta horrela jarraitzen du gaur egun ere.

1972ko ekaina.

OHOk 1.mailatik 5.era arteko irakaskuntza emateko baimena lortu zen.

1974ko abendua.

OHOk 8.mailara arte emateko baimena lortu zuen ikastolak eta egun batzuk geroago, "Iturribarri" Eskolaurrea irekitzeko baimena.

1979ko iraila.

Hazten zihoan ikastolak estu nabaritzen zituen sustraiak. Lan handien ondoren, ikastetxe berriaren inaugurazioa ospatu zuen Ondarroako herriak. Ibaiondo auzoan ZUBI ZAHAR berria eraikia zegoen. Ikastola lur berri eta zabalean, zuhaitzez inguratuta gunen apartean indarberritu zen Ondarroako Zubi Zahar Ikastola.

Udaberrirori, kili-kilika esnatu guraz, indarrez jaiotzen diren hosto berri berde berriek osa bezate gure nahi, asmo eta amets berrien gerizpe borobila, eta udazkenean, jolastokiko hosto gorri guztiek bat egitean, osa bezate oroitzapen eta ametsak hartuko dituen orbelezko ohandze gozo eta biguna.

- Izaera:

EUSKALDUNA:

Euskara eta euskal kulturarekin guztiz konprometitua, kultura unibertsalera

zabalduaz.

ANITZA:

Dauden ideia eta portaera ezberdinen elkarbizitzaren errespetu osoarekin.

BERDINTASUNEZKOA:

Diskriminaziorik gabekoa, pertsona orori aukera berdinak eskainiz.

ESKUHARTZAILEA:

Hezkuntza komunitateak gestionatzen du eta aktiboki lagundu funtzionamenduan.

AUTONOMOA:

Konpetentzia zabalak eta erabakiak hartzeko almena duena.

EZAUGARRIAK:

- Gurasoen kooperatiba.
- Izaera herritarra, titularitate soziala.
- Euskalduntasuna, heziketa ardatza.
- Euskal Herriari atxikia.
- Gestio autonomia
- Euskal Herriko Ikastolen Konfederazioan partaide.

Ondarroa BHI (Ondarroa):

Ondarroako institutua 1967/68 ikasturtean sortu zen. "Urte honetan Instituto Nacional de Enseñanza Media de Ondarroa, Sección Delegada del Instituto Nacional de Enseñanza Media de Guernica" izena zuen.

1971/72 ikasturtean bere izaera propioa lortu zuen. 1977/78 ikasturtean euskara irakasgaia ezarri zen. Hurrengo ikasturtean D ereduko talde batek hasi zituen bere ikasketak euskaraz. 1996/97 ikasturtean Eskola Publikotik 12 - 14 urte bitarteko ikasleak hartu zituen DBH 1. eta 2. mailak sortuz.

1997/98 ikasturtean Hezkuntza Sailak berak legez eragindako bategitetik Ondarroa eta Lekeitio arteko fusioa gauzatu zen, Ondarroa-Lekeitio BHI sortuz. Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Sailaren menpeko Ikastetxe publiko hau, batetik, Lekeitioko Iturriotz DBHko Institutua eta Atea Lanbide Heziketa zentroak, eta bestetik, Ondarroako Institutua DBH, Batxilergoa eta Heziketa Zikloak eragindako bategitetik

sortu zen. Beraz, ikastetxearen Kudeaketa Organoak nahiz irakaskuntza jarduerak bat eginik zeuden.

Hezkuntza Sailak eragindako bategitearen ondorioz, 10 urtez Lekeitio BHIarekin batera funtzionatu ondoren, bi ikastetxeak banatzea erabaki da eta 2008-2009 ikasturtean bereizi egin dira ikastetxe biak.

Ondarroa BHIa, egun, eraikuntza batek osatzen du, Ondarroan dago, Artibai kalean 5 zenbakian eta DBH, Batxilergoa, Erizaintza Zainketa Osagarriak erdi mailako heziketa zikloa eta Haur Hezkuntza goi mailako heziketa zikloa ikasteko aukera dago.

Jaso Ikastola (Iruñea):

- Historia:

- **1980:** Jaso Ikastolaren sorrera Arostegi etorbidean, Iruñeko Etxabakoitz auzoan.
- **1995:** DBHren ezarpena.
- **1999:** Lehenengo Nafarroa Oinez: “Jaso dezagun euskara” eta ikastola berriaren inaugurazioa Iruñeko Mendebalde auzoan.
- **2008:** Bigarren Nafarroa Oinez: “Atera ezazu mihia”. Patioko estalpea, areto nagusia eta biltegiaren inaugurazioa.

- Izaera:

- Jaso Ikastola **gizarte ekimeneko** ikastetxea da, 1980ean sortua eta **guraso kooperatibak kudeatua**.
- Iruñeko **Mendebalde auzoan** dago, eta Iruñerri osoko ikasleak biltzen ditu.
- Ikasleen **heziketa integrala eta eleanitza** du helburu.
- Jaso Ikastolak 2 urtetik 16 urtera bitarteko ikasketak eskaintzen ditu, Haur Hezkuntzatik hasi eta Derrigorrezko Hezkuntza bukatu arte.
- Ikastolan **euskara** da harremanetarako eta ikasketarako hizkuntza nagusia. Ingelesa 4 urtetik aurrera ikasten dute ikasleek, eta geroago frantsesa ikasteko aukera ere eskaintzen zaie. Gaztelania, berriz LHko 3.mailatik aurrera lantzen da.
- Jaso Ikastola **ikastetxe itaundua** da, 700 bat ikasle eta 75 langile inguru ditu gaur egun.

Askatasuna BHI (Iruñea):

Institutua ondoan dagoen IES Ibaialde institutuaren bereizketa prozesu baten ondorioz sortu zen, 1990ean, A/X eta D ereduak ikastetxe ezberdinetan eskaintzeko asmoz. D eredua orduan ondoan zegoen Burlatako Lehen Hezkuntzako erdal ikastetxe batek betetzen zuen eraikuntzara pasatu zen eta D ereduko ikastetxe bakar bihurtu zen

Burlatan Bigarren Hezkuntzan eskaintzeko. Garai hartan Burlatakoak ez ezik Atarrabia, Huarte, Esteribar bailara, Ultzama bailara (hauek Batxilergoan soilik) eta Mendillorriko ikasleak hartzen zituen.

Duela 2007/2008 ikasturtean Mendillorriko ikasleak bertako institutu berrian gelditu ziren eta 2010/2011 ikasturtean Atarrabiako DBHI ikastetxearen eraikuntzarekin bertako ikasleek ere Askatasuna BHIra etortzeari utzi zioten.

Guzti honek ekarri du ikasle kopuruaren etengabeko murrizketa, eta ondorioz ikastetxearen izaera ere aldatu egin da, DBHn 5 lerroetako ikastetxea izatetik 2 lerroetako ikastetxea izatera pasatuz (ofizialki hori da ikastetxeari dagokion talde esleipena, baina aniztasun orduen bitartez 3 lerro sortzen dira 1. eta 2. mailan; 4. Mailako eraketa hondarrekoa eta desagertzekoa da). Aldaketa hau, ordea, ez da nabaritu Batxilergoan, non 4 lerro izaten jarraitzen duen. Ikasle kopurua honela banatzen da:

IKASLE KOPURUA. 2012-2013 IKASTURTEA							
GELAK	A	B	C	D	E	F	GUZTIRA
DBH 1	17	18	18				53
DBH 2	18	17	17				52
DBH 3	22	21	7				50
DBH 4	29	29	29	28	10	7	132
							287
BATX1	25	26	27	22			100
BATX2	30	31	28	27			116
							216
							503

Egun institutuak DBH eta Batxilergoa eskaintzen du, azken etapa honetan bi modalitate (Giza eta Gizarte Zientziak, eta Zientziak eta Teknologia) irakasten direlarik.

Laginari dagokionez, galdetegi berdinen bidez 4 ikastetxeetako DBH 3.mailako ikasleei pasatu zaie. Ikastetxe guztietan maila berdinetan ikasle kopuru desberdina egon zitekeela ikusita, gutxi gora-behera gela bateko kopurua erabili dut.

Emaitzetara begira, horrela izan dira erabili ditudan ikasle kopuruak:

Zubi Zahar ikastola	22 ikasle
Ondarroa BHI	16 ikasle
Jaso Ikastola	21 ikasle
Askatasuna BHI	21 ikasle
GUZTIRA	80 ikasle

DBH 3.maila arrazoi batzuegatik aukeratu zen. Galdetegia pasatzeko, ikusten zen euskararen erabileraren inguruan kontzienteak izateko ume-umeak ezin zirela izan. Helduegiak izatea ere ordea, gehiegi baldintzatzea iruditzen zitzaidan, hori horrela erdi bideko maila bat hautatzea iruditu zitzaidan egokiena.

DBH 3.mailan 15 urterekin, pentsatzen dut gauza askorekin konturatzen direla eta gainera horrelako galdetegiak pasatzen badiezu, pertsona helduagoak direla uste dute eta beraien erantzuna ona izatea ziurtatzen duzu. Galdetegiaren artean, ez da egon gainontzekoen artean gehiegi gailentzen zuenik, nolabait aurrez buruan eginiko hipotesiak baieztatu dira.

- **Datu bilketarako tresnak:**

Datuak biltzeko galdetegi bat osatu nuen lanerako behar nuen informazioa lortzeko biderik zuzenena iruditzen zitzaidalako. **1. Eranskina**

Galdetegia ahalik eta zuzenena eta egokiena izateko, hiru pertsonen laguntza izan dut: Roberto Soto (Bigarren Hezkuntzako Irakasleen Prestakuntzarako Masterreko irakaslea eta Askatasuna BHI-ko psikologoa), Idoia Zengotitabengoa (Soziologoa, EHU) eta Iacopo Bonomo (Soziologoa, Università degli Studi di Milano Bicocca, Italia).

Beraiek nire galdetegiaren zirriborroen gainean, aholkuak eta aldaketan planteatzen zizkidaten. Zirriborro batzuk eta gero, denon artean lortu genuen nire beharrazane aurre egiten zien gustuko galdetegi bat diseinatzea.

Burutu genuen galdetegiak, 22 galdera izango lituzke + test hasierako 6 galdera txiki. Test metodoa iruditu zitzaidan egokiena, galdetegiak pasatzeko orduan ere ikastetxeei ahalik eta denbora gutxien lapurtzeko. Bestalde, egiterako ordurako ere test metodo iruditzen zait egiteko errazenetako.

Galdetegia bera hiru zatitan dago banatua eta test-eko erantzun posibleak aldatu egiten dira.

1.- Galdera laburrak:

1. Ama hizkuntza
2. Maila
3. Egunerokotasuneko hizkuntza
4. Eroso sentitzen den hizkuntza

2.- Hizkuntza mota erabiltzeari buruzkoak:

1. Euskara Batua
2. Euskalkia
3. Beste hizkuntzaren bat

3.- Jabekuntza eta erabilpenaren ingurukoak:

1. Bai
2. Ez

Gehiengoak bigarren multzokoak dira, baina beste multzoetatik ere informazio garrantzitsua atera daiteke. Egia da, lan honi dagokion mamia bigarrenetik atera beharko litzatekeela.

- **Datu bilketa eta azterketa:**

Datu bilketari dagokionez, ibilbide berdina egin da aipatutako lau ikastetxeetan. Esan behar da, lehenengo momentutik ikastetxeekin harremanetan jartzeko orduan inolako arazorik ez didatela jarri eta beste partaide bat bezala hartu didatela.

Esan gabe doa, asko eskertzen diedala bai ikastetxe eta bertan laguntza eskaini didaten irakasle eta zuzendariei lan honen corpora jasotzeko eman didaten laguntza. Beraien esku hartzerik gabe ezingo nuke inolaz ere corpora bildu.

Ikastetxeetan galdetegia pasatzearen ekintza periodikoki egin dut. Lehenengo, egun berean, Ondarroako ikastetxeetan pasa nuen eta ondorengo beste bi egun desberdinetan Iruñeko ikastetxeetan.

Galdetegiak nahiz eta egun desberdinetan batu, jasotzeko ordurako metodologia berdina edo ahalik eta berdina izan da.

Horretarako erabili den metodologia honakoa da:

1. Ikastetxera agertu eta ikastetxeko kontaktuarekin harremanetan jarri.
2. Ikastetxeko arduradunak galdetegia pasa beharreko gelara eraman eta sartu.
3. Nire burua aurkeztu eta gero denon artean galdetegia errepasatu.
4. 10-15 minutu utzi galdetegia pasatzeko.
5. Galdetegiak jaso eta gelatik irten.

Galdetegiak pasatzeko orduan erabili dudana hizkuntza formala izan da. Ikasleekin bati saiatu naiz hizkuntzarekin hurbiltasun bat izaten, beraiek ere galdetegia preziopean ez

egiteko. Hizkuntza formala, euskara batuarekin lotu behar dagoela uste dut eta galdetegiak pasatzeko orduan hori egin dut. Esan bezala, ikastetxe guztietan jarraibide berdinak erabili ditut.

Galdetegiak pasatzeko egunetan nire itxura ez dut aldatu, hau da estetikoki nire janzkera eta itxuraz ez da inolako aldaketarik egon. Ni egunerokotasunean naizen bezala hurbildu naiz beraingana eta maila honetan ez dut uste intimidatu edo iritzirik aldatu diedanik.

Beraz, hizkuntza formala eta eguneroko estetikarekin egin ditut galdeketak.

Test-ari erantzuteko orduan, nahiz eta aukera bat baino gehiago egon, aukerarik zintzoena aukeratzeko esan zitzaien ikasleei, horrela ahalik eta daturik fidagarrienak ateratzeko.

Galdetegia ikasleei pasatu ahala, bidezkoena iruditu zitzaidan galdetegia egiten hasi aurretik, denon artean errepasatu eta galderak berrikustea. Horrela, aurrera begira egon zitezkeen zalantzei aurrea hartuz.

Datuak aztertzeke orduan, hasieran esan nuen bezala, informazio zehatz batzuk eman diezazkidaketen puntuetan jarri dut arreta. Puntu horiek ondorengoak izan dira: ama hizkuntza, euskararen erabilera, gela kanpoko hizkuntza jarduna, gurasoekiko hizkuntza, aisialdia eta euskaraz bizi.

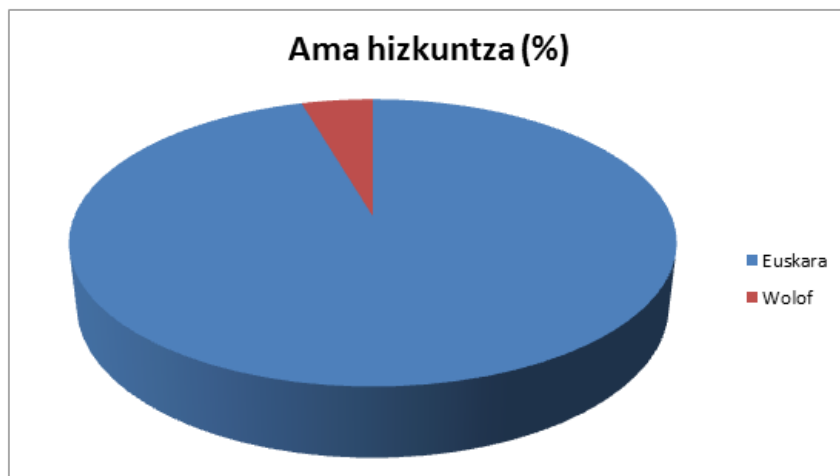
Aztertzeke orduan eta hasierako informazioa ateratzeko unean ikastetxeka sailkatu dut informazioa. Datuak ikastetxeka ateratzeko modua iruditu zait formarik garbiena. Emaitzak emateko orduan, lehenengo herrika edo ikastetxeka egitea iruditzen zait egokiena eta ondoren konparazioan batu.

Galdetegietako datuak ateratzerakoan, datu horiek %-etara pasatu ditut. Ikastetxeetako DBH 3.mailako gela bakoitzean ikasle kopuru desberdina egotean, horrek desberdintasunak ekar ditzake, baina hasieran eginiko gela bat erabiltzearen hautua mantentzea erabaki dut. Ahala eta guztiz ere, %-ko datuetan alde txikia izango da, 4-5 ikasleren aldea bakarrik dagoelako.

EMAITZAK:

Emaitzak ateratzeko orduan lehenenik eta behin argitu behar den kontua da, emaitzak hasiera batean ikastetxeka emango direla. Agertuko diren %-ak ere ikastetxe bakoitzean galdetegia pasa den DBH 3.mailako gela horretan dauden ikasle kopuruaren arabera izango direla. Ikastetxe batetik bestera asko ez da aldatuko, nahiz eta 4-5 ikasleren aldea egon, baina puntualizazio hau bidezkoa dela iruditu zait.

Ondarroako Zubi Zahar Ikastolan 22 ikasle daude DBH 3.mailan eta gelan dauden ikasleen % 95,45-ek ama hizkuntza euskara dute. Falta den % 4,54-ak Wolof hizkuntza du ama hizkuntza, Wolof hizkuntza duen ikaslea etorkina da eta euskara ikasten murgilketa prozesu baten dago.

Erosotasunaren inguruan ere, datu berdinak aurkitzen ditugu, hau da % 95,45-a erosoan sentitzen den hizkuntza euskara izango da eta % 4,54-a Wolof hizkuntzan. Egunerokotasunean erabiltzen duten hizkuntza euskara izango da, eta ez da ikastetxeko hizkuntza bakarrik izango.

Ikastetxe honen kasuan, ikasleek euskara euskalkiari deitzen diote. Argi dute euskalkiak hitz egiten dutela, baina beraiek argi erakutsi dute euskara eta euskalkiaren artean ez dutela bereizten. Pentsatzen jarriko balira, bereizketa bat eman beharko litzateke (nahiz eta badakiten desberdintasuna dagoela), baina oso modu naturalean berdintzat hartzen dituzte.

Ikasleen bizitokiari dagokionez, % 90,9-a herrian bizi da eta % 9,09-a auzoan. Ondarroan ikastola Kamiñazpi auzoan dago eta izaera indartsua duen auzoa da. Hori horrela, ikasleek ez dakit bereizketa hori egin duten edo ez, beraietako %4,54-ak egin du behintzat. Ni neuk, *Kamiñazpi* erantzun dionari, beste auzokideekin batera kontatu diot.

Galdera erantzunei dagokienez, % 100-ak euskalkia erabiltzen duela esan du, hortaz euskaraz ikastetxe honetan indar handia du.

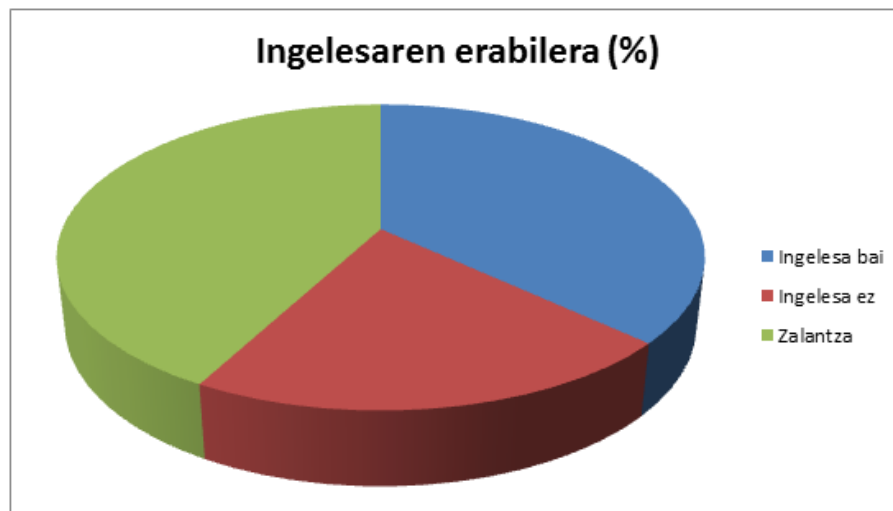
Galdetegian agertzen diren arloen artean ez da ikusi orokorrean arlo formal eta ez-formalen arteko bereizketarik. Denetan, erabiltzen dute hizkuntza patroia berdina ikasle nahiz irakasleekin.

Desberdintasunak, eta interesgarria dirudi, Gizarte arloan ikus daitezke. Ikastolen elkarteak 1991-1992 ikasturtean jarri zuen martxan Eleanitz-English izeneko proiektua eta 2001-2002 ikasturteko promozioa izan zen lehena martxan jartzen. Honen helburua, ingelesa beste esparru zientifiko batzuetara eramatea da eta ingelesa bera ikastea.

Arlo honi begira esan behar da gelan dagoen etorkinak ez duela oraindik arlo hau ematen, nolabait euskararen murgilpenak beharrian gehiago duelako.

Gainontzeko ikasleek arlo hau ingelesez ematen dute, baina agertzen zaizkigun emaitzak bi multzotan banatu behar direla iruditzen zait. Alde batetik, ingelesaren erabilera eta bestetik, ikasleen erabilera. Tartean sartuko da ere noski, ingelesa erabiliz gero, irakasleari begirakoa izango da.

Ingelesa erabiliz gero, irakasleari zuzentzeko ere izango da, baina hori ikasleen % 31,81-ak egiten du, hau da ingelesa erabili. % 18,18-ak aldiz, ez du ingelesik erabiltzen arlo honetako eskoletan. Falta den % 36,36-ak erantzunak ematerako orduan (alde batera edo bestera) zalantzak izan ditu. Azken emaitza hau, tatxoi eta zirriborroek erakutsi dute zalantzak izan dituztela.

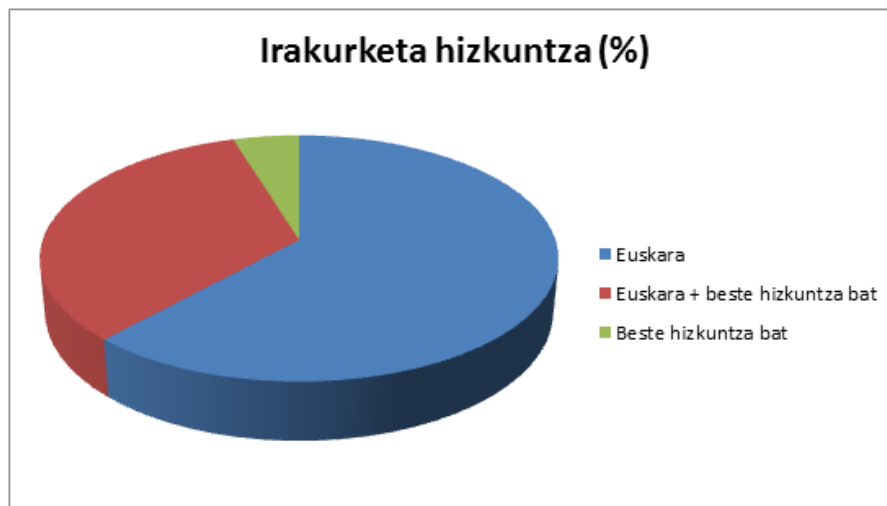
Ikasleen artean aldiz, % 90,9-ak ez du ingelesa erabiltzen eta % 4,54-ak bai. Gogoratu, etorkinak ez duela arlo hau ematen.

Gurasoekin mintzatzeko hizkuntzaren inguruko erantzunetan diote % 90,9-k euskaraz hitz egiten dutela gurasoekin, % 4,54-k erdizka edota gurasoetako batek dakiela euskaraz eta % 4,54 euskaraz ez den beste hizkuntza baten hitz egiten dutela.

Aisialdiari dagokionez, hizkuntzarekin lotuak dauden bi aisialdi mota hartu nituen. Irakurketa eta pelikulak ikustea nahikotan egin dezaketen aisia izanda, egokiak iruditu zitzaidan.

Irakurketari dagokionez, aniztasuna dagoela erakusten dute datuek. Euskara batuan % 59-ak irakurtzen du eta euskara + beste hizkuntza batean % 31,81-ak. Salbuespen bezala, euskara ez den beste hizkuntza baten % 4,54-ak irakurtzen du. Despiste bat izan daiteke, baina % 4,54ak ez dio galderari erantzun.

Pelikulak gehiengoak beste hizkuntza batean ikusten dutela erantzun dute, zehazki % 95,45-ak eta % 4,54-ak esan du euskaraz + beste hizkuntza baten ikusten duela.

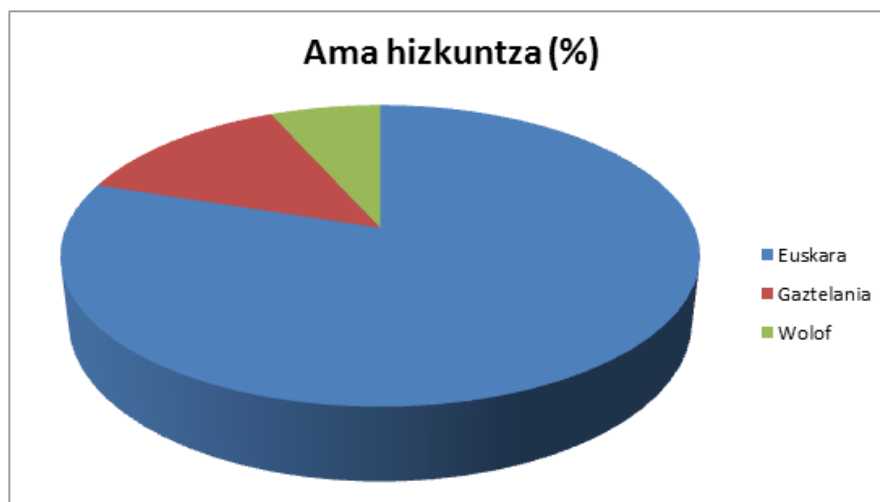
Ikasle hauek euskaraz bizi dira ikastetxetik kanpora ateratzen direnean ere. Galdera erantzun baten azalpentxo pare bat emateko beta zegoen eta bertan ikasle zenbaitek azalpenak eman dituzte.

Hori esan aurretik, % 95,45-a euskaraz bizi da eta falta den % 4,54-a etorkina den ikaslearekin identifikatu behar dugu. Gazteen artean euskaraz bizitzea da ohikoena. Galderetako erantzunetan egin dituzten puntualizazioetan euskaraz kalean, lokalean, parrandetan, etxean, familian ... egiten dutela adierazi dute.

Bukatzeko, ikastolan ez dute etorkinen presentzia handirik, baina DBH 3.mailako gela honetan dagoenak behintzat euskara ikasteko borondatea badu. Arloetako batzuk ez ditu ematen, oraindik murgilpenean dagoelako. Familia eta ikastetxearen arteko batzarrak ikasleak berak esan duenaren arabera euskalkian + beste hizkuntza baten izaten dira. Aisialdian irakurketa euskara batuan egiten du eta pelikulei dagokienez, beste hizkuntza batean ikusten ditu. Oraindik ere euskaraz bizi ez den arren, horretan dabil.

Ondarroa BHI ikastetxean DBH 3.mailako geletako batean 16 ikasle dira. Horietatik % 12,5 etorkinak dira, baina bat bi urte doa Ondarroan eta bestea dagoeneko urte asko doa eta integratua dago guztiz.

Ama hizkuntza bezala % 75-ak euskara du, % 12,5-ak gaztelania, % 6,25-ak Wolof-a eta % 6,25-ak Serer-ra.

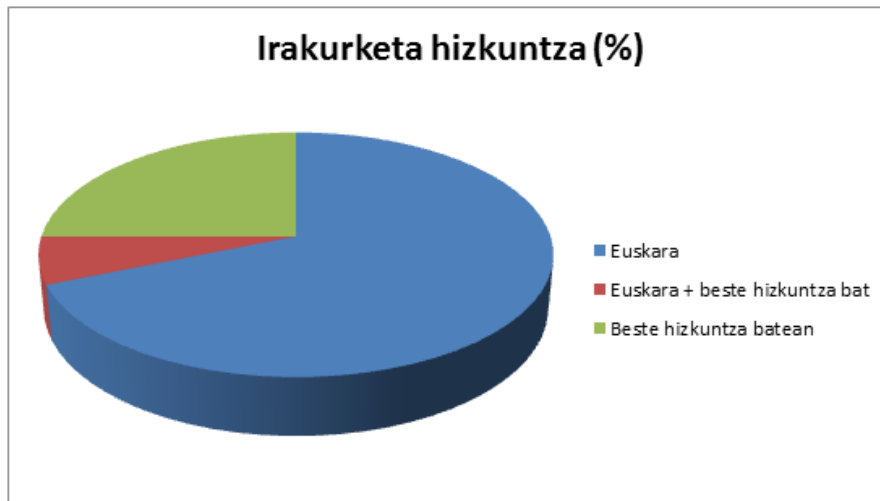
Egunerokotasunean, % 87,5-ak euskara erabiltzen du komunikazioko hizkuntza bezala, % 6,25-ak Wolof-a eta % 6,25-ak gaztelania. Azken honek, ondarrutarra izanda, euskara ikastetxeko hizkuntza bezala ikuste du, hau da, ikastetxetik kanpora ez du erabiltzen.

Galderetan denek euskalkia erantzuna hautatu dute % 100-ean. Ikastetxe honetan ere, ikasleek euskara eta euskalkiaren arteko berdintasuna egiten dute. Ematen duenaren arabera, badakite bereizketa zein den, baina euskara esaten dutenean euskalkia esan beharko zuten. Desberdinak direla badakite, baina modu generikoan deitzen diote beraien euskarari.

Gurasoekin erabiltzen duten hizkuntzaren inguruan aniztasuna dago. Ikasle hauen gelan badira zenbait kasu non gurasoak beste hizkuntza bat erabiltzen duten, gutxi gora-behera % 18,75-a. Hori horrela izanda, % berdinean guraso eta ikastetxearen arteko batzarrak ere hizkuntza horretan egiten dira. Nahiz eta zenbat gurasoren hizkuntza euskararen bestelakoa izan, umeak euskaraz bizi dira, salbu % 6,25 etorkina delako eta % 6,25 ikastetxeko hizkuntza bezala ikusten duelako euskara.

Ikastetxe honetako ikasleen artean ez da ikusten arloen arteko desberdintasunik, hau da, arlo guztietan erabiltzen dute hizkuntza patroi berdina. Ez dago, arlo formal eta ez-formalen arteko bereizketarik arlo linguistikotik begiratuta.

Aisialdiari dagokionez, irakurketaren inguruko erantzunetan aniztasuna ikusten da. % 68,75-ak euskaraz irakurtzen du, % 6,25-ak euskaraz + beste hizkuntza baten eta beste hizkuntza baten % 25-ak.

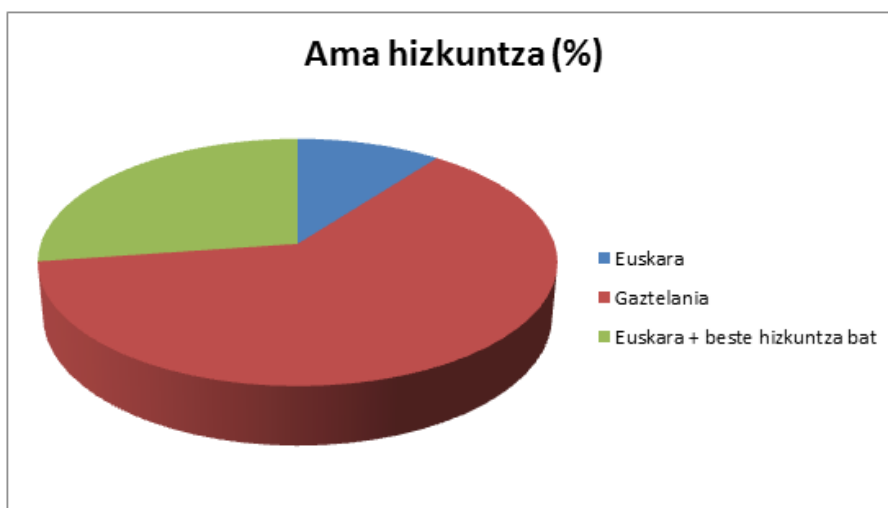

Pelikulak aisialdi bezala hartzen duen galderari erantzutean ikasleek diote % 100-an euskara ez den beste hizkuntza baten ikusten dituztela. Pelikulak euskaraz ez ikustearen atzean informazio falta egon daiteke. Azken urteetan euskal zinema poliki-poliki berpizten edo pizten ari da eta honekin batera euskaraz egiten diren euskal zinema. Hori horrela, hezkuntzatik ere zerbait bideratzea posible izango litzateke edota gelan landu edota gomendatu.

Ikastetxe honetako ikasleak ere % 87,5-ean euskaraz bizi dira eta Ondarroako herriak duen euskararen jabekuntza eta erabileraren datuekin bat dator, hau da oso altua. Badira %-a osatzeko falta den zati bat eta hor % 6,25-a ordezkatzeko duen ikastetxeko hizkuntza bezala identifikatzen duena sartzen da eta % 6,25 Wolof hiztuna da, baina euskara ikasten ari da.

Wolof hizkuntza ama hizkuntzatzat duen ikaslea orain dela bi urte etorri zen eta euskararen murgilketan programan dabil. Oraindik ere falta zaion arren, abiadura egokian aurrera doa. Ahoskera taula ulertzen dabil, jakinda Wolof hizkuntzaren ahoskera eta hemengoa ez direla berdinak. Guretzako hizki batek ahoskatu nahi duena beraientzat ez da berdina, horregatik ahoskera bakarrik ez grafia ere lantzen dabil. Eskolako kideen artean integratua dago eta ondo moldatzen dira elkarren artean. Serer hizkuntza ama hizkuntzatzat duen etorkina Lehen Hezkuntzan etorri zen Ondarroara eta dagoeneko beste ondarrutar bat dela esan genezake. Guztiz integratua bakarrik ez, euskaraz ere oso ondo daki eta lagunaren artean beste bat da.

Iruñeako Jaso Ikastolan 21 ikasle daude DBH 3.mailako gela batean. Ama hizkuntza oso anitza da gela barruan eta %-ak asko aldatzen dira, adibidez, % 9,52-ak euskara du ama hizkuntzatzat, % 33,3-k euskara + beste hizkuntza bat dute eta % 57,14-k gaztelania dute ama hizkuntzatzat. Puntu honetan nabaritzen hasten da, errealitate desberdinen arteko talkak. Kasu honetan, nafar hiztunak aukeratzerako orduan abaniko handigoa izango du Ondarrutarrak baino. Paisaia linguistikoa zabalagoa da euskararen kalterako edo onurarako.

Ikasleetatik % 28,57-a dago eroso euskararekin eta hauek berdinak dira, euskararen erosotasuna gaztelaniarekin parez jartzen dutenak. Gainontzeko guztiak, hau da, beste % 71,43-ak gaztelaniaz ari da eroso.

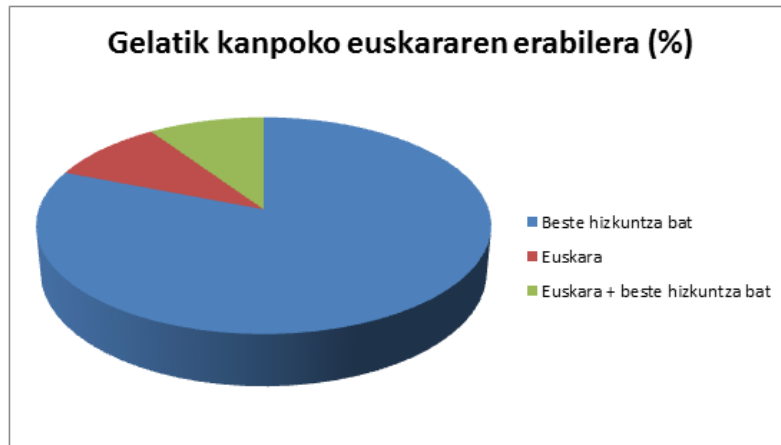
Ikasgelara % 14,28-a dator herrietatik ikastera, gainontzekoak % 85,72-a hirian bizi dira. Hiritarretatik % 19-a oporretan edo asteburuetan herrira joaten dira eta errespetatzen ez bada ere, herrian euskaraz hitz egiten dute.

Galderen erantzunari dagokionez, euskara arloan % 38-ak egiten du euskaraz eta ikasleen artean % 4,54-a da dena euskaraz egiten duena. Ikasleen aldetik gehienek irakasleei euskaraz egiten diote, baina beraien artean dena gaztelaniaz egiten dute.

Arlo formal eta ez-formalen arteko bereizketa bat ikusi daiteke % 14,28aren kasuan. Hau da, banaketa honakoa da arlo formaletan euskaraz aritzen dira eta ez-formaletan aldiz, euskara ez den beste hizkuntza batetan. Adibidez, formala euskara bera edo natur zientziak izango lirateke eta ez-formalen artean soinketa behintzat egongo litzateke. Uste dudana da, irakasleek ere euskararen erabileraren gainean badutela nolabaiteko eragina izan beharra.

Jason Ikastolan ere, ikastola den aldetik, English-Eleanitz proiektua erabiltzen dute. Horrek esan nahi du bai irakasle eta ikasleek ingelesez hitz egin behar dutela praktikatutako eta hobetze aldera. Galderen erantzunetan esan duten bezala, % 57,38-ak ingelesez hitz egiten du. Horietatik % 28,57-k irakasleari ingelesez egiten diote, baina beraien artean beste hizkuntza batean. Beste % 23,80-k irakasle eta ikasleei ingelesez egiten diote. Faltza den % 47,61-ak ez du ingelesez hitz egiten, hau da euskara ez den beste hizkuntza baten.

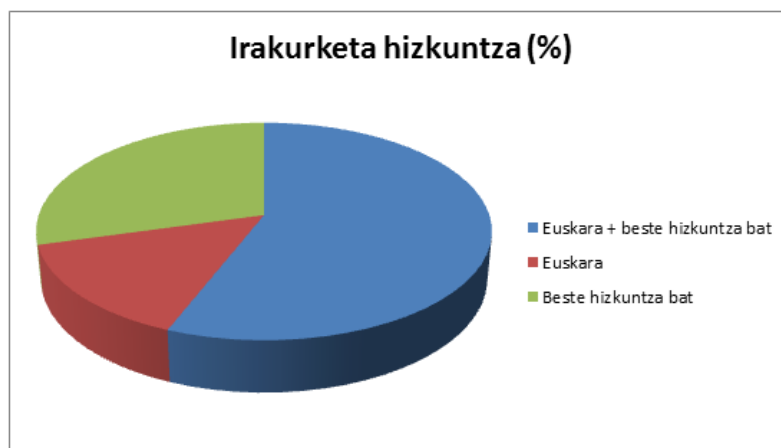
Gela kanpoko euskararen erabileraren inguruan esan behar da klase tartetan edota jolas orduetan ikaskideen % 80,95-a beste hizkuntza baten aritzen direla, % 9,52 euskaraz eta beste % 9,52 euskaraz + beste hizkuntza baten.

Gurasoekin ikasleek duten hizkuntzaren erabilera anitza da eta % desberdinak ikusten dira emaitzetan. Ikasleen % 66,6-ak beste hizkuntza batez hitz egiten du gurasoekin, % 28,57-ak gurasoetako batekin behintzat badu euskaraz egiteko aukera eta % 4,76-ak euskara hutsean.

Aisialdiari dagokionez, hemen ere bi zatitan banatu dut irakurketa eta pelikulak ikusteko aisialdia. Irakurketa arloan, ikasleen % 54,54-ak euskaraz + beste hizkuntza batean irakurtzen dituzte irakurgaiak, % 14,28-ak euskara hutsean eta % 28, 57-ak beste hizkuntza baten.

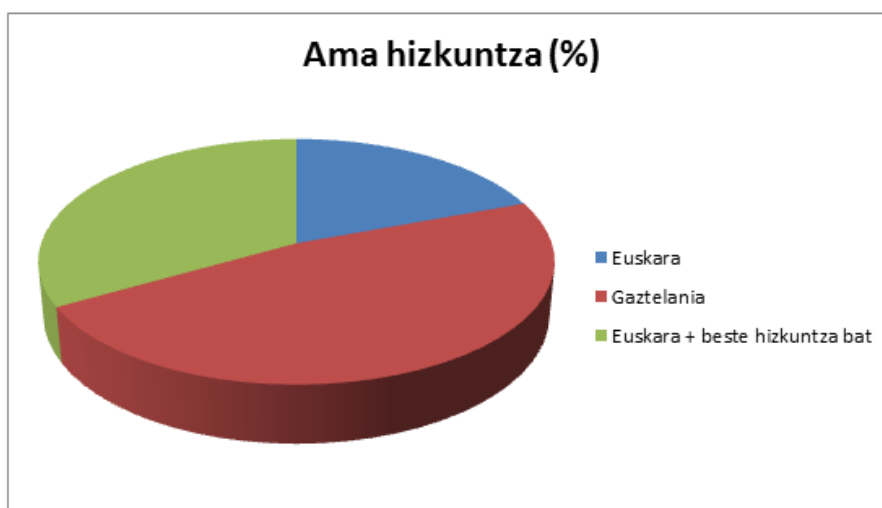
Pelikulei dagokienez, %-ak bestelakoak dira irakurketarekin konparatuta. Ikasleen % 90,47-k euskaraz ez den beste hizkuntza baten ikusten dituzte pelikulak eta % 9,52-ak euskara eta beste hizkuntza batean. Beste kasu batzuetan esan den bezala, pelikulak beste hizkuntzetan ikustearen arrazoiak asko izan litezke, baina euskaraz ez ikustearen arrazoiak gutxi. Alde batetik, merkatuaren lehiakortasun falta eta bestetik, ikasle eta gurasoen informazio falta.

Euskaraz bizi diren edo ez esaterako orduan, zalantzak sortu zaizkit hainbat erantzun ikustean. Alde batetik, badira ikastetxetik kanpo euskararik erabiltzen ez dutenak, % 52,38-a. Eta bestetik, bada % 42,85-a euskara erabiltzen duela esaten duena. Puntu honetan puntualizazio bat egin behar dut erabiltzen dutenen erantzunak ikusita. Baiezkoa esan dutenek herrian, futbolean, lagunekin, proposatutakoan ... euskaraz egiten dutela esaten dute, baina ondoren ZENBAT? Galderari erantzuterako orduan, gehiegi, batzuetan, oso gutxi ... bezalako erantzunak aurkitu ditut.

Horrelako erantzunen aurrean ez dakit zer pentsatu, edo erabiltzen dutela edota erabiltzen ez dutenekin batera sartu behar ditudala.

Ikasle hauetako asko, hirian bizi dira eta jakina da hirian eta testuinguru honetan jakina da nolako zailtasunak jarriko dizkion hiriak berak ikasleari euskaraz bizitzeko. Herrian bizi direnak % 14,28-a da eta hala ere ez du bermatzen euskaraz biziko direnik ere.

Askatasuna BHI ikastetxean 21 ikasle daude DBH 3.mailako gela batean. Horietatik % 19,4-k euskara dute ama hizkuntza, beste % 47,6-k gaztelania eta azkenik, % 33,3-k euskara + beste hizkuntza bat. Beste hizkuntza bat esaten denean, hipotesia gaztelania dela esan genezake, baina galdetegian formula hori erabili zenez, horrekin jarraituko dugu.

Zein hizkuntzatan sentitzen ziren eroso galdetu zitzaizenean, ikasleetatik % 9,52-k esan zuten euskaraz sentitzen zirela erosoan, % 19,4-k beste hizkuntza baten eta % 71,42-k euskara + beste hizkuntza baten.

Ikasle hauen taldetik % 4,76-a bizi da herrian, baina kontuan izan behar dugu gainontzekoak, hau da, % 95,23-ak hiria esan duela Burlata bera ere hiriaren barruan kokatu dutelako. Auzo edo herri bezala identifikatuko balute, akaso beste emaitzaren bat aterako litzateke. Bestalde, hirian bizi diren hauetatik % 19,4-a herrira joaten da eta han euskaraz egiten dute, nahiz eta guztiz betetzen ez den.

Galderei erantzuna emateko orduan, % handi batek irakasleari euskaraz eta ikaskideekin beste hizkuntza baten aritzen direla ikusi da. % 28,57 batengan ikusi da aldakortasun pixka bat. Hauek irakaslearekin euskaraz mintzatzen dira, baina beraien artean euskara + beste hizkuntza bat erabiltzen dutela esan dute. Puntualizazio bat egin dute, gainontzekoek ez dutena egin, hau da, % 71,43-ak.

Beste ikastetxeetan baino nabarmenago arlo formal eta ez-formalen desberdintasuna edo markaketa ikusi dut. Arlo formalak diren kasuetan, ikasleek bai irakasle eta ikaskideekin euskaraz egiten diote elkarri, baina arlo ez-formaletan ez. Ez-formaletan, ikasleek esan dutenaren arabera, badira kasuak non irakasleari ere beste hizkuntza baten egiten dioten.

- Arlo formalak: Euskara, Gizarte eta (Natur) izango lirateke. Euskara eta Gizartek dute nagusitasuna, baina Natur arloa ere batzuen sail honetan sartzen dute. Irakasle eta ikaskideen artean ikasleak euskaraz aritzen dira.
- Arlo ez-formalak: Soinketa arloa izango litzateke horietako bat. Irakasleari euskaraz eta ikaskideen artean beste hizkuntza batean. Badira puntualizazioak irakasleari beste hizkuntza batean egiten dietela esaten dutenak.

Klasearteko eta jolas orduetako emaitzak ere argiak dira. Ikasleen % 95,23-ak euskara ez den beste hizkuntza bat erabiltzen du eta % 4,76-k esan du euskara + beste hizkuntza bat erabiltzen duela.

Gurasoekin erabiltzen duten hizkuntzaren inguruan aniztasun handia dago. Ikasleak beste ikastetxeetan ematen ez den errealitate bat erakutsi dute oraingoan. Ikasleen % 14,28-ak euskara hutsean mintzo da gurasoekin, % 47,6-a euskara ez den beste

hizkuntza batean, % 23,8-ko ikasleen gurasoetako batek behintzat euskaraz badaki eta azkenik, % 14,28-en gurasoek euskara + beste hizkuntza bat dakite.

Aisialdiari dagokionez, % 14,28-k euskaraz irakurtzen du, % 19,4-k beste hizkuntza baten eta % 66,6-k euskara + beste hizkuntza baten irakurtzen du. Ikasleetatik % 14,28-k onartu du euskaraz institututik bidaltzen dielako egiten dutela, bestela beraien hautuz beste hizkuntza baten irakurriko luketela.

Pelikulen inguruan beste ikastetxeetan ikusten ez dugun argazki bat agertzen zaigu hemen. Ikasleen % 4,76-k euskaraz ikusten ditu pelikulak, % 52,38-ak beste hizkuntza batean eta azkenik, % 42,85-k euskara + beste hizkuntza batean ikusten ditu.

Euskaraz bizi diren inguruan esan behar da, ikasleen % 30-ak eskatu zaiena baino hausnarketa handiagoa egin dutela. % 30 honek galdetegitik kanpora puntualizatu du, hau da, Lehen Hezkuntzan euskara gehiago egiten zutela edo barneratuago zutela euskaraz egitea Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzan baino.

Ikastetxetik kanpora ikasleen % 52,38-k egiten du euskaraz, baina baietz esan dutenen artean % 19,4-k oso gutxi egiten dutela aitortu dute. Orduan nire zalantzak ditut esandako zati hori geratzen den zati honi, hau da, % 47,62-ari gehitu edo ez. Garbi dago ikastetxetik kanpora gutxi hitz egiten duenak oso zaila duela euskaraz bizitzea, ezinezkoa ez bada.

Urtetik urtera gehiago dakitela onartu dute, batzuek gramatika bezala identifikatua, baina erabilera berdina dela, hau da hiztegia.

Bukatzeko, beharrezkoa da falta dena euskaraz egiteko. Askok azpimarratu dute, nahiz eta ikastetxetik kanpo euskaraz ez egin edo gutxi egin, beharizan bat izan dutenean euskarara jo dutela, esaterako: entrenamenduetan, dentistarenean, udalekuetan, musikan ...

HAUSNARKETA ETA KONPARAKETA:

Atal honetan, aurretik emaitzetan ikusitako datuen inguruan hausnartu eta konparatu nahiko da. Horretarako emaitzetan ikusitako alor guztiak edo gehienak komentatzen saiatuko naiz.

Hausnarketaz gaindi, bi herrien artean edota bi ikastetxe moten artean konparaketa nabarmenik egongo balira ere komentatuko nituzke.

- Ama hizkuntza:

Ama hizkuntzari dagokionez, bi lekuetan espero genuena ikusi dut, hau da, Ondarroan %90-tik gora euskararen erabilera eta sendotasuna bermatua dagoenez gero, gurasoek beraien seme alabei horrelaxe transmititu die. Iruñean aldiz, ama hizkuntza euskarari dagokionez, apalagoa da maila kuantitatiboan.

Iruñeari dagokionez, ama hizkuntzari dagokionez aniztasun handiago ikusten da, baina %-ak txikiagoak dira. Neurri honetan, Askatasuna BHI-ko datuen harritu naute gehien. Esaten ari garen aniztasunaren inguruan, ikastetxe hau izan da aniztasun handiena erakutsi duen ikastetxea.

Ikastetxe honen datuak gogoratzen aldera, ikasleen % 19,4-k euskara dute ama hizkuntza, beste % 47,6-k gaztelania eta azkenik, % 33,3-k euskara + beste hizkuntza bat. Kuriosoa da, Ondarroan ez bezala, Iruñean ama hizkuntzari dagokionez, % batek bere ama hizkuntza bi hizkuntzez osatutakoa dela esan du. Ondarroan aldiz, hori ez da gertatu, ama hizkuntza euskara izan ez denean ere aukera bakarrarekin erantzun dute.

Zenbait kasutan ere kuriosoa da, nahiz eta ama hizkuntza bi hizkuntzen artekoa izan edo euskara hutsekoa, ondoren erabileran bertan eta eman dituzten erantzunak ikusita, euskararen erabilera ez da ikusten.

- **Erosotasuna:**

Erosotasunaren auzian ere eta egunerokotasunerako erabileran, ama hizkuntzarekin gertatzen diren parametro berdinak errepikatzen dira. Emaizetan ikusi denez, ama hizkuntza eta erosoan erabiltzen duten hizkuntza berdina izan da.

Aurretik aipatu ditudan ama hizkuntza bikoitza edo erdi eta erdikoak erosoan sentitzen diren hizkuntza ere, testuinguru berdinerara iristen da. Ikasle hauek ere ama hizkuntza euskara + gaztelania badute, eroso ere bi hizkuntzetan ibiliko dira.

Galdetegia pasa zitzaien egunetan, aukerarik errealistena edota beste modu batera esanda, erantzunik zintzoena ematea eskatu zitzaien, baina kasu batzuetan, bi erantzun ematea erabaki dute hori izango baitzen beraien egia.

Kontraesankorra iruditzen zait, baina batzuetan datuek bat ez datozela ere iruditu zait. Gehien bat egunerokotasuneko hizkuntza edota eroso sentitzen diren hizkuntzaz galdetu eta erantzun posibleen artean euskara ikusteak. Positiboa dela iruditzen zait, baina bost galdera geroago ematen dituzten erantzunak irakurtzean, bata bestearekin bat ez datozela iruditzen zait.

Lan honetan, ez da juzkatuko egia/gezurra, erantzun zintzoa/maltzurra izan den, baina egia da, zenbait momentutan kontraesankorrak iruditu zaizkidala.

Akaso, ikasleen buruan galdetegi formal eta akademiko bat izan dute buruan eta ondo geratzen saiatu dira. Irakasgai edo froga batekin lotu dute eta erantzun positiboak ematen saiatu dira. Hortik ere bazuen, hau da, galdetegi formal eta akademiko bat bai da, baina kontraesanera iritsi gabe.

- **Bizilekua:**

Bizilekuari dagokionez, bai Ondarroan eta baita Iruñean ere, gehiengo handi bat hirian/herrian bizi da. Kasurik hoberenean ere, % 24,28-ko datua bizi da auzo/herri-etan eta gainontzeko ikasle guztiak herri edo hirira mugatzen dira.

Zalantza bat dut eta Ondarroan eta Iruñean balio duelakoan nago. Ondarroan bada auzo bat pertsonalitate handikoa (Kamiñazpi) eta Iruñean badira beste zenbait herri, Iruñerria osatzen dutenak, tartean Burlata.

Hori horrela izanda, eta galdetegietan atera diren datuak ikusita, ez sinestekoa da Ondarroako Zubi Zahar ikastolan Kamiñazpi auzoan egonda, “auzoa=Kamiñazpi” erantzun duen bakarra egotea edota, Iruñean Askatasuna BHI-ko ikasleen artean “Burlata herria” gutxi batzuk erantzutea.

Nik esaten dudana da, Ondarroaren kasuan herria/auzoa banaketa ez dute ondo ulertu eta auzoa baserri inguruarekin bakarrik lotu dute, edota Kamiñazpi auzoko bakarra dago. Iruñean aldiz, gazteek Burlata Iruñearen barne kokatzen dute, zeren % altu batek

“Burlata hiria” bezala erantzun du. Eta izan daiteke hiria, Nafarroako biztanleria gehien duten herriak kontuan hartzen baditugu.

Akaso, autokritika eginez beste modu batera azalduko balitz, beste erantzun batzuk egongo lirateke. Ni eta galdetegiak egiten ibili ginenon iritziz nahikoa zen puntualizazio hori, baina agian ahoz azaltzeko orduan behar zuen beste azalpenen bat ematea.

- **Euskararen erabilera:**

Euskararen erabileraren inguruan, desberdintasunak nabari daitezke bi lurraldeen artean.

Iruñean, euskararen erabilera asko aldatzen da irakasle eta ikaskideen artean. Irakasleari gehiengo batek euskaraz egiten dion bitartean, ikaskideen artean eskola orduetan ere euskara ez den beste hizkuntza baten ibiltzen dira. Iruñeko ikastetxeetan behintzat gertaera hori sistematikoa da eskolek irauten duten orduetan. Zenbait kasutan, ikasle irakasleari euskaraz eta beraien artean euskara ez den beste hizkuntza batean % 70-era iritsi daiteke. Bada beste sektore bat ere, irakasleari euskaraz egin eta ikasleen artean euskara + beste hizkuntza bat erabiltzen dutenak. Bigarren talde hau, % 30-era ere iristeko lanak izango ditu.

Bestalde zenbait kasutan, arlo desberdinen artean desberdintasunak daudela ere ikusi da. Iruñeko ikastetxeetan bederen, arlo formal eta ez-formalen arteko bereizketa bat nabari da. Arlo formala denetan, esaterako euskara, gizarte eta natur, ikasleek irakasle eta ikaskideei euskaraz egiten diete. Arlo ez-formala denean aldiz, ikasleak irakasleari euskaraz egiten diote, baina beraien artean euskara ez den beste hizkuntza bat hitz egitera pasatzen dira. Emaitzetan ikusi al izan dudanez, badira kasuak irakasleari ere arlo ez-formaletan euskara ez den beste hizkuntza baten hitz egin izan zaiola.

Euskaraz bizi atalean ikusiko duguna aurreratuz, badirudi ikasleen % batek euskara eta honen erabilera ikastetxeko hizkuntza bezala identifikatzen dutela. Aurrekoari zehaztasun txiki bat eginez esan behar da, ikasgeletan euskaraz ez hitz egitearen errua ez dela soilik ikaslearena. Puntu honetan, hausnarketa bat egin behar dela ere iruditzen zait eta ez bakarrik ikasleek.

Ondarroako datuetan, galdetegiek argi erakusten dute ikasle eta irakasleen artean euskara erabili eta euskaraz hitz egiten dutela. Galdetegietako erantzun posible bat *Euskalkia* zen eta alor honetan, Ondarroako ikastetxeetan denetarako euskalkia erabiltzen dute. Ikasleek beraien jardun akademikoan euskalkia darabilte ikas ibilbideak eskatzen dion beharrian guztietarako, hau da, irakaslearekin mintzatzeko, ikaskideekin jolasteko, klase bitarteetan, jolas orduan ... eta ikastetxeetatik ateratzerakoan ere bai.

Ondarroako ikastetxeetan ez da arlo formal eta ez-formalen arteko bereizketarik egiten hizkuntzaren ikuspuntutik bederen. Hezkuntza ereduak exijitzen dien eskakizunak, euskara bizi-bizirik dagoen momentutik aurrera euskalkia erabiltzeagatik

bakarrik ontzat jotzen du. Hau ikusita, nire hausnarketa ikasle hauek hizkuntza formala noiz erabili behar duten ikustetik doa.

Jakina da Ondarroa bezalako herri batean euskarak etorkizun hurbila gutxienez, bermatua duela. Lagunarteak, famili askok, tabernetan, polikiroldegian, liburutegian, dendetan ... euskarak bere lekua du eta hor egongo da. Hezkuntza edo ikastetxeetatik hasita, euskara formalaren edota euskara batuaren presentzia ez badago horren markatua, ikasle hauek ez dute konpetentzia hori garatuko. Euskarak eta euskalkiak bere lekua dutenez gero, aurrera pausu bat bezala ikusiko litzateke euskara formalaren lanketa bat ematea.

Ondarroako Zubi Zahar ikastolan, badakit Lehen Hezkuntzan irakasle ikasle harremana euskara formalean egiteko ohitura eta erabakia hartuta dagoela, baina behin Derrigorrezko Bigarren Hezkuntza, galdu egiten da. Zergatik ez erabaki horri irmo eutsi?

Aurretik azaldu den bezala, badakigu nerabezaroak zer dakarren eta garai horietan gorputzak nolako aldaketak jasaten dituen, baina nerabea gauza asko ulertzeko gai bada, euskararen egoera eta euskara batuaren erabilera ere ikasi eta bermatu behar den tresna dela ere ulertuko du.

Honekin esan nahi nuena zen, nahiz eta euskara bermatu egon oraingoz, toki horietan erlaxatuak egon beharrean, interesgarria izango litzakeela dinamika berriak sortzea edota kontzientziazio modu berrien bidez ikasleei egoera azaltzea.

- **Eleanitz-English:**

Eleanitz-English proiektua Ikastolen elkartean abian jarri zuen proiektua da, hortaz arlo hau Iruñeko Jaso ikastolan eta Ondarroako Zubi Zahar ikastolan landu da.

Ikasleek arlo berezi bat ikusten dute, ez ingelesez bakarrik egiten delako, baizik eta beste guztien artean, desberdina delako. Irakasle eta ikaskideen artean ingelesez erabiltzearen %-ak desberdinak dira bi ikastoletan.

Iruñeko Jaso Ikastolan, ikasleen %57,38-ak erabiltzen du, baina hortik %28,57-k irakaslearekin bakarrik. Beraien artean % handi batek euskara ez den beste hizkuntza bat erabiltzen du. Ondarroan ere, ikasleen % 31,81-ak erabiltzen du ingelesa, baina %36,36-ak zalantzak izan ditu hizkuntza bat edo bestea hautatzean.

Tatxoen kontuak ziurtasun falta ekartzen dit gogora, hau da irakaslearekin edo ikaskideekin egunerokotasunean hizkuntza zehatz bat erabiliko bazuten ikasleek, erantzuna ematerako orduan ez lukete hainbeste zalantza izango. Zalantzak tatxoekin identifikatu ditudanez, pentsatzen dut hizkuntzaren erabilera ez dutela horren zehatza eta sistematizatua.

Horrelako arloak eta ingelesa ikasteko saiakerak ondo ikusten ditut, euskarari kalterik egiten ez dien bitartean. Horrelako programa batek astero euskarari 3-4 ordu

“kentzen” dio, baina gainontzeko hezkuntza sistema guztia euskaraz denez ez dut uste horrenbesteko kalterik egiten dionik. Bestalde, tokian tokiko euskararen errealitatea ere ezagutu eta baloratu beharko litzake, balantzan jarri eta batz besteko datuak baloratu.

Gure ikastola garaian, Ondarroan behintzat gu izan ginen gizarte arloa ingelesez eman genuen lehenengo promozioa eta euskara ez zaigu ahaztu, eta gainera oso ondo eta asko erabiltzen dugu, hortaz gizarte ingelesez ematearena ariketa interesgarria dela deritzot.

Nik orain ez dut ezagutzen arlo honen metodologia eta lanketa ereduak, baina normalena izango litzateke, azken 10 urteetan zenbait gauza aldatu izana eta seguraski hoberako izango zela.

Bestalde, atal honek duen hausnarketa hori da, euskarari kalterik egiten ez dion bitartean zilegi izango da mota honetako dinamikak martxan jartzea. Euskaren inguruan Iruñeko datuak ez dira izango dauden onenak, baina pentsatzen dut ikastolan bertan hausnartua izatea faktore hori. Iruditzen zaidana da eta bertan egon nintzen egunean ikusitakoaren arabera, hausnarketa gazteek euskara zergatik erabiltzen ez duten ikertzean dagoela. Berez, euskaraz oso ondo dakite txikitatik ikasi dutelako, baina gero ikastetxeko lau paretetatik ateratzean, barruan lortutako dena ezkututzen dute edo hori da behintzat datuek diotena.

- **Gurasoak:**

Gurasoetan ikusten da seguraski beste arloetan baino alde handienak bi herriak konparatuz gero.

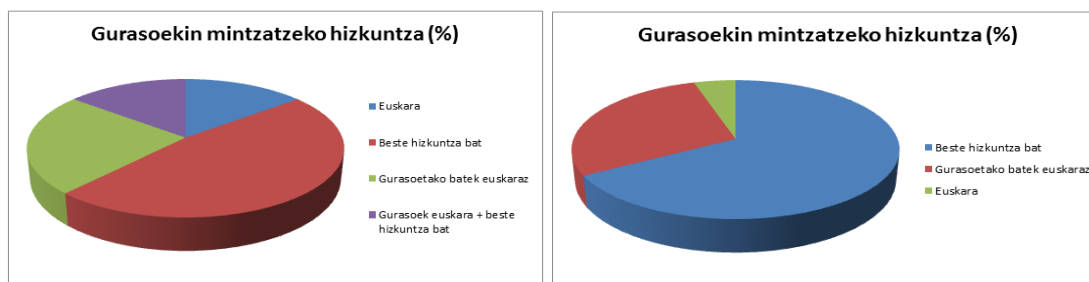
Ondarroan gurasoengandik jaso eta gurasoekin hitz egiten duten hizkuntza oso homogeneoa da, hau da, gurasoen % handi batek seme-alabekin euskaraz egiten dute. Erregela hau, ez da erabat zehatza badiarelako salbuespenak, baina orokorrean hau da gertatzen dena.

Iruñean aldiz, egoera bestelako da eta aniztasuna ere handiagoa da. Iruñean euskara ez den beste hizkuntza batez mintzatzen dira nagusiki gurasoak beraien seme alabekin. Hipotesien arabera, gaztelania izango da gehien erabiltzen duten hizkuntza, etorkinak ere gutxi izan direlako landutako ikastetxeetan aurkitu ditudanak.

Erantzunetan borondate nabaritu dut, euskararen aldeko jarrera bat. Iruñeko gurasoen artean (ezin da orokortu) euskararen aldeko bizipen bat nabaritu dut. Nafarroan orokorrean, eta eremu ez euskaldunetan gehiago, euskara nola dagoen ikusirik eta ikasleen % batek euskaraz egiten saiatzeak borondate sentsazioa eman dit.

Alor honetan, Iruñean bederen ikastola eta eskola konparatu daitezke eta iruditzen zaidana da, hasierako begi bista kolpe batean, eskola publikoan gurasoen % euskalduna handiagoa dela.

Datuekin lortutako grafikoak honakoak dira:

Bi grafikoetan balore bakoitzak duen kolore desberdin izendatua dago, baina beste hizkuntzari dagokion kolorea ezkerrekoak granatea da eta eskumakoan urdina. Askatasuna BHI-ri dagokion ezkerreko grafikoan, % 50-a baino gehiago euskara presente duena da, hau da, zati urdina, morea eta berdea. Nahiz eta zati granateak (euskara ez den beste hizkuntza batek) zati handia hartu, euskara barnean duen zatia handiagoa da.

Jaso ikastolari dagokion eskuineko grafikoan, euskara ez den beste hizkuntza bat azaltzen duen zatia handiagoa da euskara hartzen duen zatia baino.

Ariketa honetatik, ezin dira gurasoen patroia zehatzak atera lagina txikiegia delako, baina gela hauetako umeen gurasoengan hori da ikusi dena.

Guraso hauek behintzat, seme-alabak euskara hutsean ikasteko hautua egin dute eta ikasketa filosofia baten eredupean. Interesgarria da ere, guraso zenbaitek beraiek ikasi ez zutena edota ikasi ezin ahal izan zutena, hain argi izan eta seme-alabei eman nahi izatea. Eredu argiagoak dira, zonalde ez-euskaldunetan dauden familia eta ikastolak. Iruñea aldiz, zona mistoa da, baina bertako errealitatea ere ez da oso xamurra.

Orokorrean, Ondarroan gurasoekin hitz egin eta jasotzen duten hizkuntza % oso handi batean euskara da. Iruñean desberdintasun batzuk badauden arren, erdi eta erdikoa dela esango genuke, hau da, euskara eta euskara ez den beste hizkuntza bat proportzio antzerakoan erabili eta zabaltzen diete seme-alabei.

- **Aisialdia:**

Aisialdiari dagokionez, emaitzetan aparte adierazi diren bi esparru desberdin sartuko ditut. Alde batetik ikastetxe barruko aisialdi bezala klase bitarteko denbora eta jolas orduetako denbora aipatuko dira eta bestetik, hizkuntzarekin lotuta dauden ikastetxez kanpoko aisialdia.

Ikastetxe barruko aisialdiari dagokionez, laginean aurkitzen diren erantzun guztietan koherentea izan da erantzuna. Honekin esan nahi dudana da, klase bitartean hizkuntza bat erabiltzen bada, jolas orduan hizkuntza berdina erabiltzen dela. Ikasleek behintzat alde horretatik, ez dute inolako zalantzarik izan erantzunak emateko orduan.

Erantzun hauen inguruan Ondarroa eta Iruñearen artean, alde oso nabarmenak ikusten dira. Ondarroan klase bitartean eta jolas orduetan euskara erabiltzen da % 100-ean, Iruñean aldiz %100-era ez bada iristen ere, oso altua da euskara ez den beste hizkuntza batek duen presentzia. Txanponaren bi aldeak bezala irudikatu daiteke datuek erakusten digutena.

Ondarroan euskalkian aritzen dira eta egoera ez formal bat denez, naturalki ateratzen zaie euskara. Iruñean eta lortu diren datuak ikusita, euskara hutsean % 9,52-a ibiltzen da eta % 24,28-a euskara + beste hizkuntza baten. Falta den gainontzeko %-a euskara ez den beste hizkuntza baten mintzatzen dira aisialdi orduetan. Kuriosoa da eta batzuetan ulergaitza, nola ikastetxeetan dena euskaraz ematen duten kasuetan, ikasleen eguneroko bizitzan euskara horren gutxi irudikatu egotea. Ez dakit honen gainean zein den irtenbidea, baina datuak errealitate hori erakusten dute.

Hasiera batean pentsatzen da nerabeen errebeldia puntu eta gurasoek eta irakasleek esandakoaren aurka juteko erreakzioa dela eta helduekin batera aldaketa etorri dela. Eta ez bada etortzen? Bidezkoena gazteen erabakiaren zain egotea izango litzateke, baina zentzu horretan euskararen etorkizunak arrisku handiegia izango luke, edo ez. Batek baino gehiagok dio, aldaketa heldutasunarekin batera datorrela, hau da 16-17 urterekin patroï normaletan. Euskararen faboreko hautua egin dutenak ezagunak izango ditu batek baino gehiagok eta gaur egun euskaraz bizi direnak ere. Baina euskararen aurkako egin dutenak ezagutzen ditugu? Zenbat dira?

Hipotesi eta hausnarketa handietan sartuko ginateke hemendik aurrera joz gero, niri behintzat horretarako baliagarria izan zait *Berrian* Alberto Barandiaranek idatzitakoak, *Errebeldiak* izeneko zutabea. Ordura arte konturatu gabe nintzen gai honek zekarren mamiaz eta garrantziaz. Honetaz eztabaidatu eta hausnarketak egiteko beta beste lan bati edo ikertzailearen bati ematen diot, lan honetatik kanporegi geratzen baita.

Ikastetxe kanpoko aisialdiari dagokionez, hizkuntzarekin lotuta irakurketa eta pelikulak aukeratu nituen. Interesgarria da bi generoen arteko desberdintasunak eta ikasleak bereganatzeko indarra.

Irakurketari dagokionez, ziurtatu behar da ikasleek irakurtzen dutela, baina beste eztabaida bat izango da zein hizkuntzatan irakurtzen duten. Laginean agertu diren erantzunen arabera, Ondarroan euskara hutsean irakurtzen dutenen %-a % 59-tik gorakoa da. Iruñean aldiz, euskara hutsean irakurtzen dutenen %-ko altuena % 14,28-koa da. Egia da, euskara + beste hizkuntza baten irakurtzen dutenen %-a ikastetxe eta lurralde guztietan %-a altuena dela, % 20-tik gorakoa. Iruñean oraindik ere, euskara ez den beste hizkuntza batean irakurtzen dutenen %-a handia izaten jarraitzen du.

Ikasleren batek ere puntualizatu du irakurgaiak hautatzeko orduan, ikastetxetik euskaraz irakurtzeko ez baliote esango, beraien hautua euskara ez den beste hizkuntza batean irakurtzea izango zela. Hausnartu behar da ikastetxeen hautu hori egiteak ikasleak euskaraz irakurtzen dutela, baina etorkizunaren hoberako espero dezagun ikasle horiek derrigortasunaren ondorioaz ez nazkatu izatea.

Pelikulei dagokienez, erantzunak homogeneousagoak dira eta ikasle gehienek erantzun berdinak eman dituzte. Askatasuna BHI-ko ikasleak izan ezik, beste ikastetxeetan euskara ez den beste hizkuntza baten ikusten dituzte pelikulak % 90,47-k. Ez dakit ze arrazoirengatik, baina Askatasuna BHI-n % 52,36-k euskara ez den beste hizkuntza baten ikusten ditu pelikulak, baina %42,85-ek euskara + beste hizkuntza batzuetan.

Jakina da euskal zinema eta oraindik ere okerrago euskaraz egiten den zinema Euskal Herrian ez dela sekula izan bere garairik onenetan, baina azken urteetan bereziki lanketa handia egin da eta pelikula batzuk filmatu dira. Materiala asko ez izan arren, posible izango litzateke dagoen apurra ere ikasleen artean zabaltzea edo informazioa behintzat ematea. Askotan irakasleak ez du baliabiderik eta ezta denborarik izaten programazioa emateko, baina kontzientziazio saiakera batzuen bidez ikasleak animatu daitezke euskaraz egindako pelikulak kontsumitzera.

Orokorrean, aisialdia ez dute euskaraz egiten eta inguruan euskaraz egitera laguntzen ez duenean oraindik eta zailtasun handiagoak dituzte. Ikastetxeek ere beraien papera dutela iruditzen zait, baina aurretik esan den bezala ikasleengan kontrako efekturik sortu gabe. Ez da ariketa erraza eta nerabezaroan daudela ere ulertu beharko da, baina gidaritza irakasleek izanda hezkuntzari dagozkion arloetan.

- **Euskaraz bizi:**

Euskaraz bizitzea ikaslea bizi den testuinguruaren arabera erraza edo konplexua izan daiteke. Alor honetan ere, bi herrien artean desberdintasun nabarmenak ikusi daitezke beraien erantzunetan.

Ondarroako datuek erakusten dute, euskaraz bizitzeko ezaugarri hoberenak daudela. Hitzunen % handi batek ama hizkuntza euskara du eta etxe erabileran ere hori errespetatzen da. Horren erakusgarri dira EUSTAT-etik ateratako 2006-ko datu hauek. Garbiago ikus daitezke bertatik hartutako taula honetan:

	Guztira	Ama-hizkuntza				Etxean erabiltzen den hizkuntza			
		Euskara	Gaztelania	Biak	Beste bat	Euskara	Gaztelania	Biak	Beste bat
Ondarroa	9.028	6.491	1.714	376	447	5.012	2.079	1.883	54

Ondarroako ikasleek aurreko ikasturtetik euskara gehiago dakiten edo gehiago erabiltzen duten galderei ezetz erantzun diete gehienek. Salbuespen gutxi batzuk egon dira, gramatikatik zerbait gehiago ikastearren, baina orokorrean ezetz erantzun dute. Erabilerari buruz galdetu zaienean, gehiago erabiltzen ez dutela esan dute. Beraientzako galdera horrek ez du inolako zentzurik izan, salbuespen gutxi batzuk kenduta %100-ean euskaraz bizi direlako. Ama hizkuntza gaztelania, Wolof edo Serer hizkuntza dutenak ere, etxean ez ezik kalean euskaraz bizi dira.

Hala eta guztiz ere, Ondarroan euskaraz bizi dira eta baliabide eta ezaugarri guztiak dituzte hori horrela izaten jarraitzeko. Ez dute ahalegin berezirik egin behar euskara beraiena izateko.

Iruñeko kasuaren inguruan datuak esaten dute, orokorrean ikasleek euskaraz bizitzeko zailtasunak dituztela. Ikastetxea zenbait kasutan, uharte bat bezala da ikasleentzako eta euskarari dagokion guztia bertan egiten dute.

Euskararekin lotutako Nafarroako datu bakarrak eta 1996. urtekoak, Nafarroako Estatistika Institutuan aurkitu ditut. Bertan agertzen den taula 1996. urteko eroldaren arabera eginak dira, eta hortaz onerako edo txarrerako aldatuak egongo dira. Gogoratzekoa da Nafarroan D ereduak Ikastoletan 1968. Urtean jarri zutela lehenengo aldiz eta urte batzuk geroxeago, 1975. Urtean, eskola publikoetan.

Taula bera handiagoa eta generoen arteko bereizketak ere agertzen dira, baina lan honetarako datu osoak nahikoak dira. Bertan euskararen inguruan ulermena, hizketa, irakurmena eta idazmenaren inguruko datuak daude eta hauek Nafarroa banatzen duten hiru zonaldeekin erlazionatuak daude.

Hauek dira 1996.urteko euskararekin lotzen diren datuak Nafarroan:

2. URTETIK GOITIKOEN BANAKETA HIZKUNTZA TREBETASUNEN, SEXUAREN ETA EREMUAREN ARABERA.

DISTRIBUCIÓN DE LA POBLACIÓN DE 2 Y MÁS AÑOS POR CAPACIDADES LINGÜÍSTICAS, SEGÚN SEXO Y ZONAS

SEXU ETA EREMUAK SEXOS Y ZONA DE RESIDENCIA	GUZTIRA TOTAL	ULERTZEN DU ENTIENDE EUSKERA		HITZ EGITEN DU HABLA EUSKERA		IRAKURTZEN DU LEE EUSKERA		IDAZTEN DU ESCRIBE EUSKERA	
		ONGI BIEN	NEKEZ, CON DIFICULTAD	ONGI BIEN	NEKEZ, CON DIFICULTAD	ONGI BIEN	NEKEZ, CON DIFICULTAD	ONGI BIEN	NEKEZ, CON DIFICULTAD
GUZTIRA / TOTAL	536.989	42.107	70.318	45.288	65.119	37.685	56.210	37.650	50.699
Euskalduna / Vascófona	53.632	5.856	34.701	7.078	33.420	9.184	26.364	10.522	23.316
Mixtoa / Mixta	288.953	28.596	30.695	31.403	27.462	22.566	25.592	21.271	23.479
Ez-Euskalduna / No Vascófona	194.404	7.655	4.922	6.807	4.237	5.935	4.254	5.857	3.904

Iruñeko ikasleetako zenbaitek galdetegian eskatzen zaiena baino hausnarketa handiagoa egin zuten beraien kabuz. Ikasleen % 30-ak galdetegien alboetan puntualizazio hau egin zuten, hau da, Lehen Hezkuntzan Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzan baino euskara gehiago erabiltzen zutela edota kontzientzia gehiago zutela. Hausnarketa hori egin zuten, jakinda txikiagoak zirela eta umeagoak hizkuntza bera ulertzeko moduarekin.

Honek aurretik egin dudana hausnarketaren kontra egiten du. Lehen esan dudana bezala, pentsatzen da nerabezaroarekin batera heldutasuna iristeaz batera, gazteak euskararen alde edo kontra kokatu egingo direla. Aurreko datuak ikusita eta ikasleen hausnarketa barne, nerabezaroa pasata zein da espero dugun hizkuntza kontzientzia euskararen erabileraren gainean? Datuek ez didate ziurtasunik erakusten ikasleek euskararen aldeko jautzia emango dutenik, baina aldatzen ez bada, hori da gailenduko den errealitatea.

Ikasleek esan dutenaren arabera, gutxi gora-behera % 52,38 inguru euskaraz ari da ikastetxetik kanpo, baina ZENBAT galdera erantzutean, portzentaje horretatik % 19,4-k euskara oso gutxi erabiltzen dutela esaten dute. Horri zer irakurketa egin behar zaio? Euskaraz bizi da ala ez? Nire irakurketan ikasle hori ez da euskaraz bizi.

Nahiz eta euskaraz gutxi egin, hori bai, beharrezko sentitzen dutenean ez dute inolako arazorik euskaraz egiteko. Ikasleek egin duten beste zehaztasun batzuetan, dentista, entrenamenduan, musikan, udalekuetan ... bertako kide edo medikuek euskaraz eginez gero, beraiek ere euskaraz egiten dute eta ez dute arazorik.

Horrek demostratzen du hizkuntza batek bere bidea garbiagoa izateko ofizialtasuna izan eta beharrezana sortu behar duela. Ikasleek esan eta erakutsi dute, beharrezana izanez gero Iruñean ere euskaraz egiteko beharra dagoela.

Bestalde, ikasle zenbaitek ikastetxetik kanpora oso gutxi erabiltzen dute euskara, baina batzuk herrian egiten dutela aitortzen dute. Kopurua ez da esanguratsua eta kasu guztietan euskaraz egitearena ez da betetzen. Beste azterketa bat ekarriko luke honek, hau da, Iruñeritik ateratzen diren familiak zein herritara nora joaten diren. Pentsatzen dut, hor beste mundu bat irekiko litzakeela.

- **Etorkinak:**

Galdetegia pasatu eta lanerako erabili dudan lagineko ikastetxeetan etorkinen presentzia ez da handia izan. Laginean zeuden ikasleen % 3,75-a bakarrik izan dira etorkinak edota kanpotik etorritako ikasleak. Iruñeko bi ikastetxeetan ez dago etorkinik matrikulatua aztertu den mailan eta Ondarroako bi ikastetxeetan aipatu den %-a.

Laginean agertzen diren etorkin guztiak euskararen murgiltze prozesuan daude. Agertu diren kasuetako batzuk, oraindik arlo zehatzak ez dituzte ematen euskararen kontzentratuak daudelako murgiltzen honen ahaleginean.

Etorkinen artean ere desberdintasunak aurki daitezke. Etorkinetako bat orain dela bi urte iritsi zen eta horren ondorioz aldaketa honek dakarren aldaketak barneratzen ari da. Esaterako Wolof hizkuntzaren eta euskararen ahoskera sistema ez dira berdinak, hortaz etorkinak euskaraz entzuten duena, etorkinak beste grafia batekin identifikatzen ditu. Hori horrela, poliki-poliki aldaketak antzeman eta barneratzen dabilta ikasleak. Beste etorkinetako bat Lehen Hezkuntzan etorri zen eta gaur egun ondarrutar bat gehiago da.

Bata eta bestearen artean alde nabarmenak daude, baina ikus daiteke murgiltzea bere efektuak dituela eta balio positiboak lortzen dira denbora tarte baten barruan. Bestalde, ikastetxetik kanpoko eta inguruan duen gizarteak etorkina izateari utzi nahi dion pertsona horri balio positiboak eta eskuragarritasuna eman beharko lioke.

Etorkina eremu euskaldun baten egoteak asko erraztuko du honen euskalduntzea, lurralde horrek etorkinari beharrezan bat eskatzen diolako. Beharrezanik ez duen lurraldeetan, ez du euskara ikasteko inolako beharrik sentituko eta izango.

PROPOSAMENA EDO GOMENDIOA:

Lan soziolinguistiko honi kutsu didaktiko bat emate aldera, euskararen erabilerarekin lotutako zerbait proposatzea iruditzen zitzaidan, betiere irakaskuntzara begira.

Hizkuntzak eta ahozkotetasunak, azken urteetan zer esan handia ekarri dute hezkuntzara. Ahozkotetasunaren presentzia eta lanketa geroz eta nabariagoa da eta hauek lantzeko eta ebaluatzeko bide berriak lortu behar dira.

Ahazkotasuna behintzat curriculumaren alde iluna dela esaten dute urteak curriculum honekin lanean dabiltzan maisu eta maistrek. Baina ahazkotasuna lantzen hastearekin batera ikusi dituzte batzuek aurrerapenak, bai ikastetxe barruan edota kanpoko ekintzetan.

Bestalde, azken ikerketek diote hitz egiteko hutsak edo hizkuntzaren erabilerak berak ez duela bermatzen ahozko hizkuntzaren jabetza. Hori horrela izateko hizkuntzaren gaineko hausnarketa bat, gaiak jabetzea, meta diskurtsoa garatzea ... dira bide honetan aurrera jarraitzeko bideak.

Vigotskyk esan zuen bezala, praktika hau guztia (euskararen erabileraren inguruan ere) ikaskuntzaren ikuspuntu eraikitzailetik bideratua izan behar da.

Kontaktuekin hara eta hona gauzak komentatzen ibili eta gero, Patxi Olaiz eta taldeak irakasleei zuzendutako euskararen erabilera sustatzeko ikastaro modukoak ematen zituztela enteratu ginen. **2. Eranskina**

Patxi Olaizekin elkarrizketa bat izan eta gero, beraien asmoak zeintzuk izaten diren eta nola funtzionatzen duten azaldu zidan. Olaiz eta bere taldea Iruñeko ILZ taldekoak dira eta horrelako praktiken koordinazio lanetan ibiltzen dira.

Funtsean ikastaro hauek Lehen Hezkuntzako (LH) eta Haur Hezkuntzako (HH) D eredu irakasleei zuzendua izaten da, baina ez dut uste inolako arazoak egongo zirenik Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzan aplikatua izateko.

Horrelako ikastaro edo praktika bat muntatzea, euskara D eredu irakasleentzat ikastetxeko hizkuntza izateko bakarrik ez, baizik eta ikasleen beraien arteko harremana euskaraz egitearen aldeko apustuagatik sortzen da.

Denbora desberdinean ikusi da irakasleen aldetik aplikatutako hainbat rol psikopedagogikoak egin eta gero, ikasleek ahozkoaren maila ona lortzen dutela, baina euskararen erabilera ez da maila berera iristen.

Hau horrela ez gertatzearen arrazoi asko egon daitezke ikasleen artean, esaterako eta nagusienetako izan daiteke, ikasleek euskararen aurrean duten jarrera.

Jarrera eta aurreiritzi hauek identifikatzeko, Olaizek diagnosi bat egitea funtsezkoa zela esan zuen. Hori horrela izateko, praktika hauen lehen pausuak diagnosi hau nola egiten den ikustea da ikastetxeko euskararen erabilera neurtze aldera. Horrekin batera, mahai gainean dauden ezaugarri guztiak batu behar ditu eta azkenik hauek praktikara eraman ditzaten neurriak hartu behar ditu diagnosiak.

Lan egiteko modua, ikusita helburua diagnosi bat nola egin behar den ikustea da, partaide bakoitzak bere esperientziak, jakituriak eta bizipenak komunean jarri. Horrela, pertsona indibidualetatik talde bat osatzeraino eta loturak egitea bermatuko luke funtzionamendu honek.

Ikastaro hauen helburuak desberdinak dira eta aldi berean batera doaz:

- Ikastetxearen egoeraren diagnosi zehatz bat egin, hala nola martxan jarri ahal diren zenbait estrategia eta euskararen aldeko zenbait ekintza.
- Gero ikastetxeetan lantaldeetan parte hartuko duten partaideen motibazio areagotzea, ondoren ikastetxeen lan hori beraiek egiteko.
- Ikastaroan ikusitako metodologiaren aplikazio metodologikoa transformazioa emateko beharrezkoak diren bizipenetan oinarritua egongo da.
- Lan egiteko plan bat burutu, estrategiak eta emaitzak paralelo joan daitezen ikusteko.

Normalean aipatutako ikastaroak ikastetxeetan bertan antolatuak izaten dira, eta euskararen sustapenerako taldean parte hartuko dutenak izaten dira bertara joaten direnak. Kronologikoki bi zatitan banatuak izaten dira eta iraupenez 35 ordu ingurukoak.

- Lehenengo zatia: 15 ordu irauten du eta bertan ikastetxearen diagnosi soziolinguistiko zehatza egiten da.
- Bigarren zatia: 20 ordu irauten du eta bertan Reflect Action teknikaren bidez, helburuak eta edukiak landuko dira. Itxura denez, teknika honek talde guztiak lan egitea ahalbidetzen du eta orokorrean aldaketak gerta daitezen jarrera positiboa sustatzen. Esandako talde lanak, ikastaroan jarritako helburuen gainean oinarritzen dira eta hauen bitartez, emaitzak ondorioak, helburuak eta ekintza zehatzak lortzen dira taldearen beharrian eta interesaren arabera.

Aipatzen etorri garen diagnosi hori egin eta gero, ikastetxe bakoitzean sortua izango den euskararen sustapen planeko kideek ikastetxe bakoitzera moldatutako plan bat sortu beharko dute. Honen barruan, ikasturte osoko plangintza bat egongo da eta bere barnean taldean banatu beharreko lan ildo desberdinak izango ditu. Lan ildoen artean:

- Langileen euskara maila.
- Gurasoak informatu, motibatu, inplikatu.
- Ikasleen hizkuntza informala: erakutsi eta gauzatu.
- Ikasleen ahozkotatasuna programatu eta ebaluatu.
- Euskara sustatzeko estrategiak aztertu eta adostu.
- Euskara kanpo ekintzetan eta ekintza osagarrietan.
- Inguruarekin harremanak estutu.
- Euskararen erabilerarako irtenbideak adostu.
- Motibaziorako estrategiak landu.
- Euskara sustatzeko Batzordeak/ Lantaldeak/ Arduraduna.

Taldea koordinatzen egon behar dutenen artean, ikastetxe guztiko instantziak hartu behar ditu bere barnean. Gutxienezko lan talde desberdinak:

- Irakasleen euskara batzordea:

Ikasturtearen kronologia eta ekintzen antolaketa kudeatu beharko du, hau izango da ere ebaluazioa eta euskara koordinatzailea izendatuko duena.

- Euskara koordinatzailea:

Irakasleen euskara batzordeko kideez osatua egongo da eta beraien lana koordinazio lana izango da gehien bat. Horren barruan, APYMA-rekin harremanak izatea.

- Lantalde espezifikoa:

Lantalde honetan, inplikatuak dauden eragile guztien arteko koordinazioa sartzen da. Esaterako, APYMA, Udaleko euskara teknikaria, euskaltegia, Udaleko kirol eta kultur teknikaria, euskara koordinatzailea ... Talde honen lana, adostutako ekintzak bideratu eta gauzatzea izango da. Ondoren hauen balantzea ere egin beharko da, betiere irakasleen euskara batzordearekin koordinazioan.

Oinarriak eta egitura banatu eta gero, aipatutako lan ildo bakoitzaren inguruko ekintzak proposatu beharko dira. Gogoratu ikastaro eta plangintza hauek hasiera baten HH eta LH-ko ikasle eta familientzat diseinatuak daudela. Lan honetan ikusi dugun mailan, hau da, Derrigorrezko Bigarren hezkuntzan antzeko neurriak aplikatzea posible izango zen.

Lan ildo batzuetan egin ahalko ziren zenbait ekintza, berdinak izango ziren ikastetxeko instantzia guztietarako berdina izateko. Desberdintasunak agian ikasleen mailetan egongo litzateke.

- Langileen euskara maila:

Ikastetxean dauden langile guztiek ikasleekin euskaraz hitz egitea izango litzateke helburua. Horren aurrean neurri desberdinak hartuko lirateke: Lehenik eta behin ikastetxeko langileen kudeaketa eramaten duen administrazio edo enpresei proiektu hau baloratzeko eskatu. Bestetik, ikasturtean zehar langile desberdinei prestakuntza eman izan ahal dituzten gabeziak hobetzeko. Azkenik, kurtso bakoitzeko ebaluazio bat pasatzea eskatu ahalko litzaieke beraien konpromiso eta saiakera kontuan hartzeko.

- Gurasoak informatu, motibatu, inplikatu:

Gurasoei euskararen proiektua zein den azaltzea eta bertan inplikazioa eskatzea izango litzateke helburua. Horren aurrean neurriak desberdinak izango lirateke: Ikastetxea dagoen herriaren arabera, euskaraz egitera animatu edota erabilera egokiarekin mintzatzera animatu beharko lirateke gurasoak. Ikastetxetik kanpo, haurrek euskara modu desberdinetan entzun ditzaten zerrenda moduko bat eman (irratia, ipuinak, bideoak ...). Ikastetxeko ohar jakin batzuk euskara hutsean bidaltzea ere ondo egongo litzateke, horrela euskara beraiena ez duten gurasoak ere barneratzeko eta umeei oharra azaltzeko protagonismoa emateko. Horrelako neurri guztiak gurasoei batzar informatiboetan emango zitzaizkien.

- Ikasleen hizkuntza informala: erakutsi eta gauzatu:

Euskarazko baliabide egokiak ematea egoera formal eta informaletan izango lirateke helburuak. Horren aurrean hartu beharreko neurriak: Hezkuntza formalerako hiztegi bat sortu, esamolde/atsotitzak ikasi, antzerki bat prestatu ... ekintzak egin daitezke, betiere testuinguru akademiko batean. Hezkuntza ez formala lantzeko aldiz, soinketan jolas ez-formalen bitartez, ikastetxetik kanpora ateratako ekintzen bitartez ... ekintza desberdinak egin daitezke. Bigarren hauek egiteko, egoera ere desberdina izan behar da aurrekoetatik, egoera egokiak aurkitu behar dira.

- Ikasleen ahozketasuna programatu eta ebaluatu:

Helburu orokorra ahozketasuna curriculumean sartu eta baita ikasle eta irakasleek hori praktikan jartzeko baliabideak martxan jartzea. Hori lortzeko, neurri desberdinak hartu beharko dira: Ziklo desberdinetan ahozketasunarekin lotutako ariketak planteatzea izango zen funtsezkoena. Bestalde, teknologia berriak erabiltzeko aroan gaudenez, grabazioak edo irratsaioak bezalako dinamikak positiboak dira. Betiere, arlo zehatzetan ez da jarri behar ahozketasunaren praktika, denetan aletxo bat egongo balitz hobe.

- Euskara sustatzeko estrategiak aztertu eta adostu:

Helburua motibazioa aktibatuz ikastetxeko txoko guztiak euskalduntzea da. Horretarako ekintza desberdinak beharko dira: Lehenik eta behin sentsibilizazio kanpainak egin daitezke, ikasleak argi izan dezan ikastetxean egingo dena. Askotan, ikastetxeetan pertsonaia bat asmatzeak eta honek planteatutako sariketa edo ariketa desberdinak saritzea posible izango litzateke. Bestalde, ikastetxeko txoko desberdinak euskalduntzeko estrategia desberdinak martxan jartzea ere egin beharko da helburua lortzeko. Bukatzeko, ikas maila desberdinen arteko harremanen bidez eta hauen artean egindako ekintzek maila ez-formalean helburuak lortzeko aukera zabaltzen digu.

- Euskara kanpo ekintzetan eta ekintza osagarrietan:

Ikastetxetik kanpo antolatzen diren ekintzetan euskaraz mintzatzeaz gain, euskaraz harremantzea izango da helburua. Hori horrela izan dadin, neurrietako bat APYMA-rekin harremana izatea da, beraiek argi izateko ikastetxetik kanpoko ekintzetan euskararen gainean hartutako hainbat erabaki. Lanean ibili beharko diren arduradunak eta lanean ez, baina inguruan ibili behar direnek argi izango dituzte euskararen inguruan hartuak izango diren erabakiak. Bukatzeko, esan beharrik ez dago kanpo ekintzak eta ekintza osagarriak euskaraz izango direla.

- Inguruarekin harremanak estutu:

Helburua inguruko elkarte, udal eta administrazioekin ekintza desberdinak antolatzea izango da. Instantzia desberdinak esaten direnean honelakoekin gogoratzen naiz: ludoteka, euskaltegi, liburutegi, euskararen aldeko patronatuarekin, herriko elkarte

desberdinekin (dendari elkarteak, herri mugimenduak, aisialdi taldeak, kirol elkarteak ...).

- Euskararen erabilerarako irtenbideak adostu:

Euskararen ahozko eta idatzizko neurri berrien inguruko plana osatzea izango da helburua. Horretarako hartu beharreko neurrien artean: ikastetxea eta honen inguruko esparruetan ahozko eta idatzizko neurriak identifikatzea. Hori egitearekin batera, ikastetxearen hizkuntza-paisaia ere identifikatu beharko da. Bestalde, kanpo eta barne harremanei garrantzia eman beharko zaie, egingo den lan zuzena egokia eta positiboa izateko. Bukatzeko, hartuko diren erabakien berri eman egin beharko da eta familiei mezua zabaldu.

- Motibaziorako estrategiak landu:

Motibazioaren lanketa oso garrantzitsua dela iruditzen zait eta honen helburua euskararen erabiltzeko gogoia piztea da euskara bera erabiliz. Horretarako neurriak asko izan daitezke: Estrategiak asmatu, praktikan jarri, gozatu eta ebaluazio bat eman. Honekin batera, albokoen edo beste ikastetxeetako lankideek zer egin duten ikusi eta ahal bada praktikara eraman. Bukatzeko, gela eremura eramanez ikasketa formal eta ez-formala baliatuz, trukaketak, grabaketak, irratsaioak, pelikulak, antzerkia ... moduko ekintzak bideratu.

ONDORIOAK:

Bi errealitateen arteko konparaketan, ondorioak askotarikoak izan dira eta hausnarketarako aukera handia ematen duen gaia da.

Alde batetik, hezkuntza alorrera begiratuta euskararen erabilera egokia aplikatzea posible dela uste dut eta beharrezkoa da. Nafarroako Foru Erkidegoaren kasuan, zerbait aitzindaria eta egokia egin behar delakoan nago, ikasgelatik kanpoko euskararen erabilera oso ahula delako. Euskara agertzen den portzentaje handi bat euskararekin lotu gabeko testuinguruan kokatzen da. Euskal Autonomi Erkidegoari dagokionez, zonalde batzuetan euskarak egoera hobexeagoa baldin badu ere, euskararen erabilera egokia berdin-berdin bultzatu eta indartu beharko litzateke. Herri euskaldunetan euskaraz egitea gaur egun ez da nahikoa, badiarelako landu behar diren beste hainbat esparru, esaterako hizkuntza formala eta erregistroa.

Bestetik, euskararen erabileraren lanketa ezin da hezkuntzaren gainean kokatu, hezkuntzaren ibilbide laboralak ez duelako guztia bermatzeko aukerarik ematen. Lanean ikusi denaren arabera, gurasoek emandako hizkuntza eta gero harremanetarako hizkuntza dutena berdina izaten da. Aisialdia ere hizkuntza berdinarekin lotua egoten da. Horrela kate bat osatu eta korrante berdinean abiatu arte. Herria edo hiria edo lurraldea zein den kontuan hartzen badugu ibilbidea inolako zehaztasunik gabe zehaztu ahalko genezake eta seguru asko asmatu.

Hori da aldatu beharko litzakeena, hau da, toki guztietan gauzak nola doazen dakigun arren, eraldaketa bat aurreikusi beharko litzateke eta ohikotasunak albo batera utziz lanketa osatu bat egin.

Lanketak ohikotasunak estaltzen lagunduko liguke eta gutxien esperoko genukeen lekuetan, euskararen aldeko bilakaera bat ikusiko genuke. Ondorioak hauek izanda, utopia bat gehiago dirudi errealitatea baino. Aldaketa hauek gizartearen eta bere instantzia gorenaren aldaketa bat ekarriko lukeelako eta ez dakit zein punturaino gauden horrek aldatzeko kontzientziatuta. Edo ez dakit mundu globalizatu honetan interesik ere badagoen.

Hau esanda, ahaztu gabe ezin ditut utzi lana egiten eta bideratzen lagundu didaten master bukaerako lanaren tutorea eta edozein zalantzaren aurrean laguntzeko prest izan diren bidelagunak, beraiek gabe ezingo nuke ezer egin. Eta nola ez, galdetegiak pasatzeko ikastetxeetako ateak ireki dizkidaten irakasle eta zuzendariak. Mila esker guztioi!

Abstract

The idea of writing this essay came mainly from the considerable decrease of the Basque language usage. Different data and facts shown here reflect differences among several schools and territories. Facts about Basque language are different in each area; therefore, comparisons and reflections will take us to different aspects. The topics to be analyzed here include first language, place of residence, comfort, parents, immigration and everyday life in Basque, among others. Data used in that analysis has been obtained by making a questionnaire to students at different schools in the Basque Community and the Foral Community of Navarre. The very questionnaire has 22 questions and has been designed in a way that enables the understanding of the data required better. The main topic to be analyzed in this essay is the Basque Language usage and thus, that will be the central axis. However, apart from analyzing data, this present writing also aims to make some proposals for the better teaching of Basque language and its usage. After giving tools and means to improve on encouraging people to use Basque language, it might also make the reader think about the comparisons stated here. Hopefully, it might be useful for improving the Basque language usage.

Key concepts: Education, sociolinguistics, Basque language usage, teaching recommendation, consideration, provinces.

Lan hau egitearen ideia funtsean euskararen erabileraren gainbeheragatik egin da. Lan honetan ikastetxe eta lurralde desberdinen arteko datuak agertuko dira eta euskararen errealitateak desberdinak

direnez, konparaketak eta hausnarketek toki desberdinetara eramango gaituzte. Landuko diren gaiak askotarikoak izango dira: ama hizkuntza, bizilekua, erosotasuna, gurasoak, etorkinak, euskaraz bizi ... Datu horiek lortzeko, EAE-ko eta NFE-ko lau ikastetxeetan galdetegi batetik ateratako emaitzak erabiliko dira. Galdetegi hori aurretik aipatutako gaien inguruko informazioa lortzeko diseinatua dago eta 22 galdera inguru izan ditu. Gai guztien gainetik, euskararen erabilera izango dute hizpide eta hori izango da gai guztiak batuko dituen ardatza. Datu horren inguruko emaitzak ateratzeaz gain, hezkuntzara bideratutako proposamen edo gomendioak egingo dira ikastetxeetan euskararen erabilera sustatzeko. Nolabaiteko irtenbidea edo praktikan hobetzeko tresnak eman ondoren, betiere hausnarketarako aukera handia emango du lan honek agertzen diren datu eta konparaketak kontuan hartuta. Honek guztiak, ea aurrera begira euskararen erabileraren sustapenean egon daitezkeen arazo zenbait gailentzen laguntzen duen.

Hitz gakoak: Hezkuntza, Soziolinguistika, euskararen erabilera, gomendio didaktikoak, hausnarketak, erkidegoak.

La idea de hacer este trabajo vino fundamentalmente por el declive de la utilización del euskara. En este trabajo aparecerán los distintos datos y realidades de diferentes escuelas y territorios. Las realidades del euskara son distintas en muchos ámbitos, por lo tanto, las comparaciones y las reflexiones nos llevarán por distintos caminos. Los temas que se van a trabajar son diferentes: lengua materna, lugar de residencia, comodidad, padres, inmigración, la vida en euskara ... Para lograr esos datos se utilizarán datos sacados de un cuestionario aplicado en cuatro centros escolares de la CAV y CFN. El cuestionario está diseñado para obtener información sobre los temas que se han mencionado anteriormente y tienen 22 preguntas. Por encima de todos los temas, se trabaja el ámbito de la utilización del euskara y este será el eje central. Aparte de analizar los datos, para fomentar el uso del euskara se harán proposiciones para el ámbito de la enseñanza. Después de dar herramientas y recursos para mejorar las prácticas, este trabajo dará mucho juego para reflexionar con las comparaciones que aparecen. Todo esto, esperamos que de aquí en adelante se pueda utilizar para superar las distintas dificultades en la utilización del euskara.

Palabras clave: Educación, Sociolingüística, utilización del euskara, recomendación didáctica, reflexión, provincias.

L'envie de faire ce travail a surgi du fait de la baisse de l'utilisation de la langue basque. Dans ce travail apparaissent les données de certaines

écoles de différentes régions. Les réalités de la langue basque étant différentes, les comparaisons et les réflexions nous conduiront vers de différents résultats. Différents sujets seront traités : la langue maternelle, le lieu de résidence, le confort, les parents, les immigrants, vivre en basque... Pour obtenir ces données, les résultats d'une enquête faite dans quatre écoles de EAE et NFE seront utilisés. Ce questionnaire a été fait de façon à obtenir des informations sur les sujets évoqués précédemment, et il est composé de 22 questions. L'axe de tous les sujets sera l'utilisation de la langue basque. Après avoir étudié les résultats concernant ce sujet, des propositions et recommandations seront données pour encourager l'utilisation du basque dans les écoles. Après avoir donné, d'une certaine façon, la solution ou les moyens pour améliorer la pratique de la langue, ce travail ouvrira les portes à une réflexion sur les comparaisons et données trouvées. Tout cela pourrait aider à solutionner certains problèmes autour de la promotion de l'utilisation de la langue basque.

Mots clés: Education, Sociolinguistique, utilisation de la langue basque, recommandations didactiques, réflexions, sociétés

BIBLIOGRAFIA:

- Aleman Astitz, Sagrario (2007) "EAEko euskararen legearen garapenaz Nafarroaren ikuspegia". 52. Zenb. 1545-1551 or.
<http://www.euskaltzaindia.net/dok/euskera/71495.pdf>
- Eusko Jaurlaritza (1998) *Euskara Biziberritzeko Plan Nagusia*. Euskararen Aholku Batzordea.
http://www.euskara.euskadi.net/r59-738/eu/contenidos/informacion/argitalpenak/eu_6092/adjuntos/ebpn_eusk.pdf
- Eusko Jaurlaritza (2005) *III. Mapa Soziolinguistikoa*. Eusko Jaurlaritzako Kultura Saila. Vitoria-Gasteiz.
http://www.euskara.euskadi.net/r59-738/eu/contenidos/informacion/argitalpenak/eu_6092/adjuntos/III_Map_a_Sozio linguistikoa_euskaraz.pdf
- Eusko Jaurlaritza (2009) *IV. Mapa Soziolinguistikoa*. Eusko Jaurlaritzako Kultura Saila. Vitoria-Gasteiz.
http://www.euskara.euskadi.net/r59-738/eu/contenidos/informacion/argitalpenak/eu_6092/adjuntos/MAPAeusk.pdf
- Eusko Jaurlaritza (2011) *Euskararen egoerari eta bilakaerari buruzko adierazleak*. Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza.
http://www.euskara.euskadi.net/r59-738/eu/contenidos/informacion/argitalpenak/eu_6092/adjuntos/ebpn_txostena/E BPN%20Txostena%20eusk.pdf
- Hik Hasi albisteak (2013) "Nerabea ulertu, nerabezaroa ulertzeko".
<http://www.hikhasi.com/albiste.php?id=705>
- Intxausti, Nahia & Feli Etxebarria (2010) "EAEko familia etorkinen aukerak lehen

hezkuntzan: eskola eta hizkuntza eredua". EHU. Tantak. 43-65 or.

<http://www.ehu.es/ojs/index.php/Tantak/article/view/1410/1050>

- Jakin (2003) *Euskararen egoera Nafarroan*. 135.zenbakia
http://www.jakingunea.com/50urte/pdf/Jakin03_135/Jakin03_135_083.pdf
- Nafarroako Gobernua (1986) Nafarroako euskararen foru legea.
<http://www.behatokia.org/dokumentuak/LNAF2E.PDF>
- Nafarroako Gobernua (2006) *Estudio sociolingüístico en pamplona y su comarca*. Euskara Bidea. Iruñea-Pamplona
http://www.euskarabidea.es/fitxategiak/dokumentuak/testuak/pamplona_y_su_comarca_2006.pdf
- Nafarroako Gobernua (2008) *Euskararen egoera Nafarroan, Azterlan soziolinguistikoak*. Hezkuntza departamentua. Iruñea-Pamplona.
<http://www.euskarabidea.es/fitxategiak/dokumentuak/testuak/situacion-euskera-euskera-castellano1.pdf>
- Sareko Euskal Gramatika. "Euskarari buruzko araudi ofiziala". EHU
<http://www.ehu.es/seg/gizt/1/5>
- Soziolinguistika Klusterra (2011) "Nerabeak,interneteko sare sozialak eta euskara". Martin Ugalde Kultur Parkea. Andoain.
<http://www.soziolinguistika.org/nerabeaksaresozialak>
- Soziolinguistika Klusterra (2013) "Arrue proiektua - Ebaluazio Diagnostikoa 2011: ikasleen hizkuntza erabileraren datuak". Eusko Jaurlaritza.
http://www.soziolinguistika.org/files/ED2011_Emaitza_nagusien_txostena.pdf
- www.wikipedia.com

ERANSKINAK:

1. Eranskina

Master Amaierako Lana (MAL)	Beñat Urkiza Sesma Korpus bilketa
Ama hizkuntza: _____ Maila: _____	
Egunerokotasuneko hizkuntza: _____ Zein hizkuntzatan sentitzen zara eroso? _____	
Aurreko ikasturteko batz besteko nota (ggg): _____ Non bizi zara (herria/hiria)? _____	

GALDETEGIA

- 1.- NORMALEAN KLASA BARRUAN ZEIN HIZKUNTZATAN MINTZATZEN ZARA **IRAKASLEAREKIN?**
 - a) Euskara batua
 - b) Euskalkia
 - c) Beste hizkuntzaren bat
- 2.- NORMALEAN KLASA BARRUAN ZEIN HIZKUNTZATAN MINTZATZEN ZARA **IKASKIDEEKIN?**
 - a) Euskara batua
 - b) Euskalkia
 - c) Beste hizkuntzaren bat
- 3.- SOINKETA ARLOAN ZEIN HIZKUNTZATAN MINTZATZEN ZARA **IRAKASLEAREKIN?**
 - a) Euskara batua
 - b) Euskalkia
 - c) Beste hizkuntzaren bat
- 4.- SOINKETA ARLOAN ZEIN HIZKUNTZATAN MINTZATZEN ZARA **IKASKIDEEKIN?**
 - a) Euskara batua
 - b) Euskalkia
 - c) Beste hizkuntzaren bat
- 5.- EUSKARA ARLOAN ZEIN HIZKUNTZATAN MINTZATZEN ZARA **IRAKASLEAREKIN?**
 - a) Euskara batua
 - b) Euskalkia
 - c) Beste hizkuntzaren bat
- 6.- EUSKARA ARLOAN ZEIN HIZKUNTZATAN MINTZATZEN ZARA **IKASKIDEEKIN?**
 - a) Euskara batua
 - b) Euskalkia
 - c) Beste hizkuntzaren bat
- 7.- NATUR ARLOAN ZEIN HIZKUNTZATAN MINTZATZEN ZARA **IRAKASLEAREKIN?**
 - a) Euskara batua
 - b) Euskalkia
 - c) Beste hizkuntzaren bat
- 8.- NATUR ARLOAN ZEIN HIZKUNTZATAN MINTZATZEN ZARA **IKASKIDEEKIN?**
 - a) Euskara batua
 - b) Euskalkia
 - c) Beste hizkuntzaren bat

1

9.- GIZARTE ARLOAN ZEIN HIZKUNTZATAN MINTZATZEN ZARA **IRAKASLEAREKIN?**

- a) Euskara batua
- b) Euskalkia
- c) Beste hizkuntzaren bat

10.- GIZARTE ARLOAN ZEIN HIZKUNTZATAN MINTZATZEN ZARA **IKASKIDEEKIN?**

- a) Euskara batua
- b) Euskalkia
- c) Beste hizkuntzaren bat

11.- KLASA BITARTEETAN ZEIN HIZKUNTZATAN MINTZATZEN ZARA?

- a) Euskara batua
- b) Euskalkia
- c) Beste hizkuntzaren bat

12.- JOLAS ORDUAN ZEIN HIZKUNTZATAN MINTZATZEN ZARA?

- a) Euskara batua
- b) Euskalkia
- c) Beste hizkuntzaren bat

13.- AMAREKIN ZEIN HIZKUNTZATAN MINTZATZEN ZARA?

- a) Euskara batua
- b) Euskalkia
- c) Beste hizkuntzaren bat

14.- AITAREKIN ZEIN HIZKUNTZATAN MINTZATZEN ZARA?

- a) Euskara batua
- b) Euskalkia
- c) Beste hizkuntzaren bat

15.- ZUZENDARITZAN ZEIN HIZKUNTZATAN MINTZATZEN ZARA?

- a) Euskara batua
- b) Euskalkia
- c) Beste hizkuntzaren bat

16.- IRAKASLE/GURASO/IKASLE BATZARRETAN ZEIN HIZKUNTZATAN MINTZATZEN ZARA?

- a) Euskara batua
- b) Euskalkia
- c) Beste hizkuntzaren bat

17.- IRAKURGIAK ZEIN HIZKUNTZATAN IRAKURTZEN DITUZU?

- a) Euskara batua
- b) Euskalkia
- c) Beste hizkuntzaren bat

18.- PELIKULAK ZEIN HIZKUNTZATAN IKUSTEN DITUZU?

- a) Euskara batua
- b) Euskalkia
- c) Beste hizkuntzaren bat

19.- IRAKURGAIK ETA PELIKULAK ZUK HAUTATUAK IZATEN DIRA?

- a) Bai
- b) Ez

20.- AURREKO IKASTURTEEI BEGIRA ORAIN EUSKARA GEHIAGO ERABILTZEN DUZU?

- a) Bai
- b) Ez

21.- AURREKO IKASTURTEEI BEGIRA ORAIN EUSKARA GEHIAGO DAKIZU?

- a) Bai
- b) Ez

22.- IKASTETXETIK KANPO EUSKARAZ HITZ EGITEN DUZU LAGUNEKIN?

- a) Bai → Noiz? _____ Zenbat? _____
- b) Ez

2. Eranskina

19

EUSKARAREN ERABILERA SUSTATZEKO BALIABIDEAK

Modalitatea	Modulua
Emaileak	Yolanda Olasagarre (EIBZko irakaslea) Esther Mugertza (Euskara Ataleko teknikaria)

HARTZAILEAK

D ereduko irakasleak

HELBURUAK

1. Euskararen erabilera ikastetxean:
 - Planteamendu teorikoak ikastetxearen egoerara egokitzea.
 - Ahozketasuna lantzeko baliabideak jasotzea.
 - Gazteen hizkuntza jarrerak eta motibazioak ezagutzea.
2. Ikastetxeko hizkuntza baldintzak aztertzea.

EDUKIAK

- Gai honi buruzko hainbat planteamendu teoriko eta praktikoa.
- Ikastetxeko hizkuntza egoeraren gaineko hausnarketa.
- Ikasleen motibazioak, nahiak, gustuak zeintzuk diren aztertu.
- Ahozketasunaren lanketa ikastetxean.
- Beste ikastetxeetan izandako esperientzien berri izan.

METODOLOGIA

- Saioak teoriko-praktikoak izanen dira eta saio bakoitzak bere ariketa izanen du, (norberak edo irakasle taldeak etxeko lan gisara egitekoa). Aurrez aurreko saioak eta bertaratu gabekoak izango ditu ikastaroak.
- Azken saioa ikasleek sortutako materiala ezagutzeko izanen da.

EZINBESTEKOAK

Norberak egin beharreko lanak bidaltzeko, posta elektronikoa izatea

TOKIA

Ikastetxean bertan

EGUTEGIA

Euskara Atalaren eta irakasle taldearen artean adostuko da

ORDUTEGIA

Euskara Atalaren eta irakasle taldearen artean adostuko da

IRAUPENA

Guztira: 35 ordu
Aurrez aurre: 15 (5 saio)
Bertaratu gabe: 20 ordu